

SISUKORD

1 . ÜLDOSA.....	5
1.1 . ASUKOHT JA KUJUNEMINE.....	5
1.2 . LOODUSKESKKOND.....	6
1.3 . RAHVASTIK JA ASUSTUS.....	7
1.3.1 . Rahvaarvu muutumine.....	7
1.3.2 . Asustus ja asulate omavahelised suhted.....	8
2 . LIHULA VALLA VISIOON 2015.....	10
3 . ARENGUSTRATEEGIA PÕHISUUNAD AASTANI 2015.....	11
3.1 . SOTSIAALNE INFRASTRUKTUUR.....	11
3.1.1 . Haridus.....	12
3.1.2 . Kultuur.....	13
3.1.3 . Kogudused ja kalmistud.....	14
3.1.4 . Sotsiaalhoidus, tervishoid.....	14
3.1.5 . Ajaloo-, arheoloogia- ja arhitektuurimälestised.....	14
3.2 . PUHKEALAD, TURISM.....	15
3.2.1 . Puhkealad.....	15
3.2.2 . Turismi arendamise võimalused.....	16
3.3 . ETTEVÕTLUS.....	16
3.3.1 . Teenindus, kaubandus.....	17
3.3.2 . Põllumajandus, metsandus.....	17
3.3.3 . Kalandus.....	18
3.3.4 . Maavarad.....	18
3.4 . ELAMU- JA KOMMUNAALMAJANDUS.....	19
3.5 . TEHNILINE INFRASTRUKTUUR.....	19
3.5.1 . Soojavarustus.....	19
3.5.1.1 Alternatiivenergeetika.....	20
3.5.2 . Teed ja transport.....	20
3.5.3 . Side, internet.....	22
3.5.4 . Elektrivõrk.....	22
3.5.5 . Vesivarustus- ja kanalisatsioon.....	22
3.6 . JÄÄTMEMAJANDUS.....	23
3.7 . KOOSTÖÖVÕIMALUSED.....	23
4 . MAA- JA VEEALADE KASUTUSPÕHIMÕTTED NING KEHTIVAD PIIRANGUD.....	25
4.1 . KEHTIVAD PIIRANGUD.....	25
4.1.1 . Riikliku kaitse all olev mälestis ja selle kaitsevöönd.....	25
4.1.2 . Looduskaitsealuse objekti piiranguvöönd.....	26
4.1.3 . Avalikult kasutatavad veekogud, veekaitsevööndid ja veekogu äärsed ehituskeelualad.....	28
4.1.4 . Karpkalalaste elupaikadena kaitstavad veekogud.....	29
4.1.5 . Metsa kaitsekategooriad.....	29
4.1.6 . Maantee kaitsevöönd.....	31
4.1.7 . Tehnovõrkude kaitsevööndid.....	32
4.1.8 . Puurkaevude sanitaarkaitsevöönd.....	34

4.1.9 . Põhja- ja pinnavee kaitse põllumajanduslikest reostusallikatest pärineva reostuse eest...	34
4.1.10 . Maaparandussüsteemidega seotud nõuded.....	35
4.1.11 . Kanalisatsiooni reoveepuhastite ja -pumplate kujad.....	37
4.1.12 . Välisõhu saastekaitse.....	38
4.1.13 . Naftasaaduste hoidmisehitiste kujad.....	39
4.1.14 . Jäätmekäitlus ja prügimäe sanitaarkaitsetsoon	40
4.1.15 . Tuleohutusnõuded.....	41
4.1.16 . Müra normtasemed	42
4.2 . MAA RESERVEERIMINE.....	43
4.2.1 . Territooriumite põhifunktsioonid ja neile vastavad lubatud katastriüksuse sihtotstarvete liigid.....	43
4.2.2 . Keskuse maa.....	44
4.2.3 . Elamuehituse otstarbel maade reserveerimine.....	45
4.2.3.1 . Elamumaa reserveerimine.....	45
4.2.4 . Ettevõtlusotstarbel maade reserveerimine.....	45
4.2.4.1 . Tootmismaa reserveerimine.....	45
4.2.4.2 . Ärimaa reserveerimine.....	46
4.2.5 . Üldiste huvide otstarbel maa reserveerimine.....	47
4.2.5.1 . Puhkealade maa reserveerimine.....	47
4.2.5.2 . Üldkasutatavate hoonete tarbeks maa reserveerimine.....	48
4.2.5.3 . Üldmaa reserveerimine.....	48
4.2.6 . Veekogude maa.....	48
4.2.6.1 . Vee-alade reserveerimine.....	48
4.2.7 . Transpordimaa reserveerimine.....	48
4.2.8 . Sillad.....	49
4.2.9 . Jäätmekäitluse maa reserveerimine.....	50
4.3 . SÄILITAMISELE KUULUVAD ALAD.....	50
4.3.1 . Riikliku kaitse all olevad alad.....	50
4.3.1.1 . Vääriselupaigad.....	50
4.3.1.2 . Natura 2000 eelvaliku alad.....	50
4.3.2 . Väärtuslikud maastikud	51
4.3.3 . Miljöoväärtusega ehitusalad ja objektid.....	51
4.4 . MAA TAOTLEMINE MUNITSIPAALOMANDISSE.....	52
4.5 . SENISE MAAKASUTUSE SÄILITAVAD ALAD.....	53
5 . TIHEASUSTUSEGA ALAD JA DETAILPLANEERINGU KOHUSTUSEGA ALAD.....	54
6 . EHTAMISE PRINTSIIBID LIHULA VALLAS.....	56
6.1 . EHTAMISE PRINTSIIBID TIHEASUSTUSEGA ALAL.....	56
6.2 . EHTAMISE PRINTSIIBID HAJAASUSTUSEGA ALAL.....	56
6.3 . EHTAMISE PRINTSIIBID KAITSEALADEL.....	57
6.4 . TEHNOVÕRGUD.....	57
7 . KURITEGEVUSE ENNETAMINE.....	58
8 . PLANEERINGUTE VAJADUS.....	59
9 . ETTEPANEKUD KEHTIVA MAAKONNAPLANEERINGU MUUTMISEKS.....	60
10 KESKKONNAMÕJU HINDAMINE.....	61
10.1 . KESKKONNA PIKAAJALISEST JA SÄÄSTLIKUST KASUTAMISEST.....	61

10.2 . ÜLDPLANEERINGUGA KAVANDATU.....	61
10.3 . PLANEERINGUGA KAVANDATAVATE TEGEVUSTE MÕJUD JA NENDE LEEVENDAMINE	63
10.3.1 . Hoonete ja rajatiste ehitamine, infrastruktuuri tugevdamine.....	63
10.3.2 . Turismi ja ettevõtluse arendamine.....	63
10.3.3 . Nõrgalt kaitstud põhjaveed.....	63
11 . KASUTATUD KIRJANDUS.....	67
12 . LISAD.....	68

LISA 1	MUINSUSKAITSEOBJEKTID
LISA 2	LIHULA VANIMA ASUSTUSE MUINSUSKAITSEALA PÕHIMÄÄRUS
LISA 3	ELEKTRIVARUSTUS
LISA 3-1	SOOJAVARUSTUS
LISA 4	RIIGITEED
LISA 5	MATSALU LK KAITSE-EESKIRI
LISA 6	LIHULA MKA KAITSE-EESKIRI
LISA 7	TUHU MKA KAITSE-EESKIRI
LISA 8	LOODUSKAITSE ÜKSIKOBJEKTID
LISA 9	NATURA 2000 EELVALIKU ALAD

LIHULA VALLA ÜLDPLANEERINGU KAART	M 1 : 25 000
VÄLJAVÕTE ÜLDPLANEERINGU KAARDIST	M 1 : 10 000

SISSEJUHATUS

Lihula valla üldplaneeringu koostamise aluseks on Lihula Vallavolikogu otsus, millega algatati Lihula valla üldplaneering. Planeering valmis AS Entec ja Lihula Vallavalitsuse koostöös.

Üldplaneering on vajalik valla maa- ning veealade parima kasutamise saavutamiseks ja see on koostatud lähtudes lähima 10 – 15 aasta perspektiivist. Üldplaneering tugineb valla arengukavas toodud tulekuvisionidele ning strateegiatele ja loob eeldused valla hoidmiseks soovitud arengu teel.

Üldplaneering tähendab eelkõige kokkuleppeid. Selle koostamise käigus üritatakse leida parim lahendus vastuoludele, mis eksisteerivad erinevate huvide esindajate vahel, näiteks riigi, valla üldsuse ja valla huvigruppide vahel. Vastuvõetud üldplaneering on detailplaneeringute ja ehitus- ning maakorralduse edasine alus. Üldplaneeringu aktuaalsuse säilitamiseks peab kehtivat üldplaneeringut perioodiliselt, vähemalt iga 3 aasta järel, üle vaatama ja vajadusel muutma vastavalt elu nõudmistele läbi uute detailplaneeringute või üldplaneeringu koostamise protsessi.

Üldplaneeringu koostas töögrupp koosseisus:

Valdeko Palginõmm	AS ENTEC planeerija, projekti juht;
Tuuli Veersalu	AS ENTEC maastikuarhitekt;
Margus Källe	Lihula valla arendusnõunik.

Lisaks kaasati vastavalt vajadusele teisi vallavalitsuse töötajaid, valla elanikke ja vallavolikogu liikmeid ning vallavolikogu juures tegutsevaid komisjone.

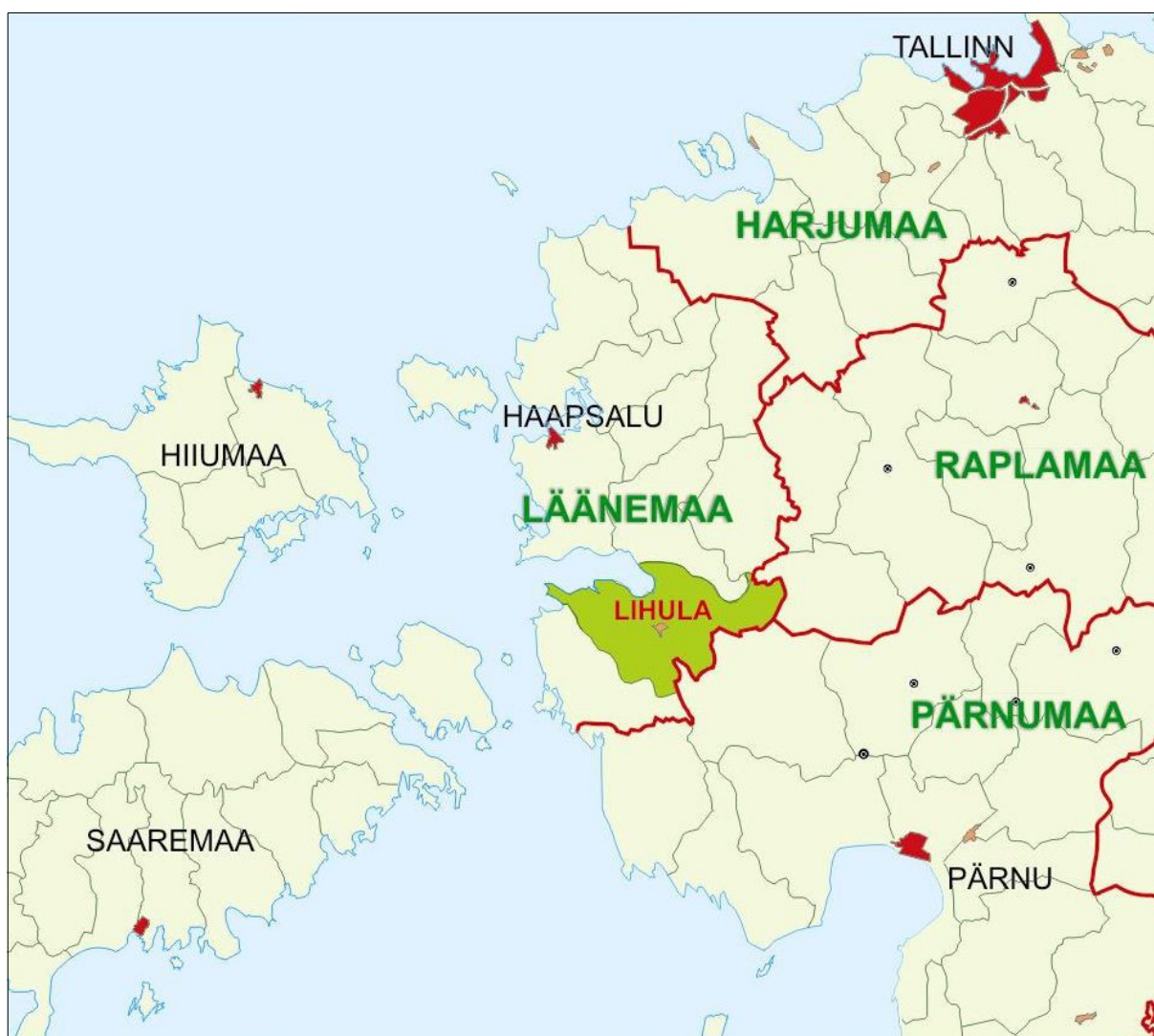
1. ÜLDOSA

1.1. Asukoht ja kujunemine

Lihula vald asub Lääne maakonna lõunaosas Matsalu lahe lõunakaldal (vt joonis 1). Välja arvatud Hanila on Lihula vald oma naabritest geograafiliselt eraldatud ulatuslike looduslike tõketega: idas ja kagus Lihula raba ja Tuhu soo, põhjas Laiküla raba ning Kasari jõgi koos laialdaselt üleujutatavate luhaaladega.

Lihula vald on oma 384 km² pindalaga Läänemaa suurim. Lihula linn, mis paikneb Lääne-Eesti e Saaremaa, Hiiumaa, Läänemaa ja Pärnumaa lääneosa geograafilises keskpunktis, on Lihula valla ning kogu Läänemaa lõunaosa majandus-, kultuuri- ja hariduskeskus. Lihula asub Tallinnast 110, Haapsalust 55 ja Pärnust 60 km kaugusel. Vahemaa valla keskuse ja külade vahel ulatub 20-25 kilomeetrit.

Lihula valda läbivad tähtsaima magistraalina Risti-Virtsu-Kuivastu-Kuressaare põhimaantee ning Pärnu-Lihula tugimaantee. Risti-Virtsu-Kuivastu-Kuressaare põhimaantee ääres paiknevad kõik valla suuremad asulad: Lihula linn, Tuudi ja Kirbla küla.

Joonis 1. Lihula valla asend (Regio, 1994)

Esimesed jäljed inimasustusest Lihula valla aladel pärinevad ligi 5000 aasta tagusest ajast ning Lihula linna ajalugu asulakohana ulatub kaugemale kui maakonnalinnal Haapsalul. Ajalooürikutesse ilmub Lihula esmakordselt 1211.a. seoses eestlaste vabadusvõitlusega Saksa-Taani-Rootsi vallutuse vastu.

1242.a. rajasid sakslased Lihulasse oma kivilinnuse, mille juurde tekkis linnake 5 kiriku ja 2 kloostriaga. 1234-1251 oli Lihula Saare-Lääne piiskopkonna keskus. Vaatamata hävimisele 1558-1583.a. Liivi sõjas on Lihula olnud läbi aegade kuni tänaseni Läänemaa lõunaosa suurim asula ja keskus. Lihula vanema osa terviklik hoonestus on väärtuslik kui Eesti 19 ja 20 sajandi alguse aleviarhitektuuri ja miljöö näidis ning on muinsuskaitsealana riikliku kaitse alla võetud. 1786.a. asutati Lihulas kool ning 1837.a. esimesi Eesti apteeke. 1941. aasta Teise maailmasõja lahingutes sai kannatada Lihula alev ja üle 50 talu Kirbla kandis.

1945.a. eraldati Lihula alev halduslikult Lihula vallast. 1950.-60. aastatel kasvas Lihula alev kiiresti, samal ajal kui maaelanikkond vähenes tunduvalt. Pärast Eesti taasiseseisvumist 1991.a. nimetati Lihula 1993.a. linnaks. 1999.a. otsustasid Lihula linnavolikogu ja Lihula vallavolikogu ühineda üheks omavalitsusüksuseks - Lihula vallaks.

1.2. Looduskeskkond

Piirkonna kliima on jahedam ja ühtlasem kui mujal Mandri-Eestis. Valdavad on edela- ja lõunatuuled.

Tingituna paiknemisest Lääne-Eesti madalikul on siin ülekaalus mandrijää kujundatud lauge pinnamood. Aluspõhja pealiskorra moodustavad ülemordoviitsiumi ja alamsiluri lubjakivid ning dolomiidid, mis lasuvad kallakuga lõuna suunas ja mida katvate pinnakattesetete paksus kõigub paarikümnest sentimeetrist 30 meetrini. Valdavalt on tegu setteliste kivimitega, kuid kohati ka muistseist korallrahudest pärit biohermidega, millest koosnevad Kirbla ja Kirbla-Kloostri astangud. Mullastik sarnaneb Lääne-Eesti saarestiku omaga. Lisaks gleistumisele ja leostumisele on suur tähtsus ka turvastumisel.

Maastikku liigestavad enamalt jaolt kraavitatud väikesed jõed ja ojad, mis suubuvad valla põhja ja loodepiiril asuvasse Eesti pikkuselt ja veerohkuselt neljandasse, Kasari jõkke, ja Matsalu lahte. Valla idaossa ja kagupiirile jäävad ulatuslikud Lihula ja Tuhu metsa-, soo- ja rabamassiivid.

30% vallast on kaetud metsaga ning 17% looduslike rohumaadega. Viimastest moodustavad suure enamiku Kasari jõe luht ning Matsalu lahe rannaheina- ja karjamaad. Kohati on säilinud haruldaseks muutunud puisniite. Esindatud on ka Lääne-Eesti saartele iseloomulikud loopealsed. Ligi 25% vallast on raba, roostik või võsastunud liigniiske maa. Metsades on valitsevaks puuliigiks kask, järgnevad mänd ja kuusk.

Lihula valla randu uhuvad Väinamere veed. Vald asub Matsalu lahe lõunakaldal, mille pikkus idalääne suunas on 18 km ja laius kuni 6,5 km. Laht on madal, vee sügavus lahe idaosas on alla ühe meetri ja läänes osas 3 kuni 3,5 meetrit. Veetase lahes sõltub tuule suunast ja Kasari jõe veetasemest ning võib kõikuda 1,5 m piires. Teine suurem laht valla rannikul on avatud madalaveeline Topi laht, millest valla piiridesse jääb kirdepoolne osa. Valla rannajoone on sopiline ja kääneline. Rannajoone pikkus on ligikaudu 47 km. Tegemist on tõusva rannikuga, kus maatõus ulatub 2...3 millimeetrit aastas. Seetõttu on tegemist suhteliselt noore rannikuga, kus madalad rannatasandikud on harva vanemad kui 500 aastat. Eraldi väljatoomist väärib Saastna poolsaar, mis eraldab Matsalu lahte Topi lahest ja mis 17.saj. oli veel saar. Kogu valla rannik jääb Matsalu Looduskaitseala piiridesse.

Lihula vallas asub suurem osa Matsalu Looduskaitsealast, mis hõlmab ligikaudu 29% valla territooriumist. Kaitseala peamine ülesanne on lindude kaitse, keda siin on pesitsemas ligikaudu 170 liiki ning läbi rändamas ligi 260 liiki. Teine kaitsealune objekt on Matsalu lahe rannik ja rannikupiirkonna omanäolised maastikud, millised on välja kujunenud sajandite vältel looduse ja inimtegevuse koosmõjul. Pärandkooslusi esineb Lihula vallas 5055 hektaril, mis on jaotunud 145 alaks (*Läänemaa pärandkooslused, 2001*).

Maastikukaitsealadest asub Lihula vallas Lihula raba hõlmav Lihula Maastikukaitseala. Vähesel määral ulatub Lihula valda Tuhu Maastikukaitseala, millest suurem osa asub Hanila vallas. Ida-kagus piirneb Lihula vallaga Avaste Looduskaitseala.

Maavarade leiukohti on Lihula valla territooriumil vähe. Leidub savi, liiva, kruusa ning turvast. Kruusa ja liiva varud on peaaegu ammendatud. Valla piiridesse jäävad ositi väheuuritud Kasari ja Rumba viirsavimaardlad. Lihula turbamaardla, mille pindala on ligikaudu 1800 ha ja varud kokku 100 milj m³, asub Lihula Maastikukaitsealal.

Kirbla ja Tuudi mäel on paasi kunagi murtud ja seal võivad asuda arvestatavad paevardud. Lihula vallas asuv paas on enamasti halva kvaliteediga ning ei pea vastu ilmastiku mõjudele.

Valla põhjaveelarud on nõrgalt kaitstud.

1.3. Rahvastik ja asustus

Lihula valla alaliste elanike arv oli 2003.a. 1. jaanuari seisuga 3031, sealhulgas Lihula linnas 1655 inimest. Lihula valla rahvastiku soolis-vanuselisele koosseisule on nagu mujalgi Eestis iseloomulik naiste ülekaal ning vanemaealiste suhteliselt suur osatähtsus. Iibe kiire ja järsk langus sai alguse 1990-ndate aastate teisel poolel ja on tänaseni süvenev probleem. Rahvastiku kõige aktiivsema vanusrühma, 25-44-aastaste arvukus ei ole viimase 10 aasta jooksul oluliselt muutunud.

Asustustihedus Lihula vallas oli 01.01.2003.a. seisuga 7,9 inimest km² kohta. Sama näitaja Lihula linnas oli 403,7.

Elanike arvu vähenemise ulatusest annab ilmeka pildi võrdlus 1959. aastaga, kui praeguse Lihula valla territooriumil oli elanikke 4241.

Ταβελ 1. Alaliste elanike arv Lihula vallas aastatel 1998 - 2003 (Lihula Vallavalitsuse andmed)

	01.01.1998	01.01.1999	01.01.2000	01.01.2001	01.01.2002	01.01.2003
Elanikke vallas	3283	3248	3171	3154	3098	3031
Sh Lihula linnas	1726	1742	1685	1676	1665	1655

Töökoht on 1100-1200 Lihula valla elanikul. Mittetöötavate ja -õppivate inimeste osa tööalisest rahvastikust on 25-30%. Registreeritud töötute osa tööalisest elanikkonnast on kasvanud 1990-ndate aastate 2-3 protsendilt 5-6 protsendini 1999.-2002. aastal, kuid tegelikke töötuid võib sõltuvalt aastast ja hooajast olla kuni 12-15% tööalistest. 2000. aastate algul on Lihula vallas töötajate ja töötute arv kokku püsinud 150-170 inimese vahel (9-10% tööalistest). Alg- ja põhiharidusega inimesed moodustavad töötajatest ligikaudu 60%.

1.3.1. Rahvaarvu muutumine

Elanike arv on viimase 40-45 aasta jooksul järjekindlalt vähenenud, välja arvatud lühike aeg 20. sajandi 1980-ndate aastate lõpus ja 1990-ndate alguses, kui elanike arv mõnel aastal sisserände tulemusena suurenes ka väljaspool Lihula linna. Vähenemine ongi toimunud eelkõige maapiirkondade arvel. Võrreldes 1959. aastaga on rahvaarv kasvanud ainult endiste suurmajandite keskustes Tuudil, Kirblas ja Lihula linnas. Võrdluses 1989. aastaga on elanike vähenemine toimunud kogu vallas.

Sündide arv Lihula vallas on langenud, 1990-ndate aastate alguse 45-50 sünnilt 25-35 sünnini aastas (vt tabel 2). Suremus on püsinud viimasel aastakümnel 45-55 surmajuhtumi vahemikus, mille tulemusel on Lihula valla rahvaarv negatiivse iibe tõttu vähenenud 1992-2002.a. kokku 160-170 inimese võrra.

Ταβελ 2. Sünnid ja surmad Lihula vallas 1998-2002 (Lihula Vallavalitsuse ja Lääne Maakonna aastaraamatute andmetel)

	1998	1999	2000	2001	2002
Sünnid	43	17	33	30	29
Surmad	50	53	52	47	46

Rände tulemusel on Lihula valla elanike arv vähenenud 1992-2002.a. ligikaudu 80-90 inimese võrra. Väiksem on olnud väljaränd Lihula linnast, 1992-2002.a. kokku ligikaudu 40 inimest, kusjuures aastatel 1999-2002 on Lihula linnast lahkujate ja linna saabujate arv olnud tasakaalus. Suurenenud on teistest valla asulatest lahkujate arv.

Ταβελ 3. Ränne Lihula vallas 1998-2002 (Lihula Vallavalitsuse ja Lääne Maakonna aastaraamatute andmetel)

	1998	1999	2000	2001	2002
Saabus	67	78	51	49	67
Lahkus	75	79	68	82	92

Pendelmigratsioon e. lühiajaline tööalane ränne ei ole Lihula vallas väga suur. Väljaspool valda on rakendust leidnud ligikaudu 25-30% töötavast elanikkonnast. Kokku võib väljaspool valda töökohta omavate vallaelanike arv ulatuda 280-310 inimeseni. Väljaspool valda tööl käivate inimeste hulk on viimase kümne aasta jooksul kasvanud, seda nii arvuviselt kui ka protsentuaalselt ning seda tööealiste koguarvu vähenemise taustal. Märkatav on Tallinnas tööd leidnute arvu kiire tõus.

Ränne sõltub otseselt valla üldisest arengust, mõjutades omakorda sündimust. Positiivse rändesaldo puhul saavad enamasti noored ning sellega kaasneb kõrgem sündimus. Negatiivne trend on rahvastiku vananemine, seda eelkõige sündimuse languse tõttu. See omakorda mõjutab eelkõige ja kõigepealt haridusasutusi, kus laste arv järsult langeb. Kriitilisem periood algab 2010.a, kui tööturule hakkab jõudma väikesearvuline 1990-ndatel aastatel sündinud põlvkond, pensioniikka jõuab aga suhteliselt rohkearvuline, praegu 40-50 aastaste põlvkond.

1.3.2. Asustus ja asulate omavahelised suhted

Enamik Läänemaa elanikkonnast ja olulisematest asulatest on koondunud kahe peamise magistraaltee - Tallinna-Haapsalu ja Risti-Virtsu-Kuivastu-Kuressaare maantee lähiumbrusse. Mainitud alal elab 84% läänlastest.

Lihula vald koos Lihula linnaga on ajalooliselt väljakujunenud terviklik kohalik keskus-tagamaa süsteem. Lihula linn asub valla geograafilises tsentris ja kohalike tähtsamate teede ristumiskohas. Ühtlasi on Lihula aastasade vältel olnud nn. Lõuna-Läänemaa (elanike arv ligikaudu 5000-6000) majandus-, haridus- ja kultuurikeskuseks.

Valla asustussüsteem on püsinud pikka aega pea muutumatuna. Lihula valla rahvastik paikneb 25 küla ja vallasisese linna vahel väga ebaühtlaselt (vt tabel 4). Kolme suurema asula: Lihula, Tuudi ja Kirbla elanike arv moodustab valla rahvastikust 74%. Tallinna-Virtsu maantee äärsetele aladele ja Lihula linna ning selle vahetusse ümbrusse on koondunud üle 80% valla elanikest.

Ταβελ 4. Alalised elanikud külades ja Lihula linnas 01.01.2003 (Lihula Vallavalitsuse andmed)

Küla	Rahvaarv	Küla	Rahvaarv
Lihula linn	1655	Lautna	31
Tuudi	289	Järise	30
Kirbla	295	Meelva	35
Seira	86	Võhma	44
Parivere	63	Kloostri	28
Metsküla	56	Kirikuküla	25
Alaküla	69	Vagivere	20
Petaaluse	57	Poanse	19
Matsalu	51	Rumba	8
Valuste	46	Tuhu	9
Pagasi	28	Penijõe	9
Hälvati	38	Kelu	9
Saastna	27	Kunila	4

Ταβελ 5. Maakondlikud tõmbekeskused

III tasandi tõmbekeskus	II tasandi tõmbekeskus	I tasandi tõmbekeskus
-------------------------	------------------------	-----------------------

LIHULA		KIRBLA, TUUDI
Gümnaasium, asulas pakutavate episoodiliste teenuste arv on suurem kui II tasandi keskustes. Tagamaa on osalt kujunenud gümnaasiumi teeninduspiirkonna alusel.	Põhikool, kauplused, rahvamaja, spordirajatis. Tagamaa on enamasti kujunenud põhikooli teeninduspiirkonna alusel.	Algkool, sidejaoskond, kauplus.

2. LIHULA VALLA VISIOON 2015

Lihula valla arenguvision on üldine nägemus sellest, millisena tahetakse näha oma valda kaugemas perspektiivis.

LIHULA VALD ON LOODUSLÄHEDAST, TERVISLIKKU, TURVALIST JA NÜÜDISAEGSET ELU- NING TÖÖKESKKONDA VÕIMALDAV OMAVALITSUS, MILLE LOODUSMAASTIKUD ON HÄSTI SÄILINUD JA KAITSTUD

- aktiivset tegevust soosiv inimsõbralik vald

Valla maine, mis põhineb ajaloolis-kultuurilist identiteeti ja looduskaitse arengupõhimõtteid väärtustaval tegevusel, on kõrge. Lihula valla on valinud koduks paljud erinevaid elustiile harrastavad inimesed, kes töötavad nii vallas kui ka väljaspool valda.

Korrastatud infrastruktuur ja arenenud teenindusvaldkonnad on soodustanud elamuehitust valla erinevates piirkondades. Uute puhke- ja elamurajoonide rajamine Lihula linnas on tinginud elanikkonna noorenemise.

Traditsioonilised kohalike kultuuriväärtusi teadvustavad ning muud üritused on kujunenud piirkonnas ja selle ümbruses oodatud sündmusteks.

- soodus piirkond loodust säästva keskkonnakasutusega tegevusele

Suurt tähelepanu pööratakse looduse ja loodusvarade säästvale kasutamisele ning loodushoidu järgiva käitumise propageerimisele. Vallas on arenenud põllumajandustootmine, kus kasutatakse keskkonda säästvaid tehnoloogiaid.

- tuntud ökoturismi piirkond

Välja on arendatud vaba aja veetmise kohad, puhkealad ning teeninduspunktid looduslikult kaunites kohtades. Aktiivselt tegeletakse kohalike kultuuri- ja loodusväärtuste atraktiivsuse tõstmisega.

3. ARENGUSTRATEEGIA PÕHISUUNAD AASTANI 2015

Arengu eeldus on vallavolikogu ja -valitsuse vaheline dialoog, probleemide arutelu elanikega, kelle elukeskkonda ja tingimusi pikaajalised kavad vahetult kujundama hakkavad ning keda vastuvõetavad otsused otseselt puudutavad.

Eeltoodust tulenevalt on valla tulemusliku tegevuse põhiprintsiibid:

- kõigile võrdsete võimaluste tagamine;
- kohaliku elanikkonna informeerimine ja kaasamine;
- nõuande- ja koostöövõrgustike väljaarendamine;
- sidus lähenemine keskkonnale, majandusele ja ühiskonnale;
- erinevate tegevusalade tähtsuse selgitamine, regionaalsete eripärade leidmine ja nendega arvestamine.

Lähtudes valla tulemusliku tegevuse põhiprintsiipidest on püstitatud järgmised üldised tegevussuunad ja eesmärgid:

- valla elukeskkonna igakülgne arendamine;
- alalise elanikkonna suurendamine;
- elanike toimetuleku tagamine ja sotsiaalse turvalisuse suurendamine;
- elanike konkurentsivõime tõstmine tööjõuturul;
- infrastruktuuri arendamine;
- koostöö arendamine kõigi majandussektorite ja ühiskonnagruppide vahel;
- informatsiooni leviku ja kättesaadavuse tagamine;
- kohaliku ettevõtluse toetamine;
- valla muutmine ettevõtjale atraktiivseks;
- elanike haridus- ja vaba aja sisuka veetmise võimaluste loomine.

Käesolevas peatükis on leidnud kajastamist prognoosid ja valla arenguperspektiiv järgneva 10 – 15 aasta jooksul. Kooskõlas *Lääne maakonna planeeringuga (1998)* ja üleriigilise planeeringuga *Eesti 2020 (2000)* on käsitletud, kuidas ja mis suunas allpool toodud peamised valdkonnad peaksid arenema.

Käesolevas peatükis toodud arengustrateegia suundumused tuginevad eelkõige Lihula valla arengukavale ja vallas läbiviidud aruteludele ning tööruhmade töö tulemustele, juhul kui tekstis ei ole viidatud teisiti.

3.1. Sotsiaalne infrastruktuur

Valla arengu olulisim ressurss on elanikud. Arvestades praeguse aja rahvastikku ja ühiskonda iseloomustavaid trende peab vald pikemas perspektiivis oluliseks saavutada vähemalt Lihula valla 20. saj 1980-ndate aastate tase - 3500 elanikku. Oluline on tasakaalustatud ja elujõulise rahvastiku soolis-vanuselise koosseisu saavutamine ja säilitamine.

Lihula valla eesmärk on sotsiaalse infrastruktuuri arendamine vastavalt asustustihedusele. Eesmärgiks on luua tingimused, kus kõigil elanikel oleks võimalik saada vajalikke sotsiaalteenuseid.

Vald peab vajalikuks olemasolevate haridusasutuste, rahvamajade ja raamatukogude säilitamist ja nende hoonetega seotud sotsiaalsete funktsioonide jätkuvat arendamist.

3.1.1. Haridus

Järjepidevat kooliharidust on Lihulas antud alates 1786. a.

Lihula vallas tegutsevad haridusasutustena Lihula Gümnaasium, Kasari Põhikool, Tuudi ja Metsküla Algkool, Lihula Muusika ja Kunstikool ning Lihula Lasteaed. Eraalgatusel tegutseb Lihula mõisa ruumides täiskasvanute täienduskoolitusele keskendunud Lihula Rahvaülikool. Kokku õppis 2002.a. valla üldhariduskoolides 513 õpilast, nende seas lisaks Lihula valla lastele 74 Hanila, Martna ja Koonga valla last.

Tabel 6. Lihula valla haridusasutuste õpilaste ja lasteaia laste arv 01.01.2003.a.

Oma-valitsus	Lihula Gümnaasium	Kasari Põhikool	Tuudi Algkool	Metsküla Algkool	Kokku	Lihula Muusika ja kunstikool	Lihula Lasteaed
Lihula	304	76	36	17	433	69	87
Hanila	18	1	1		20	10	4
Martna	14	25			39	1	
Koonga	14	1			15	1	1
Muud	5	1			6		
Kokku	355	104	37	17	513	81	92

2002.a. astus Lihula valla koolide I klassidesse kokku 34 last. Aastatel 1995-2000 oli valla koolides esimeste klasside õpilasi kokku 40-45. Järgnevatel aastatel koolide õpilaste arv jätkuvalt väheneb. Esimese klassi õpilaste arv langeb aastateks 2006-2009 alla 30.

Tabel 7. I klassi õpilaste arv 2002.a., I klassi õpilaste prognoos 2003-2009.a. (Lihula Vallavalitsuse andmed)

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Lihula Gümnaasium	21	24	10	30	14	15	16	15
Kasari Põhikool	6	4	6	4	2	6	5	5
Tuudi Algkool	6	7	6	4	1	2	3	5
Metsküla Algkool	1	1	0	3	3	3	0	2
Kokku	34	36	22	41	20	26	24	27

Lihula Gümnaasium:

Lihula Gümnaasiumis õppis 2002.a. 355 last 16 klassikomplektis. Õpilaste arv on langenud: 1994.a 436, 1998.a 377. Kooli teeninduspiirkond ulatub valla piiridest kaugemale, hõlmates Pärnumaa Koonga valla lääneosa ja gümnaasiumiklasside osas Hanila valda.

Lihula Gümnaasiumi juures asuvad spordihoone, puitpõrandaga välisväljak ja täismõõtmetes staadion. Koolil on oma raamatukogu ja arvutiklass. Kavast on põhjalikult remontida tööõpetuse klassi ruumid.

Kasari Põhikool:

Kooli õpilaste arv on viimasel aastakümnel püsinud 100 ümber (1994.a. 82, 1998.a. 95 õpilast). Kasari kooli teeninduspiirkond hõlmab põhikooli klasside osas ka Martna valla lõunaosa (25-30 õpilast). Kooli juures on võimla ja puitpõrandaga välisväljak.

Tuudi 6-klassiline Algkool:

Kooli õpilaste arv on viimastel aastatel olnud 35-40 piires (1998.a. 40 õpilast). Koolimaja remonditi põhjalikult 1990-ndate aastate teisel poolel. Vajalik on spordiväljaku rajamine.

Metsküla 6-klassiline Algkool:

Kooli õpilaste arv on langenud (1994.a. 26, 1998.a. 21 õpilast, 2002.a. 17). Õpilaste arvu jätkuv vähenemine võib seada kooli edasise töötamise senisel kujul tõsiste probleemide ette.

Eesmärgid ja visioonid seoses haridusega:

- haridusasutuste võrgu säilitamine piirkonnas on õpilaste kodutunde ja loodustunnetuse kujunemise alus, koolivõrk on täienduskoolituse ja teiste rahvahariduslike abinõude rakendamisel oluline sotsiaalse infrastruktuuri komponent;
- looduse mitmekesisusest tingituna on piirkonna potentsiaal loodushariduse baasina üleriigilise ja ka rahvusvahelise tähtsusega;
- valla ühtse haridussüsteemi loomine keskusega Lihula Gümnaasiumis, Lihula Gümnaasiumi konkurentsivõime tõstmine keskmisest kõrgemale, loodusteaduste ja ökoloogia suuna arendamine kooli õppekavas;
- kohapealsete täiendõppevõimaluste avardamine, koolitust pakkuvate ühiskondlike organisatsioonide toetamine;
- kogu valda hõlmava, Lihula lasteaiale tugineva alushariduse ja noorte lapsevanemate nõustamise süsteemi loomine, lasteaia tegevuspiirkonna laiendamine üle kogu valla territooriumi, laste päevakeskuse asutamine;
- haridus- ja kultuuriasutuste ning ühiskondlike organisatsioonide koostöö arendamine.

3.1.2. Kultuur

Tänapäevane massikultuuri aktiivne pealetung ja kättesaadavus on muutnud kultuuritarbijad mugavamaks, see pärsib loovust ning soovi ise kultuuriprotsessis osaleda. Vaatamata kommertslikkuse kasvule ja tänapäevase infoühiskonna tarbijalikkusele võib täheldada tendentsi, et samal ajal kui linnades suureneb professionaalse kultuuri osatähtsus, suureneb maal kultuuri sotsiaalse aspekti osatähtsus.

Valla kultuuri-, vaba aja veetmise ja seltsitegevuse keskus on Lihula linn, kus Lihula linnusemägi koos laululava ja 400-kohalise saaliga kultuurimaja pakuvad selleks võimalusi nii suvel kui ka talvel. Külades on kultuurilised pidepunktid eelkõige koolid ja raamatukogud. Aktiivne on külaliikumine (Kirbla, Matsalu, Metsküla, Tuudi jt.).

Vallas on neli raamatukogu: Kirblas, Tuudil ja Metskülas ning Lihula linnas. Raamatukogude tähtsus igapäevase teabe levitajatena ja kokkusaamiskohtadena on kasvanud ja muutumas järjest olulisemaks.

Lihula Kultuurimajas toimub vilgas ringide töö. Siin on võimalik korraldada suuremaid ja väiksemaid üritusi ja koosviibimisi. Kasutada saab ka väikest nõupidamiste saali.

Lihula Muuseum asub linna ajaloolises keskuses endises mõisahäärberis. Lihula mõisaansambli ja Lihula ajaloo tutvustamisega tegeleb MTÜ Keskaegne Lihula.

Eesmärgid ja visioonid seoses kultuuriga:

- tugevdada Lihulat kui kohalikku ning Lõuna-Läänemaa kultuurikeskust, kasutades efektiivsemalt Lihula kultuurimaja ja linnusemäe võimalusi;
- arendada piirkonna elanike kultuuri-, hariduse-, teabe- ja sisuka vaba aja veetmise võimalusi, toetada õppimist ja teadmiste omandamist ning kirjandus- ja kunstiharrastusi;
- hoida ja säilitada rahvuskultuuri, toetada eksisteerivate huviringide võrgu säilimist ja soodustada uute ühenduste teket, võimaldada valla elanikele klubilist ja taidlusalast tegevust, vahendada professionaalset kunsti;
- jätkata traditsioonidele toetuvate ürituste korraldamist, säilitades sellega piirkonna omakultuuri, kindlustades kodukoha identiteeti ja luues edasise arengu eeldusi;
- kujundada elanike hoidvat ja lugupidavat suhtumist kultuuriväärtustesse;
- leida Lihula raamatukogule uued ruumid;
- toetada paikkonna omapära arengukavade ja visioonidega ning püüda seda oskuslikult välja pakkuda. Üheks võimaluseks peab vald kultuuri sidumist turismiga.

Kultuurielu arendamiseks ja kultuurilise tegevuse süsteemsuse tagamiseks koostatakse Lihula valla kultuuri arengukava.

3.1.3. Kogudused ja kalmistud

Kirikutel ja kalmistutel on kultuuritraditsioonis oma roll. Kogudus mõjutab ka kohalikku haridust, moraali, sotsiaalsuhteid ja majandust.

Kirbla kirik on ehitatud XV saj ja on Eesti väikseim kivikirik. Kirikut on remonditud riikliku muinsuskaitse toetusel.

Lihula kiriku nurgakivi pandi 1876.a ja pühitseti 1878. a 1998.a toimus Lihulas praostkondlik laulupäev.

Lihula ja Kirbla kiriku juures tegutsevad EELK Lääne Praostkonna Kirbla Püha Nikolause kogudus ja Lihula Eliisabeti kogudus.

Vallas tegutsevad veel Eesti Evangeeliumi Kristlaste ja Baptistide koguduste Liitu kuuluv Lihula EKB kogudus, asutatud 1984.a ja Eesti Kristliku Nelipühi Kiriku Lihula kogudus.

Kalmistud:

Valla kalmistud on: Tuudi (Sause) kalmistu, Kirbla kalmistu, Kirbla kirikuaed, Lihula uus kalmistu, Lihula vana kalmistu ja Lihula õigeusu kalmistu.

Eesmärgid seoses koguduste ja kalmistutega:

- vanade surnuaedade säilitamine ja hooldamine;
- kalmistute detailplaneeringud koostamine, alustades Lihula kalmistutest.

3.1.4. Sotsiaalhooldus, tervishoid

Valla sotsiaalhooldus- ja tervishoiualase tegevuse keskpunkt on Lihula Vallavolikogu poolt endise Lihula Haigla baasil asutatud Sihtasutus Lõuna-Läänemaa Tervishoiu ja Sotsiaalhoolekande Keskus, lisaks kuulub vallale Kirbla külas 3 sotsiaalkorterit.

Sotsiaalhooldus:

Valla sotsiaaltöö on seni keskendunud hoolekandele kui sotsiaaltöö kõige vahetumale väljundile. Edaspidi tuleb suunata enam tähelepanu sotsiaalseid probleeme ennetavale tegevusele.

Valla rahvastikus väheneb perede, sealhulgas lastega perede arv, samal ajal suureneb üksikute vanurite osakaal. Järjest enam tuleb omavalitsustel tegeleda erinevate toetuste jagamisega, millistest olulisim on toimetulekutoetus.

Tervishoid:

Valla tervishoiupoliitika sõltub eelkõige riigi tervishoiupoliitikast.

Lõuna-Läänemaa Tervishoiu- ja Sotsiaalhoolekande Keskuse raames tegutsevas haiglas oli 2002.a. 10 statsionaarset ja 10 pikaravi voodikohta. Esindatud on esmatasandi ja ambulatoorne arstiabi. Keskuse ruumes töötavad perearstid ja hambaarst. Eraõigusliku ettevõttega tegutseb Lihula linnas Lihula Apteek. Lihulas paikneb Läänemaa Päästeteenistuse Lihula brigaad.

Valla eesmärgid ja vajadused sotsiaalhoolduse ja tervishoiu osas:

- säilitada Sihtasutuse Lõuna-Läänemaa Tervishoiu- ja Sotsiaalhoolekande Keskuse kui kogu Lõuna-Läänemaa sotsiaalabi ja tervishoiukeskuse roll;
- arendada avahoolduse võrku, viia abi abivajajale võimalikult ligidale;
- suurendada preventiivse meditsiini, tervishoiualase kasvatus ja tervete eluviiside propageerimise osa valla sotsiaalhoolekande ja tervishoiu alases tegevuses.

3.1.5. Ajaloo-, arheoloogia- ja arhitektuurimälestised

13 sajandil ehitatud Lihula piiskopilinnuse juurde, praegusele Lihula linnuse- ja mõisamäele, tekkis linlik asula. Seoses Saare-Lääne piiskopi asumisega Haapsallu Lihula areng pidurdus. Piiskopilinnus ja keskaegne linnake hävisid Liivi sõjas (1558-1581). Keskaegse asula ala on olnud tänapäevani hoonestamata ja omab seetõttu tähelepanuväärset arheoloogilist väärtust. Linnuses ja selle ümbruses

on viimase kahe aastakümne jooksul tehtud arheoloogilisi kaevamisi, säilinud müürid on konserveeritud. Lihula linnas asub Lihula vanima asustuse muinsuskaitseala, mille eesmärgiks on tagada muistse asustuse kohta leiduva teabe ning 1940. aastaks väljakujunenud ajaloolise alevituumiku tänavatevõrgu, miljöö, maastikuliste iseärasuste ning kultuurilooliselt väärtuslike ehitiste ning neile omase keskkonna säilimine. Lihula linnusemägi, mõis koos kõrvalhoonetega ja Lihula 18.-20. sajandist pärinev alevik muudavad Lihula linna ajalooliselt oluliseks ning ühtlasi vaatamisväärses paigaks.

Vallas asub 4 muinsuskaitse all olevat parki: Matsalu mõisa park ja allee, Vanamõisa park ja alleed, Tuudi mõisa park ja Lihula mõisa park. Eesmärgiks on säilitada parkide ajalooline ilme niivõrd, kui niivõrd see tänaseni püsinud ja võimaluse korral kavandada pargi puistutele järelkasv, mis arvestaks parkide algset planeeringut ja tänapäeva vajadusi. Kokku on vallas muinsuskaitse all 10 ajaloo-, 65 arheoloogia- ja 61 arhitektuurimälestist. Vallas asuvate muinsuskaitsealuste objektide nimekiri on toodud **lisas 1**.

Ajaloo-, arheoloogia- ja arhitektuurimälestiste kaitse ehk muinsuskaitse on oluline kohaliku rahva kultuurilise järjepidevuse ja ajaloomälu säilimisel. Valla eesmärk on igati kaasa aidata ajaloo- ja kultuurimälestiste, kohanimede ning rahvakultuuri pärandi säilimisele.

3.2. Puhkealad, turism

Hea võimaluse Lihula valla esiletõstmiseks teiste valdade hulgast annab rahvusvahelise tähtsusega Matsalu Looduskaitseala. Valla maastikud on omapärased ja mitmekesised, esineb ulatuslikke inimtegevusest vähemõjutatud alasid ning puuduvad suured keskkonda saastavad ettevõtted.

Lihula linnas on erinevalt paljudest teistest Eesti väikelinnadest 19.-20. sajandi vahetusest pärinev tihe ja omanäolise hoonestusega peatänav. Lihula linnusemägi koos seal asuva mõisaansambli ja laululavaga on kujunemas oluliseks turismiobjektiks. Lihula linn pakub turistile võrdlemisi hästi kättesaadavaid igapäevateenuseid.

3.2.1. Puhkealad

Valla arengu üks eeldusi on puhas loodus, millele tuginedes on võimalik edendada loodusturismi ja sellega seonduvat ettevõtlust.

Eesmärk on korrastada valla vaatamisväärsused ja nende ümbrus, rajada nende paremaks ja säästvamaks eksponeerimiseks vajalikud juurdepääsud, vaate-, telkimis- ja parkimiskohad.

Võimalikud arendatavad puhkealad on:

Lihula linnusemägi ja selle ümbrus; Penijõe mõisa (Matsalu Looduskaitseala keskus) ümbrus; Kasari jõe sildade piirkond; Kloostri mõisa varemete ümbrus; Kloostri linnutorni ja silla ümbrus; Suitsu silla, kalurionnide ja vaatetorni piirkond; Vanamõisa park.

Matkarajad:

Penijõe matkarada, Suitsu vaatetorni matkarada, Kirbla mäe matkarada, Saastna Näarikivide matkarada, Kirikuküla matkarada, Metsküla-Saastna matkarada, Metsküla matkarada ja Lihula linnusemäe matkarajad.

Võimalikud rajatavad matkarajad:

Saastna Porimäe matkarada, Saastna-Salevere matkarada, Metsküla-Poanse matkarada, Liustemäe matkarada, Keemu matkarada, Matsalu parkmetsa matkarajad, Lubjaahjumäe matkarada, Suitsu-Matsalu matkarada, Järise-Karuse matkarada, Järise-Massu matkarada, Kloostri vaatetorni matkarada, Vana raudtee matkarada, Lihula raba matkarada, Lihuntsi matkarada, Rootsiküla matkarajad.

Supluskohad:

Supluskohad paiknevad Alakülas Tuudi jõe paisu juures, Matsalu külas Keemu paadisadama juures, Kasari jõe ääres Kasari vanast sillast 450 m ülesvoolu, Seira (Vanamõisa) külas Kasari jõe ääres Vanamõisa ja Allika jõgede suubumise vahelisel alal.

3.2.2. Turismi arendamise võimalused

Turismimajanduse oluline ressurss on looduskeskkond, mille hea seisund aitab kaasa turismi valdkonna edukusele. Samal ajal võivad looduskaitsest tulenevad piirangud olla turismi arendamise lühiajaliste huvidega kohati teravas vastuolus. Siiski tähendab arenenud turism ka põllumajandusele jt. valdkondadele paremat turgu ning tõmbab mõõdukal määral ligi investeeeringuid.

Eesmärgid seoses turismi- ja puhkemajanduse arendamisega:

- säilitada valla maastikud kui ettevõtluse, sh turismi arendamise eeldus;
- arendada turismi lähtuvalt säästliku arengu ja looduskaitse põhimõtetest; vältida vastuolusid turismi ja rekreatsiooni ning looduse ja selle kaitsmise vahel, leida tasakaal nimetatud huvide vahel; valla eesmärk on arendada eelkõige loodusturismi, mis põhineb mere lähedusele, looduskaitsealadele, omanäolistele poollooduslikele maastikele ja ajaloolistele vaatamisväärsustele;
- leida võimalused osa Saaremaaga seotud turistide voo valla vaatamisväärsuste juurde suunamiseks, arvestades seejuures, et Saaremaa ja mandri vahelise püsiühenduse ehitamise korral suureneb olulisel määral Risti-Virtsu-Kuivastu-Kuressaare põhimaantee kui riigi ühe peamise turismimarsruudi kasutamine;
- kuna vallas asuvad muinsus-, loodus- ja kultuurimälestised suurendavad huvi kogu piirkonna vastu, on loodushuviliste turistide valda meelitamise seisukohast oluline muinsus- ja looduskaitse all olevate üksikobjektide säilitamine ja senisest läbimõeldum eksponeerimine (alustada tuleb nende tähistamisest);
- turismi arendamine koos kultuuri ja maamajandusega (kalapüük, talupidamine jms) pakub võimalusi eeltoodud valdkondade sidusaks edendamiseks, kaasates ettevõtjaid ja eraisikuid; teatud tähtsust omab kohalik käsitöö nii hobi, kohalike tavade elushoidja kui ka majandusharuna, turismi areng aitab suurendada käsitöö käivet;
- hoida vabad mere äärde ja merele pääsemise võimalused;
- parandada valla heakorda, tõsta inimeste heakorraalast teadlikkust, suurendada Lihula välist atraktiivsust;
- leida Lihulale oma kaubamärk, *koostada turismi arendamise tulemuslikuks arendamiseks vastav arengukava*, turismi infrastruktuuri jätkuv parandamine on vajalik säästva turismi arendamiseks, see hõlmab jätkuvat vaatetornide ja –platvormide, telkimis- ja puhkepaikade ning jalgrattateede ja matkaradade võrgu väljaarendamist.

Peatükis 3.5.2 on ära toodud Lihula valla olulised turismimarsruutide võrgustiku moodustavad teed.

3.3. Ettevõtlus

Läänemaa eripära on olnud suurtööstuse puudumine nii Eesti Vabariigi algusaastatel, Eesti NSV ajal kui ka tänapäeval. Viimane asjaolu võimaldas Lääne maakonnas turumajandusele üle minna ilma oluliste sotsiaalsete kriisideta. Ettevõtete erastamine toimus Läänemaal kiiresti ja ilma töötute arvu hüppelise kasvuta.

Lihula linn on Lihula valla ja kogu Läänemaa lõunaosa majanduslik keskus. Siin paikneb rida keskmisi ja väikeseid tööstus-, teenindus- ja kaubandusettevõtteid. Esindatud on võrdlemisi mitmekülgne majandus- ja infrastruktuur (toiduainete-, tekstiili-, õmblus- ja ehitusmaterjalide tööstus, samuti turbatootmise, transpordi-, autoremondi-, ehitus- ja metallitöötavate ettevõtted). Lihulas paiknevad elektri- ja sideettevõtete allüksused ning Eesti suuremate pankade kontorid. 2002.a. oli Lihula vallas registreeritud 61 äriühingut, neist 5 aktsiaseltsi ja 55 osahingut, millistes töötas kokku 490 inimest. Füüsilisest isikust ettevõtjaks registreerunute arv on viimastel aastatel olnud vahemikus 110-120.

Ettevõtluse arendamise ja ettevõtjate ligimeelitamise oluline eeldus on kvaliteetne ja hästi funktsioneeriv ning tehniliselt heal tasemel infrastruktuur. Ettevõtlus areneb, kui turul on nõudlus. Vallapoolne sekkumine on oluline juhul, kui ettevõtluse areng hakkab ohustama valla loodust ja/või elukeskkonda.

Vald saab ettevõtlust edendada täienduskoolituse võimalusi vahendades, ettevõtlust puudutavat infot nii vallasiseselt kui ka vallaväliselt levitades ning ettevõtluseks sobivat maad avalikult pakkudes. Lähtudes viimatitoodust ongi üldplaneeringus reserveeritud maid silmas pidades ettevõtluse vajadusi (vt ptk 4.2).

Eesmärgid ja visioonid ettevõtluse edendamiseks:

- säästva looduskasutuse ja sellele tugineva mitmekülgse majanduse arendamine, millest tulenevalt on Lihula valla jaoks olulised maamajanduse erinevad harud sealhulgas nii põllumajandus, kalapüük, pilliroovarumine kui ka turism; kohaliku elu säilitamise ja tööhõive suurendamise huvides maal ja valla looduskaitsealade tegevuse eesmärkidest tulenevalt on tähtis kohalikul taastuval toormel põhineva tööstuse areng;
- kohalike ettevõtjate kui piirkonna oluliste hea käekäigu tagajate väärtustamine; ettevõtjate informeerituse tagamine oma valdkonna võimalustest ja nende võimaluste maksimaalne kasutamine, olemasolevate ettevõtete arengu ning uusettevõtjate pealekasvu toetamine;
- ettevõtjate ühistegevuse toetamine soodustamaks viimaste ühinemist kas vallasisesesteks või piirkondlikeks organisatsioonideks;
- valla äärealade arendamisvõimaluste leidmine ühtlustamiseks valla arengut;
- ettevõtluse sh tootmise arendamiseks endiste, praegu rakenduseta põllumajandushoonete kasutuselevõtt;
- tööpuuduse vähendamine, toetades nii ettevõtjate kui ka tööjõu koolitamist nende kvalifikatsiooni tõstmiseks.

3.3.1. Teenindus, kaubandus

Valla teenindus ja kaubandus on koondunud Lihula linna, kus asuvad bensiinitanklad, pangakontorid, hotell, postkontor ning enamik vallas tegutsevatest toitlustusettevõtetest.

Lihula linn piirkondliku kaubanduskeskusena peab kergesti kättesaadavalt pakkuma esmaseid teenuseid nii kohalikele elanikele kui ka valda külastavale turistile ja läbisõitjale.

Seoses siseturismi arengu, suvekodude omanike arvu suurenemise, Hanila valla Virtsu sadama laiendamise ning võimaliku Saaremaa püsiühenduse ehitamisega pärast 2010.a. tõuseb märgatavalt läbisõitjate, turistide ja hooajaliste elanike tähtsus Lihula valla kaubandus- ja teenindusettevõtete jaoks.

Eesmärgid:

- Lihula linnas pakutavate teenuste kättesaadavuse tagamine valdavale osale Lõuna-Läänemaa elanikkonnale;
- Lihula linnas pakutavate teenuste mitmekesisuse suurendamine.

3.3.2. Põllumajandus, metsandus

Lihula valla pindala on 384 km². Matsalu looduskaitseala ja Lihula raba maastikukaitseala kaitsereežiimist tulenevad maakasutuse piirangud hõlmavad ligikaudu 40% valla territooriumist, sealhulgas majandustegevuse piirangulad e sihtkaitsevööndid 15%.

Haritava maa osa valla territooriumist ulatub 24%-ni, metsamaad on ligikaudu 30%. Vallale on iseloomulikud ulatuslikud looduslikud rohumaad, roostikud, väheväärtuslikud metsamaad, liigniisked ja üleujutatavad alad. Levinud on märke metsad, mis suures osas on mingil määral kuivendatud. Et kuivendus on vana, on metsade looduslähedane veerežiim suurtel aladel taastunud.

2002.a. oli ligi 19 % valla maast eraomanduses, eraisikute ja põllumajandusettevõtete ajutises kasutuses 15 %. Üle poole maast oli 2002.a. nii kasutaja kui ka omanikuta.

Põllumajanduse osakaal ja loomade arv valla ettevõtluses on 1990-ndate aastatega võrreldes langenud. Kunagiste sovhooside ja kolhooside järglasettevõtetest tegutseb praegusel ajal üks põllumajandusega tegelev osaühing Kirblas, tootmistalude koguarv vallas on 35-40.

Vallas leidub suhteliselt vähe toorainet sirgele palgile orienteeritud tänapäevase metsatööstuse tarbeks. Et vanad puud on siin kasvanud hõredais puistuis, on need jändrikud. Sellest tulenevalt on raiemahud tagasihoidlikud. Uuemal ajal pealekasvanud noor mets ja võsa leiab kasutust küttepuuna ja vähemal määral paberipuuna ning sellise metsa kasutus on märksa väiksem selle juurdekasvust.

Riigimetsa majandamine on praegusel ajal Läänemaal jagunenud kahe metskonna vahel. Lihula vallas asuvad Kullamaa metskonna maad.

Eesmärgid ja visioonid:

- põllumajandusliku tegevuse jätkumine; põllumajanduse säästlik areng, eriti ekstensiivne loomakasvatus, on nii põllumajandustootjate kui ka looduskaitse huvidele vastav; põllumajanduse areng suurendab piirkonna elanike tööhõivet, aitab taastada ja hoida maaeluga seotud oskusi ja traditsioone, parandades seeläbi kogu piirkonna sotsiaal-majanduslikku olukorda;
- valla omapäraseima majandusharu, pilliroo varumise ning rookatuste valmistamise toetamine; roovarumise ja käsitöö traditsioonid on piirkonnas vanad ja mitmekesised ning nende populaarsus ja majanduslik tähtsus on viimasel ajal mõningal määral taastunud, suured pilliroo varud võimaldavad laiendada roo lõikamist, mis oleks kooskõlas nii piirkonna majanduse arengu vajaduste kui ka looduskaitse huvidega;
- turu leidmine säästva põllumajanduse toodangule; rannakarjamaadel kasvatatud loomade liha, piim, vill, luhahain, maheviljeluse nõuetele vastavalt kasvatatud teravili ja muud põllumajandussaadused koos väikesemahulise piima-, liha- ja villatööstuse arendamisega tagaks kohalikule põllumajandusele paremad turustamisvõimalused.

3.3.3. Kalandus

Väinamere kalavarude vähenemise ja kehvade seisundi ja osalt ka muutunud turu tõttu on rannakalurite olukord halvenenud ning 1990-ndate aastate algusega võrreldes on kalurite arv vähenenud. Kalavarude taastamine ja säilitamine on oluline nii kalurite toimetuleku kui ka loodusliku mitmekesisuse seisukohast.

Lähim sadam Virtsu asub Lihulast 25 km kaugusel. Vallas asub 4 paadisadamat, neist 2 era- (Saastna paadisadamad) ja 2 (Keemu ja Penijõe) Matsalu Looduskaitseala omanduses.

3.3.4. Maavarad

Lihula ja Kõverdama rabas leidub turvast, suur savimaardla on Vigala-Rumba ja väiksem Tuudi-Parivere kandis. Savirikas on kogu Kasari jõe alune.

Enamikku kohalikest olulistest maavaradest, sealhulgas turvast ja savi, ei saa kasutada keskkonnakaitselistel kaalutlustel. Lihula raba maastikukaitsealal asuva Lihula raba suured turbavarud on seetõttu arvele võetud passiivvarudena.

Ταβελ 8. Maavarakatastrisse kantud maardlad (Lääne maakonna planeering, 1998 ja Eesti Geoloogiakeskus OÜ kodulehekülj)

N R	Leviala	Maava ra	Maardla nimi	Pinda la ha	Varu d tuh m ³	EMK	
						otsus	kuupäe v
1	Lihula raba	turvas	Lihula	5662	1474 2	97-23, 97-57	12/4/9 7
2	Ohemäe	liiv	Ohemäe	7,96	191	98-1	1/20/9 8

3	Käntu (peamiselt Vigala vallas)	turvas	Käntu			99-47	19/11/ 99
4	Kõverdama (peamiselt Hanila vallas)	turvas	Kõverda ma	419,6		95-31	06/07/ 95

Kruusa kaevandatakse põhiliselt teedeehituse ja -korrashoiuga seenduvalt vähesel määral Ohemäe karjääris, mille varud on aga lõppemas.

Olulised tööandjad Lihula valla elanike jaoks on naabervaldades (Hanila ja Kullamaa) asuvaid maavarasid (dolomiit, turvas) kaevandavad ettevõtted. Kavas on dolomiidi tööstusliku kaevandamise suurendamine Hanila vallas.

3.4. Elamu- ja kommunaalmajandus

Valla üks eeliseid on kaugus suurtest tihedalt asustatud punktidest, mistõttu piirkond pakub rahu ja vaikust ning on turvaline.

Lihula linnas muudavad ehitus- ja arendustööd keerukamaks muinsuskaitseala nõuded. Lihula vanima asustuse muinsuskaitseala piirid on toodud üldplaneeringu kaardil, muinsuskaitseala põhimäärus koos piiri ja kaitsevööndi piiri kinnitamisega on toodud üldplaneeringu **lisas 2**.

Peale 1991. aastat ei ole Lihula valda uusi kortereid ehitatud. Vallas asuv elamispind kokku on maamajade arvu vähenemise ja Lihula linna vanemate korterelamute amortiseerumise tõttu järkjärgult vähenenud.

Eesmärgid:

- säilitada valla olemasolev, valdavalt hajus, asustusstruktuur; eelistatud on suuremad krundid, et vähendada survet keskkonnale ning säilitada elanike privaatsust;
- kujundada Lihula vallast atraktiivne elamispaik, kusjuures mitte lubada tihedalt asustatud elamu- või suvilarajoonide rajamist Matsalu Looduskaitsealale ning väärtuslike maastikena käsitletavatele- ja miljööväärtusega hoonestusaladele;
- säilitada Lihula linna ajaloolise keskosa miljöö;
- renoveerida elamumajanduse arendamise eesmärgil Lihula linnas Tallinna mnt ääres 19. saj lõpust ja 20. saj algusest pärinev hoonestus, nn alevikodanike majad.

3.5. Tehniline infrastruktuur

Lihula vald soovib arendada esmajärjekorras Lihula linna ning Tuudi ja Kirbla asulate infrastruktuuri. Eesmärgiks on kvaliteetsed, turvalised ja taskukohased elutingimused; kohalikel kütustel põhinev energia; hästi korrastatud teed ja tänavad; toimiv vesivarustus ja kanalisatsioon, kättesaadav info ja interneti püsiühendus.

3.5.1. Soojavarustus

Lihula linnas asub valla ainus, Aia 16 katlamajal tuginev, kaugküttesüsteem. Kütteinena kasutatakse masuuti. Kaugküttesüsteemiga on osaliselt ühendatud Ristiku tänava korterelamute rajoon, Lihula Kultuurimaja, Lihula Lasteaed, Lihula Gümnaasium koos spordihoonega, Tallinna mnt 25 koolimaja ja Jaama tänav 1 ning 3 hooned. Soojatrasside kogupikkus on 2,2 km. Linna soojavarustus on toodud üldplaneeringu **lisas 3**. Aia 16 asuva katlamaja tööd korraldab Lihula vallale kuuluv OÜ Lihula Soojus.

Eesmärgid:

- säilitada Aia 16 katlamaja baasil töötav kaugküttesüsteem, kui võimalik edaspidine kohalikele biokütustele tuginev küttesüsteem;
- renoveerida Lihula linna soojatrassid ja kavandada uute soojussõlmede ehitus;

- näha ette võimalus Sihtasutuse Lõuna-Läänemaa Tervishoiu- ja Sotsiaalhoolekande Keskuse hoonete (endine Lihula Haigla) ühendamiseks Lihula linna kaugküttesüsteemiga.

3.5.1.1 Alternatiivenergeetika

Matsalu märgala biokütuse ressursi ülevaate kohaselt on Lihula valla kütetarve kaetav märgala bioproduktiooni (roog, puit ja heina ülejäägid) arvel ja selle energia hind on konkurentsivõimeline. Ka tuuleressurss on piirkonnas hea, kuid selle laialdasem kasutuselevõtt eeldab põhjalikuma eeluuringu korraldamist. On olemas ka tagasihoidlik hüdroenergiaressurss, mille läbikaalutud kasutuselevõtt oleks ühildatav Kasari jõe veerežiimi taastamisega (*Läänemaa lääneranniku ja Hiiumaa idaranniku ning nendevahelise Väinamere osa ja selle valgala integreeritud korraldamise kava*).

Kohaliku majandusliku arengu huvides on taastuvatele energiaallikatele tugineva energeetika arendamine. Täiendavate tegevusväljundite loomiseks talunikele ja ettevõtetele ning uute töökohtade loomiseks peab vald vajalikuks luua eeldused uue majandusharu, kohalikele biokütustele tugineva energeetika tekkeks. See looks eeldused Lihula linna keskküttesüsteemi järk-järguliseks üleminekuks kohalike biokütuste kasutamisele tulevikus.

Eeltoodud põhjustel on käesolevas üldplaneeringus kavandatud tuulegeneraatorite paigaldamine Risti-Virtsu-Kuivastu-Kuressaare ja Pärnu-Lihula mnt ristmiku lähisteel. Ühe tuulegeneraatori võimsuseks on arvestatud kuni 2,5 MW. Tuulikute asukoha valiku eesmärgiks on kasutada võimalikult efektiivselt piiranguteta ala, kusjuures arvestatud ei ole iga generaatori puhul eraldi tuuleressurssi. Esmajärjekorras on kavandatud maa kuni üheksa tuulegeneraatori jaoks (**vt ka ptk 4.2.4.1**).

Hüdroelektrijaama on võimalik ehitada Kasari jõe vanast sillast ülesvoolu (vt üldplaneeringu kaarti), eelduseks on vana veskitammi taastamine (3 kanalit, millest 1 Lihula valla poolsel jõekaldal ja 2 Martna valla poolsel kaldal). Tammi taastamine vähendaks Matsalu lahte jõudvate setete kogust.

Eesmärgid:

- näha ette võimalused osa valla põllumajandusliku ja metsamaa kasutusele võtmiseks energiataimede istandikena, arvestada soojamajanduse arendamisel Matsalu lahe roostike ja Kasari jõe luha energeetilise ressursiga;
- võtta kasutusele kohalikud kütused, eelkõige pilliroog ja väheväärtuslik puit;
- suuremate hoonete või hoonegruppide juurde kuuluva teenindusmaa määramisel näha krundipiirid ette selliselt, et tulevikus saaks hoonete kütmiseks võtta kasutusele soojuspump.

3.5.2. Teed ja transport

Riigi transpordipoliitika arengusuunad Läänemaal näevad ka edaspidi ette ühistranspordi riiklikku toetamist läbi riigieelarve (parvlaevad, kohalik autobussiliiklus ja saarte ning mandri vaheline lennuliiklus). Oluline on, et piirkonnas säiliks ühtne liinivõrk ja ka ühtne piletisüsteem.

Lihula valda läbib riigi põhimaanteedest Risti-Virtsu-Kuivastu-Kuressaare põhimaantee, mida mööda liikus 1999.a. ligi 300 000 sõidukit ja 900 000 reisijat. Tugimaanteedest läbib valda Pärnu-Lihula maantee. Riigiteid on vallas kokku 98,6 km, sellest ligi 40% kõvakattega. Lihula valla munitsipaalomandis olevaid teid ja tänavaid on kokku 156 km, sealhulgas kõvakattega teid 4,5 km. Lihula linna tänavate kogupikkus on 20 km, millest kõvakattega on 11 km.

Valla mitteriigimaanteedega kohta on 2002. a valminud andmebaas, mille koostas OÜ Roneco. Nimetatud inventariseerimise tulemusi on kasutatud Lihula valla üldplaneeringu koostamisel. Vallas asuvad riigiteed on toodud üldplaneeringu **lisas 4**.

Eesmärgid ja põhimõtted seoses teede ja transpordiga:

- arvestada liikluse intensiivistumisega ja tee laienemise võimalusega Risti-Virtsu-Kuivastu-Kuressaare (nr 10) põhimaanteel seoses Saaremaa püsiühenduse rakendamisega; Maanteeameti hinnangute kohaselt kolmekordistub 25 aastaga

liiklusintensiivsus Tallinn-Virtsu maanteel, kusjuures liiklusintensiivsus kahekordistub Saaremaa püsiühenduse valmimise hetkest;

- looduskaitse, ökoturismi ning teiste kohalike huvidega kooskõlas tuleb soodustada matkaradade, jalg- ja jalgrattateede võrgu arengut ning tagada kohalike teede korrashoid; Matsalu looduskaitsealale jäävate riigi kohalike ja vallamaanteed juures tuleb seoses võimaliku jalgratturite arvu suurenemisega arvestada vajadusega parandada jalgratturite liiklemistingimusi ja liiklusohutust.
- rajada:
  - 1) jalgratta- ja jalakäijate tee Kasari Põhikooli ja Kirbla küla keskosa vahelise Risti-Virtsu maantee lõigu äärde ning jalgrattateede Lihula ja Tuudi küla vahelise Risti-Virtsu maantee lõigu äärde;
  - 2) jalakäijate ja jalgratturite jaoks ülekäigud Kirblasse Risti-Virtsu-Kuivastu-Kuressaare maanteele viimase ristumiskohta Kirbla teega ning Tuudile Risti – Virtsu – Kuivastu - Kuressaare maantee ja Tuudi-Saastna tee ristumiskohta;
  - 3) kõnnitee Lihula linna Tallinna maantee Linnusemäe ja kultuurimaja vahelisele lõigule, suurendades mainitud tänavalõigu liiklusohutust;
  - 4) jalgratta- ja jalakäijate tee Matsalu mõisa ja Keemu paadisadama vahelise Meelva-Matsalu mnt lõigu äärde;
- tagada valla territooriumil ühistranspordi püsimine ja edasine areng;
- luua täiendavaid parkimiskohti tähtsamatesse turismi, kaubanduse ja teenindusega seotud kohtadesse ning Lihula vana kalmistu, Lihula Kultuurimaja ja linnusemäe juurde linna põhjapiirile ja Kirbla kalmistu juurde;
- korrastada Lihula linna liiklusskeem ja laiendada linnas jalgrattaga liiklemise võimalusi; täiendada valla teede ja tänavate varustatust teeviitade, tänavasiltide ja muu turistile ja läbisõitjale olulise teabega.

Käesoleva üldplaneeringuga on Risti-Virtsu-Kuivastu-Kuressaare põhimaantee kummagi poole sõidutee serva määratletud 250 m laiune mõjuvöönd, mõjuvööndisse jäävatel aladel kavandatava tegevuse puhul on eriti oluline arvestada teelt tuleneva saaste ja müraga ning võimaluse korral viia läbi keskkonnamõju hindamine. Maantee mõjuvööndis ehitamise ja muu tegevuse planeerimisel tuleb arvestada Risti-Virtsu-Kuivastu-Kuressaare maantee võimaliku laiendamise tulevikus ning samuti võimalusega rajada vajadusel maantee äärde jalgrattateed;

Perspektiivsed sõidu-, jalgratta- ja kõnniteed, matkarajad, Lihula linna tänavad ja parkimiskohad on kantud üldplaneeringu kaardile. Üldplaneeringuga on ette nähtud võimalus ülepääsude rajamiseks Vigala jõe Rumba külas.

Valla suurest territooriumist ja hõredast asustusest tingituna on kohalik ettevõtlus, sealhulgas turism ning kogu kohalik elu ja inimeste vaheline suhtlemine suures sõltuvuses teede sõidetavusest. Turismi edenemine suurendab hooajaliselt teede, eriti Tuudi-Saastna ja Meelva-Matsalu maanteed koormust.

Käesoleva üldplaneeringuga on ära toodud peamised turismialase tähtsusega teed ja muud Lihula vallas asuvad teed, mis vajavad kõva või tolmuva katet:

- Tuudi-Saastna (nr 16191);
- Meelva-Matsalu (nr 16192);
- Lihula-Kloostri-Kirbla (nr 16193);
- Penijõe-Suitsu (nr 16194);
- Karuse-Saastna (nr 16190);
- Kirbla-Rumba-Vana-Vigala (nr 16196, Vanamõisat läbiv teelõik).

Lihula vallas on lähiaastatel kavandatud investeerida munitsipaalomandis olevate Kloostri- ja Tuudi-Järise, Karuse-Poanese, Kasari-Seira, Võhma-Jõeääre, Lihula-Alaküla-Ääreküla, Lautna-Kelu, Hälvati-Pagasi ja Kasari-Pagasi tee seisukorra parandamiseks.

3.5.3. Side, internet

Lihula vald on kaetud peaaegu 100% mobiilsidevõrguga (EMT, Radiolinia, Tele2), mastid asuvad Lihulas. Väljaspool valda asuvad lähimad mastid Laikülas (Martna vald) ja Karusel (Hanila vald). AS Elion Ettevõtete jaamad asuvad Lihulas, Kirblas, Tuudil, Matsalus ja Metskulas. Telefoniraadi või kaabliga on vald kaetud osaliselt, ligikaudu 50%. Olulisi muudatusi AS Elion Ettevõtete telefonivõrgu osas ei ole ette näha. Võimalik on telefoni õhuliinide edasine vähenemine ja AS Elion Ettevõtete Metsküla ning Matsalu jaamade ühendamine.

Eesmärgid:

- tagada valla raamatukogudes tasuta interneti kasutamise võimalus;
- aidata kaasa kogu valla territooriumil Eestis konkurentsivõimelise hinnaga interneti püsiühendusega liitumisvõimaluste loomisele.

3.5.4. Elektrivõrk

Elektrienergiat müüb Läänemaal Fortum Elekter AS. Lihulas asub Eesti Energia põhivõrgu alajaam. Olulisi muudatusi Lihula vallas seoses elektrivõrkudega ei ole lähemal ajal ette näha. Toimub elektriliinide uuendamine.

3.5.5. Vesivarustus- ja kanalisatsioon

Valla põhjaveelarud on nõrgalt kaitstud, mistõttu 40 – 100 % reostusest jõuab otse põhjavette.

Lihula linnas Ristiku veehaarde piirkonnas on põhjavee kinnitatud tarbevaru siluri veekihi 2000 m³/öp kuni 2020. aastani. 2002. aastal tarbiti Lihula selles piirkonnas põhjavett ca 2800 m³/kuus. Veehorisont 10...20 m (jaani lademe lubjakivi), mida elanikud kasutavad põhiliselt joogiveeks, on reostunud. Puhas veehorisont asub 50...100 m sügavusel adavere-tamsalu lademes (*Läänemaa keskkonnateenistuse andmed*).

Vesivarustus- ja kanalisatsioonisüsteemiga on varustatud Lihula linn. Linna veevarustuse ja kanalisatsiooni sõlmpunktiks on 90-aastate keskel valminud Lihula puhastusseadmed. Lihula puhastusseadme võimsus on piisav kogu linna teenindamiseks. Lihula puhastis toimub aeroobne biopuhastus ja fosfori ärastus, seal väljuv puhastatud heitvesi suunatakse vanadesse biotiikidesse ja edasi uude puhastuslodusse.

Kanalisatsioonisüsteemid asuvad lisaks Lihula linnale ka Tuudi ja Kirbla külas, kus 1990-ndate aastate lõpul valmisid reoveepuhastid. Vesivarustus- ja kanalisatsioonisüsteemide ning puhastusseadmete hooldusega tegeleb Lihula valla omanduses olev OÜ Lihula Vesi.

Väikepuhasti on Kasari Põhikoolil. Penijõel asub puhastusseade, mis teenindab Matsalu Looduskaitseala keskuse hooneid. Praegu on selle võimsus enam-vähem rahuldav. Kuna Penijõe on käesoleva üldplaneeringuga kavandatud võimalused puhkemajanduse arendamiseks, võib olemasoleva seadme võimsus edaspidi osutuda ebapiisavaks.

Puhasti vajadus võib tekkida Matsalu mõisakompleksi kasutusele võtmise korral.

Ohustatud on Tuudi asula põhjavesi. Kuna asula paikneb tervenisti paepealsel alal, on põhjavee reostus seal tõenäoline.

Eesmärgid ja visioonid:

- Lihula valla suuremate asulate veevarustuse ja kanalisatsiooni ajakohastamiseks ja organiseerimiseks *vee ja kanalisatsiooni arengukava koostamine*;
- Lihula linna vesivarustus- ja kanalisatsioonivõrgu rekonstrueerimine ja laiendamine, erinevate linna kanalisatsioonisüsteemide ühendamine tervikuks;
- Kirbla ja Tuudi külade vesivarustus- ja kanalisatsioonivõrgu arendamine;

- Vanamõisa reoveepuhasti ja kanalisatsiooni rajamine.

Käesoleva üldplaneeringuga on piiritletud järgmised reovee kogumisalad:

- Lihula linn;
- Kirbla ja Tuudi külade kompaktsed hoonestusega osad;
- Penijõe mõisa ümbrus;
- Matsalu mõisa ümbrus;
- Seira küla Vanamõisa kompaktsed hoonestusega osa.

Alad on kantud üldplaneeringu kaardile.

3.6. Jäätmemajandus

1998. a kevadel käivitus Lääne-Eesti jäätmeprogramm, mille lõppedes peab igal vallal olema koostatud jäätmehoolduskava.

Jäätmehoolduse eesmärk on puhta ja tervisliku elukeskkonna säilitamine, igat liiki jäätmete koguse vähendamine nende tekkekohas ning jäätmete taaskasutamise soodustamine. Jäätmete nõuetekohase käitlemise eest vastutab jäätmevaldaja.

Tavajäätmed on jäätmed, mis ei kuulu ohtlike jäätmete hulka. Valla elanikud ja ettevõtted on sõlminud lepingud prügi äraveoks Lääne Maakonnas tegutseva jäätmekäitlusettevõttega AS Ragn-Sells.

Ohtlikud jäätmed on jäätmed, mis nõuavad erikäitlust. Ohtlikud jäätmed on akud, õlid, elavhõbedalambid, värvid, lakkide, lahustite jäägid, vanad ravimid, taimekaitsevahendid, kraadiklaasid jne. Ohtlike jäätmeid ei tohi poitada loodusesse ega tavalisele olmeprügi jaoks mõeldud prügimäele. Keskkonna säästlikkuse huvides tuleb kõik tekkivad ohtlikud jäätmed kokku koguda ja anda ära ohtlike jäätmete kogumispunkti. Lihula valla elanikelt võetakse ohtlike jäätmeid vastu tasuta Lihulas Oja tn 8 tööpäeval eelneval kokkuleppel.

Lihula vallas asub endine Ohemäe prügila ning kaks endist loomade matmispaika Hälvati külas ja Petaaluse külas. Hädavajadusel on neid võimalik kasutusele võtta. (**vt ka ptk 4.1.14**).

Valdade võimaliku ühise jäätmekogumise vahejaama tarbeks on käesoleva üldplaneeringuga kavandatud koht Lihula puhastusseadmete biotiikide läheduses Tallinn-Virtsu maantee ääres.

Eesmärgid:

- jäätmekäitluse, sealhulgas olmejäätmete käitlemise edasine arendamine keskkonnaseisundi jätkuvaks parandamiseks, inimeste looduses viibimise kultuuri edendamine turismi arengut silmas pidades;
- jäätmekava koostamine

3.7. Koostöövõimalused

Suurimad koostöövõimalused ja -vajadused on Lihula vallal geograafilistest ja ajaloolistest teguritest tingituna Hanila vallaga - planeerimine, arendustegevus, haridus, turism, sotsiaalhooldus- ja tervishoid, ühistransport, jäätmekäitus jt. kohaliku omavalituse tegevusvaldkonnad.

Planeerimine, arendustegevus:

- turismi arendamine Matsalu lahe piirkonnas - võimalikud koostööpartnerid on Hanila, Martna, Ridala ja Koonga vald, laiemalt kogu Väinamere piirkond;
- ühine planeerimis- ja arendustegevus naabervaldade ning teiste Läänemaa mereäärsete valdadega

Haridus:

- Lihula Gümnaasiumi arendamine - võimalikud koostööpartnerid Hanila, Martna ja Koonga vald;
- Kasari Põhikooli arendamine - võimalik koostööpartner Martna vald

Sotsiaalabi, tervishoid:

- Sihtasutuse Lõuna-Läänemaa Tervishoiu- ja Sotsiaalhoolekande Keskuse arendamine - võimalikud koostööpartnerid on esmajärjekorras Hanila ja Martna vald.

4. MAA- JA VEEALADE KASUTUSPÕHIMÕTTED NING KEHTIVAD PIIRANGUD

4.1. Kehtivad piirangud

Käesolevas üldplaneeringus on nimetatud piirangut kehtestav seadusakt ning piirangu üldiseloom. Täpsemaks piirangute rakendamiseks või nendega põhjalikumaks tutvumiseks tuleb seadusaktidega vahetult tutvuda.

4.1.1. Riikliku kaitse all olev mälestis ja selle kaitsevöönd

Alus: *Muinsuskaitseadus* (RT I 2002, 27, 153; 47, 297; 53, 336; 63, 387).

Mälestis on riigi kaitse all olev kinnis- või vallasasi või selle osa või asjade kogum või terviklik ehitiste rühm, millel on ajalooline, arheoloogiline, etnograafiline, linnaehituslik, arhitektuuriline, kunstiline, teaduslik, usundilooline või muu kultuuriväärtus, mille tõttu see on tunnistatud mälestiseks.

Mälestised liigitatakse: arheoloogia-, arhitektuuri-, kunsti-, tehnika- ja ajaloomälestisteks.

Mälestise ja mälestise tähise hävitamine või rikkumine on keelatud.

Kinnismälestise kaitseks kehtestatakse kaitsevöönd, millele laienevad kaitsekohustuse teatises esitatud kitsendused. Kui mälestiseks tunnistamise aktis ei ole märgitud teisiti, on kaitsevööndiks **50 m** laiune maa-ala mälestise väliskontuurist või piirist arvates. Kalmistul paiknevale kinnismälestisele kaitsevööndit ei kehtestata.

Lihula valla arhitektuuri-, arheoloogia- ja ajaloomälestised on kantud tingmärkidega üldplaneeringu kaardile ja nende loetelu on toodud **lisas 1**.

Muinsuskaitseala võib koosneda kinnismälestistest või kinnismälestistest ja teistest asjadest, mis koos maa-ala ja loodusobjektidega ning tänavatevõrgu, hoonestuskvartalite ja kruntide (kinnistute) struktuuriga moodustavad kultuuriväärtusliku terviku.

Lihula vanima asustuse muinsuskaitseala põhimäärus on toodud üldplaneeringu **lisas 2** (vt ka ptk 4.3.1).

Muinsuskaitseameti loata on mälestise ja selle kaitsevööndi alal keelatud:

- maaharimine, ehitiste püstitamine, teede, kraavide ja trasside rajamine ning muud mulla- ja ehitustööd;
- puude ja põõsaste istutamine, mahavõtmine ja juurimine.

Mälestise omanik või valdaja vastutab mälestise säilimise eest. Mälestise omanik või valdaja on kohustatud:

- mälestist hooldama; järgima kaitsekohustuse teatises kindlaksmääratud kitsendusi;
- viivitamata teatama Muinsuskaitseametile ja vallavalitsusele mälestist kahjustavatest muutustest ning mälestise valduse kaotamisest tema tahte vastaselt;
- võimaldama muinsuskaitset korraldava organi ametnikul või Muinsuskaitseameti volitatud isikul mälestist üle vaadata;
- säilitama ja korras hoidma mälestise tähist;
- teatama Muinsuskaitseametile mälestise pärimisest, piiratud asjaõigusega koormamisest või hoiuleandmisest.

Muinsuskaitseameti ning vallavalitsuse loata on kinnismälestisel keelatud järgmised tegevused:

- konserveerimine, restaureerimine ja remont;

- ehitamine, sealhulgas ehitise laiendamine juurde-, peale- või allaehitamise teel, ning lammutamine;
- katusealuse väljaehitamine ning kangialuse ja õuede kinni- ja täisehitamine;
- krundi või kinnistu maakasutuse sihtotstarbe muutmine;
- katusemaastiku, ehitiste fassaadide, sealhulgas uste, akende, treppide, väravate jms muutmine;
- ehitisele seda kahjustavate või selle ilmet muutvate objektide, nagu reklaami ja info paigaldamine ning katusele tehnilise seadme paigaldamine, samuti muul viisil mälestise või muinsuskaitsealal paikneva ehitise ilme muutmine ja ehitusdetailide ümberpaigutamine;
- siseruumis avatud detailide, ehituselementide ja -konstruktsioonide algsest asukohast eemaldamine, katmine või nende muul viisil rikkumine;
- algupärasest erinevate ja algupäraseid matkivate ehitusmaterjalide kasutamine;
- teede, trasside ja võrkude rajamine ning remontimine;
- haljastus-, raie- ja kaevetööd, maaharimine ja õue ümberkujundamine.

Muinsuskaitseamet võib eelpoolnimetatud kitsendusi leevendada.

Avalik-õigusliku juriidilise isiku omandis oleval kinnisasjal asuva kinnismälestise juurde on igäühel vaba juurdepääs. Eraõiguslik isik, kelle kinnisasjal mälestis asub või kelle kinnisasja tavakohane juurdepääsutee mälestiseni viib, peab tagama igäühe vaba läbipääsu mälestiseni päikesetõusust loojanguni. Mälestiseks olevasse ehitisse või selle õue pääseb omaniku või valdaja lubatud ajal ja korras.

Muinsuskaitseamet võib juurdepääsu kinnismälestisele piirata, kui vaba juurdepääsuga ohustatakse mälestist.

Mälestise omanikul või valdajal on õigus Muinsuskaitseametilt või tema kaudu saada tasuta mälestisega seonduvat teaduslikku ja muud informatsiooni ning konsultatsioone mälestise hooldamiseks ja kasutamiseks.

4.1.2. Looduskaitsealuse objekti piiranguvöönd

Alus: *Kaitstavate loodusobjektide seadus* (RT I 1994, 46, 773; 2002, 6, 21; 53, 336; 61, 375; 63, 387; 99, 579);

Keskkonnaministri 1.12.2000. a määrus nr 73, *Kaitsealade ja kaitstavate looduse üksikobjektide valitsemise volituste andmine* (RTL 2001, 21, 282; 2002, 45, 620; 79, 1217);

Asjaõigusseadus (RT I 1993, 39, 590; 1999, 44, 509; 2001, 34, 185; 52, 303; 93, 565; 2002, 47, 297; 53, 336; 99, 579);

Vabariigi Valitsuse 05.05.1997. a määrus nr 94, *Matsalu looduskaitseala kaitse-eeskirja ja välipiiri kirjelduse kinnitamine* (RT I 1997, 36, 546; 1999, 78, 727);

Vabariigi Valitsuse 02.11.1999. a määrus nr 332, *Tuhu maastikukaitseala kaitse-eeskirja ja välipiiri kirjelduse kinnitamine* (RT I 1999, 84, 769);

Vabariigi Valitsuse 25.09.1998 määrus nr 215, *Silma looduskaitseala ning Lihula ja Tilga maastikukaitsealade kaitse alla võtmine, kaitse-eeskirjade ja välipiiride kirjelduste kinnitamine* (RT I 1998, 86/87 1413; 2000, 30, 176; 2001, 98, 618);

Vabariigi Valitsuse 02.04.2003.a. määrus nr 27, *Kaitstavate looduse üksikobjektide kaitse-eeskiri* (RTL 2003, 46, 678).

Kaitstavad loodusobjektid on: kaitsealad, kaitstavad looduse üksikobjektid, kaitsealused liigid, kivistised ja mineraalid.

Üksikobjekti kaitse alla võtmise otsusega moodustub selle ümber kuni **50 m** kauguseni piiranguvöönd, kui kaitse-eeskirjaga ei sätestata teisiti. Üksikobjektid on kantud tingmärkidega üldplaneeringu kaardile. Üksikobjektide loetelu ja ettepanekud täiendavalt kaitse alla võetavate objektide kohta on toodud lisas 8. Andmed üksikobjektide kohta on pärit EELIS (Eesti Looduse Infosüsteem – Looduskaitseregister): KeM Info- ja Tehnokeskusest.

Lihula valla territooriumile jäävad osaliselt **Matsalu Looduskaitseala**, suures osas **Lihula Maastikukaitseala** ning väike osa **Tuhu Maastikukaitsealast**. Kaitsealade välispiirid on kantud Lihula valla üldplaneeringu kaardile. **Matsalu Looduskaitseala** ja **Lihula-** ning **Tuhu Maastikukaitsealade** kaitse-eeskirjad on toodud **lisades 5, 6, 7** (vt ka ptk 4.3.1).

Kaitsealad jagunevad vastavalt seadusele kaitsevöönditeks. Kaitsealavööndi tüübid on loodusreservaat, sihtkaitsevöönd, piiranguvöönd ja programmiala üldvöönd, nendes rakendatavad kitsendused sätestatakse kaitse-eeskirjas.

Kaitseala piires ei tohi kaitseala valitseja nõusolekuta:

- muuta katastriüksuse kõlvikute piire ja pindala;
- kinnitada maakorralduskava;
- väljastada metsaomanikule metsamajandamiskava;
- kehtestada detail- ja üldplaneeringut;
- anda projekteerimistingimusi.

Kaitseala piires oleva või kaitstavat looduse üksikobjekti sisaldava kinnisasja omanikul ei ole õigust keelata teiste isikute viibimist omal maal seoses teadusliku uurimistöö, järelevalve või päästetöödega. Kaitseala sihtkaitse- ja piiranguvööndis olevad või kaitstava looduse üksikobjekti juurde viivad erateed ja -rajad on päikese tõusust loojanguni avalikuks kasutamiseks.

Kui kaitse-eeskirjaga ei sätestata teisiti, on piiranguvööndis keelatud: uute maaparandussüsteemide rajamine; veekogude vee taseme muutmine ja nende kallaste kahjustamine; maavarade ja maa-ainese kaevandamine; puhtpuistute kujundamine, üheliigiliste metsakultuuride ja energiapuistute rajamine; lõppraie (uuendusraie), välja arvatud turberaie perioodiga vähemalt 40 aastat; jäätmete ladustamine; väetiste ja mürgkemikaalide kasutamine; teede, õhuliinide ja muude kommunikatsioonide rajamine; uute ehitiste püstitamine; jahipidamine ja kalapüük; mootorsõiduki, jalgratta ja ujuvvahendiga liiklemine selleks mitte ettenähtud ja tähistamata liiklusteel; telkimine, lõkke tegemine ja rahvaärituse korraldamine selleks ettevalmistamata kohas.

I kategooria kaitsealuste liikide isendite ning nende elu-, sigimis- või pesitsuspaikade ja rändeteede ning kasvukohtade kahjustamine on keelatud. I kategooria kaitsealuse liigi täpset kasvukohta või elupaika käsitleva teabe avalikustamine on keelatud, kui objekt selle tagajärjel ohtu võib sattuda.

Järgmiste kaitsealuste liikide isendite pesapuude, kui need asuvad väljaspool kaitseala, kaitsetsoonide ulatus on:

- lendorava pesapuu ümber ring raadiusega 25 m;
- merikotka, madukotka ja kalakotka pesapuu ümber ring raadiusega 200 m;
- suur-konnakotka ja must-toonekure pesapuu ümber ring raadiusega 250 m;
- väike-konnakotka pesapuu ümber ring raadiusega 100 m;
- kaljukotka pesapuu ümber ring raadiusega 500 m.

Inimeste liikumine ja jahipidamine on lubatud:

- kalju- ja merikotka pesapuu kaitsetsoonis 1. augustist 14. veebruarini;
- madu- ja kalakotka pesapuu kaitsetsoonis 1. oktoobrist 15. märtsini;
- suur- ja väike-konnakotka pesapuu kaitsetsoonis 1. oktoobrist 29. veebruarini;
- must-toonekure pesapuu kaitsetsoonis 1. septembrist 14. märtsini;

- lendorava pesapuu kaitsetsoonis aastaringselt.

Kaitstava loodusobjekti kaitse-eeskirjaga sätestatud kitsendused ja kohustused vähendavad maamaksu määra. Maamaksust on vabastatud maa, kus kaitsekord välistab majandustegevuse, kusjuures majandustegevuseks ei loeta kaitse-eeskirjaga sätestatud kohustuslikku tegevust looduslike ja poollooduslike koosluste säilitamiseks. Kaitsekorrast põhjustatud kohaliku omavalitsuse tulude vähenemist arvestatakse kohaliku omavalitsuse eelarve tasakaalustamisel riigieelarvega. Kaitseala piires oleva või kaitstavat looduse üksikobjekti sisaldava kinnisasja omanikul on õigus kaitstava loodusobjekti valitsejalt taotleda loodusobjekti külastustasu kehtestamist. Ehitise õues, kus asub kaitstav looduse üksikobjekt, võivad teised isikud viibida omaniku poolt kehtestatud korras.

4.1.3. Avalikult kasutatavad veekogud, veekaitsevööndid ja veekogu äärsed ehituskeelualad

Alus: *Ranna ja kalda kaitse seadus* (RT I 1995, 31, 382; 1999, 95, 843; 2001, 50, 290; 2002, 61, 375; 63, 387; 99, 579);

Veeseadus (RT I 1994, 40, 655; 1996, 13, 240; 1998, 2, 47; 61, 987; 1999, 10, 155; 54, 583; 95, 843; 2001, 7, 19; 24, 133; 42, 234; 50, 283; 94, 577; 2002, 1, 1; 61, 375; 63, 387);

Vabariigi Valitsuse 18.07.1996. a. määrus nr 191, *Avalikult kasutatavate veekogude nimekirja kinnitamine* (RT I 1996, 58, 1090; 1997, 73, 1205; 2000, 80, 513; 2002, 42, 269; 105, 619).

Kallas on järvi, jõgesid, veehoidlaid ja veejuhtmeid ääristav, veekogu tavalisest veepiirist algav maismaavöönd. Tavaline veepiir on maakatastri kaardil märgitud veepiir.

Ranna ja kalda ulatus: Väinamere rannad on **200 m** laiused.

Kõikide avalike veekogude (vt tabel 9), sealhulgas Kasari jõe suudme harujõgede, kaldad on Lihula vallas **200 m** laiused. Penijõe, Riisa ja Kasevälja kraavi (valgalaga üle 10 km² kuid alla 25 km²), kallaste laius on **100 m**.

Saue mere ja Teorehe (Saastna) järve kalda ulatus on **100 m**. Ülejäänud veekogudele Lihula vallas kehtestatakse käesoleva üldplaneeringuga kalda ulatuseks **25 m**.

Kalda ulatuse vähendamiseks annab nõusoleku keskkonnaminister.

Ehituskeeluvööndite ulatus: Väinamere rannal on hajaasustusega alal ehituskeeluvöönd **100 m**.

Kalda-alade ilme säilitamiseks on Lihula valla avalike veekogude (vt tabel 9), sh Kasari jõe suudme harujõgede, kallastel ja Saue mere ning Vigala, Velise ja Liivi jõe kaldal (valgalaga üle 25 km²) **50 m** laiune ehituskeeluvöönd.

Teorehe (Saastna) järve, Penijõe kraavi, Riisa kraavi ja Kasevälja kraavi (valgalaga üle 10 km² kuid alla 25 km²) ääres on **25 m** laiune ehituskeeluvöönd.

Ehituskeeld ei laiene üld- või detailplaneeringute alusel ehitatavale:

- sadama ning veeliikluse ja veehaarde ehitisele;
- tehnovõrgule- ja rajatisele;
- seirejaamale ja hüdrograafiateenistuse objektile;
- kalakasvatuse ja kalapüügiga seotud ehitisele;
- maaparandussüsteemile, välja arvatud poldrile;
- riigikaitse, piirivalve ja päästeteenistuse otstarbega ehitisele;
- olemasoleva ehitise juurdeehitusele;
- uuele hoonele olemasoleva talu õuel, mis ei ole talu majandustegevuseks vajalik hoone;
- rajatisele ranna ja kalda kindlustamiseks;
- avalikult kasutatavale teele ja tänavale;

- uuele hoonele tiheasustusala olemasoleval hoonestusalal.

Veekaitsevööndite ulatus: Väinamere rannal on alates tavalisest veepiirist **20 m** laiune veekaitsevöönd. Vee ja vee-elustiku kaitseks ning kalda-alade ilme säilitamiseks on Lihula valla veekogude ääres **10 m** laiused veekaitsevööndid.

Maaparandusobjektide eesvoolude (vt tabel 10), kuni nende suubumiseni looduslikesse veekogudesse, veekaitsevööndi laius on **1 m**.

Veekogu avalik kasutamine: on veevõtt, suplemine, veesport, veel ja jää liikumine ja kalapüük seadusega sätestatud ulatuses. Veekogu avaliku kasutamise ees ei tohi rikkuda võõral maatükil viibimist reguleerivaid seadussätteid.

Veeseaduse § 5 lõike 2 alusel on Kasari jõgi suudmest kuni Vigala jõe suudmeni riigi omanduses. Vabariigi Valitsuse määrusega Lihula vallas avalikuks kasutamiseks määratud vooluveekogud on toodud tabelis nr 9.

Tabel 9. Avalikult kasutatavad vooluveekogud Lihula vallas

Nr	Kood	Veekogu nimi	Lähe / suubla	Pikkus (km) / Valgala (km ²)
1.	11070	Kasari jõgi (va suudmest kuni Vigala jõe suudmeni)	Hagudi külast 10 km loode pool / Matsalu laht	112 / 3210
2.	11159	Allika jõgi	Kõima külast 3 km põhjakirde poole / Kasari jõgi	18 / 57,2
3.	11161	Vanamõisa jõgi	Rabavere külast 2,5 km lõuna poole / Kasari jõgi	24 / 140
4.	11177	Penijõgi	Lihula linnast 4 km idakagu poole / Kasari jõgi	11 / 59,2
5.	11179	Tuudi jõgi	Tuhu külast 1,5 km lääne poole / Kasari jõgi	25 / 201
6.	11164	Rootsi oja	Kirbla külast 5 km lõuna poole / Vanamõisa jõgi	7 / 38,4
7.	11183	Riisa oja	Lihula linnast 3 km kagu poole / Tuudi jõgi	4 / 26,7
8.	11180	Kuitsa oja	Tuhu külast 7,5 km lääne poole / Tuudi jõgi	13 / 37,6
9.	11181	Oiderma pkr	Rabavere külast 2 km lääne poole / Tuudi jõgi	13 / 60,3
10.	11165	Soku kr	Rabavere külast 4,5 km põhja poole / Rootsi oja	7 / 38,4
11.	11188	Männiku kr	Karuse külast 1,5 km kirde poole / Topi laht	16 / 61,1

4.1.4. Karpkalalaste elupaikadena kaitstavad veekogud

Alus: Keskkonnaministri 09. 10. 2002. a määrus nr 58, *Lõheliste ja karpkalalaste elupaikadena kaitstavate veekogude nimekiri ning nende veekogude vee kvaliteedi- ja seireõuded ning lõheliste ja karpkalalaste riikliku keskkonnaseire jaamad.*

Lihula vallas on karpkalalaste elupaikadena kaitstavate veekogude nimekirja kantud Kasari jõgi.

4.1.5. Metsa kaitsekategooriad

Alus: *Metsaseadus* (RT I 1998, 113/114, 1872; 1999, 54, 583; 82, 750; 95, 843; 2000, 51, 319; 102, 670; 2001, 50, 282; 2002, 61, 375; 63, 387);

Keskkonnaministri 9.04.1999. a määrus nr 40, *Metsakaitse eeskiri* (RTL 1999, 68, 894; 2000, 30, 384).

Metsaks loetakse puittaimestiku kasvukohta pindalaga **0,5 ha** või enam, mis vastab vähemalt ühele alljärgnevatest nõuetest: seal kasvavad puud kõrgusega vähemalt **1,3 m** ja puuvõrade liitusega vähemalt **30%**; seda majandatakse puidu ja teiste metsasaaduste saamiseks või seal säilitatakse puittaimestikku seaduses nimetatud viisidel kasutamiseks.

Metsa kasutamise viisid on: kaitstavate loodusobjektide hoidmine (looduse kaitse); maastiku või selle erimi, mulla või vee kaitsmine (keskkonnakaitse); inimese kaitsmine tootmis- ja transpordiobjektidelt leviva saaste ning ilmastiku kahjuliku mõju eest (sanitaarkaitse); inimesele puhkamise, tervise parandamise ja sportimise võimaluste loomine (rekreatsioon); puude seemnete, metsamarjade, seente, ravim- ning dekoratiivtaimede ja nende osade, sambla, samblike, pähklike, heina, okste, dekoratiivpuude, puukoore ja -juurte, vaigu ja kasemahla varumine, mesipuude paigutamine ja loomade karjatamine (kõrvalkasutus); teadus- ja õppetöö; puidu saamine; jahindus; riigikaitse.

Metsas toimuva ja metsaga seotud inimtegevuse reguleerimiseks jagatakse metsad kolme kategooriasse: hoiumetsad, kaitsemetsad (neis kahes kehtivad metsakasutuse kitsendused) ja tulundusmetsad. Metsakategooria ja metsa kasutamise viis fikseeritakse metsamajandamiskavas või metsa majandamise soovitusel ja need on aluseks metsamajandusliku tegevuse kavandamisel või soovitamisel metsa korraldajate poolt.

Kaitsemets - keskkonnaseisundi kaitsmiseks määratud mets, majandamisel ei tohi lageraielangi laius ületada 30 m ja pindala 2 ha ning turberaielangi pindala ületada 10 ha.

Kaitsemets paikneb: kaitseala sihtkaitsevööndis, kus majandustegevus on kaitseala kaitse-eeskirjaga lubatud ja piiranguvööndis; randadel ja kallastel; allikate ääres ja survealase põhjaveega aladel; infiltratsioonialadel; joogiveehaaretel; uuristus- ja tuuleohtlikel aladel; loodaladel; muinsuskaitseobjektidel; muudel planeeringuga määratud aladel.

Kaitsemetsas on metsa kasutamise lubatud viisid: looduse kaitse; keskkonnakaitse; sanitaarkaitse; teadus- ja õppetöö; teised metsaseaduse § 27 nimetatud metsa kasutamise viisid, kui need ei ole planeerimis- ja ehitusseaduse alusel kehtestatud planeeringuga vastuolus või õigusaktiga keelatud.

Hoiumets - loodusobjektide hoidmiseks määratud mets kaitseala loodusreservaadis ja sihtkaitsevööndis ning sellega võrdsustatud alal, kus majandamise kitsendused tulenevad kaitstavate loodusobjektide seadusest ja kaitseala kaitse-eeskirjast.

Hoiumetsas on metsa kasutamise lubatud viisid: looduse kaitse; keskkonnakaitse; teadus- ja õppetöö; teised metsaseaduse § 27 nimetatud metsa kasutamise viisid, kui need on lubatud kaitseala kaitse-eeskirjaga.

Tulundusmets - hoiu- või kaitsemetsaks määramata mets on tulundusmets, kaitset vajavad tulundusmetsas võtmebiotoobid. Tulundusmetsas on lubatud kõik metsa kasutamise viisid, mille valib metsaomanik.

Võtmebiotoobid - metsa majandamise käigus tuleb võtmebiotoobi moodustamise eelduseks olevad võtmeelemendid nagu vanad puud, põõsad, kiviaiad ja allikad säilitada; klassifikaatori ja võtmebiotoobi väljaliku juhendi kinnitab keskkonnaminister; võtmebiotoobi kaitse eraõiguslikule isikule ja omavalitsusele kuulavas metsas toimub keskkonnaministri ja metsaomaniku vahel sõlmitud lepingu alusel; riigimetsas korraldab võtmebiotoobi kaitset riigimetsa majandaja keskkonnaministri ettekirjutuse kohaselt.

Metsaomanikul on õigus:

- tulekaitse kaalutlustel, metsa ökosüsteemi või sihtide, teede ja teiste rajatiste kaitseks peatada või keelata oma metsa, sihtide, teede ja teiste rajatiste kasutamine, kui ilmastikutingimused ei võimalda metsa või nimetatud rajatise kasutada ilma metsa või rajatise kahjustamata või ohtu seadmata.

Metsaomanik on kohustatud:

- tagama metsa uuenemise võimalused ja metsa uuendamise;

- jälgima metsa seisundit, kaitsma metsa kasvutingimuste halvenemise, kahjurite ja haiguste, prahistamise ja tulekahjude eest;
- majandama ja lubama oma metsa majandada üksnes sellisel viisil, mis ei ohusta metsa kui ökosüsteemi ega kahjusta genofondi, metsamulda ja veerežiimi, metsa uuendamise ja uuendamise tingimusi, ei loo eeldusi tuulekahjustuste tekkeks, seenhaiguste ja putukkahjurite levikuks ning on kooskõlas metsa säästliku kasutamise põhimõtetega;
- metsa kõrvalsaaduste varumisel rakendama ja lubama rakendada üksnes selliseid varumisviise, mis ei kahjusta kõrvalsaaduste nagu marjad, seemned ja ravimtaimed saagikust;
- esitama statistilised aruanded vastavalt riikliku statistika seadusele (RT I 1997, 51, 822) ja metsateatise.

4.1.6. Maantee kaitsevöönd

Alus: *Teeseadus* (RT I 1999, 26, 377; 93, 831; 2001, 43, 241; 50, 283; 93, 565; 2002, 41, 249; 47, 297; 53, 336; 61, 375; 63, 387);

Teede- ja sideministri 28.09.1999. a määrus nr 59, *Tee ja tee kaitsevööndi kasutamise ja kaitsmise nõuded* (RTL 1999, 155, 2173);

Teede- ja sideministri 23.08.2002. a määrus nr 52, *Riigimaanteede nimekiri ja riigimaanteede liigid* (RTL 2002, 100, 1544).

Tee on maantee, tänav, jalgteed ja jalgrattateed või muu sõidukite või jalakäijate liiklemiseks kasutatav rajatis, mis võib olla riigi või kohaliku omavalitsuse või muu juriidilise isiku või füüsilise isiku omandis. **Teemaa** on maa, mis õigusaktidega kehtestatud korras on määratud tee koosseisus olevate rajatiste paigutamiseks ja teehoiu korraldamiseks.

Avalikult kasutatavad teed on riigimaantee, kohalik maantee ja tänav. Tänav on linnas, alevis või alevikus paiknev rajatis, mis on ehitatud või kohandatud sõidukite või jalakäijate liiklemiseks.

Lihula valla riigimaanteede loetelu on toodud **lisas 4**.

Tee kaitseks, teehoiu korraldamiseks, liiklusohutuse tagamiseks ning teelt lähtuvate keskkonnakahjulike ja inimesele ohtlike mõjude vähendamiseks rajatakse tee äärde **kaitsevöönd**.

- Riigimaanteede (põhimaanteede, tugimaanteede ja kõrvalmaanteede) kaitsevööndi laius mõlemal pool sõiduraja telge ja mitme sõiduraja korral mõlemal pool äärmise sõiduraja telge on **50 m**.
- Kohaliku maantee kaitsevööndi laius mõlemal pool sõiduraja telge ja mitme sõiduraja korral mõlemal pool äärmise sõiduraja telge on **20 m**.
- Eratee kaitsevööndi laius mõlemal pool sõiduraja telge ja mitme sõiduraja korral mõlemal pool äärmise sõiduraja telge on **10...50 m**.
- Tänavate kaitsevööndi laius on teemaa piirist kuni **10 m**, vööndi laius nähakse ette detailplaneeringuga.

Teel ja tee kaitsevööndis on tee omaniku nõusolekuta keelatud:

- maha võtta, ümber tõsta, juurde panna või kinni katta liiklusmärke ja muid liikluskorraldusvahendeid või eemaldada nendelt katteid;
- teha teel ilma ehitusloata teehoiutöid, samuti mistahes teehoiuväliseid töid, paigutada sinna töövahendeid, materjale jms; tegevusega kaitsevööndis ei tohi halvendada liiklustingimusi teel;
- ehitada nähtavust piiravaid hooneid või rajatiseid ning rajada istandikku;
- ehitada kiirendus- või aeglustusrada, peale- või mahasõiduteed, alalist või ajutist müügipunkti või muud teeninduskohta;
- takistada jalakäijate liiklemist neid häiriva tegevusega;

- paigaldada valgustusseadet või teabe- ja reklaamivahendit;
- korraldada spordivõistlust või muud rahvaüritust;
- kaevandada maavara ja maa-ainest;
- teha metsa uuendamiseks lage raiet;
- teha veerežiimi muutust põhjustavat maaparandus- või muud teehoiuvälisist tööd.

Kõik teel ja tee kaitsevööndis kavandatavad teehoiuvälised ja teehoiutööd tuleb nende projekteerimise ajal kooskõlastada tee omanikuga. Tee omanik peab kavandatavad teetööd kooskõlastama Maanteeameti, Pärnu Teedevalitsuse Lääne osakonna või Lihula Vallavalitsusega.

Tee kaitsevööndi maa omanik või kasutaja on kohustatud:

- hoidma korras teemaaga külgneva kaitsevööndi maa-ala ja sellel paikneva rajatise;
- lubama kõrvaldada nähtavust piirava istandiku, puu, põõsa või muu liiklusele ohtliku rajatise;
- võimaldama paigaldada teega külgnevale kaitsevööndi kinnistule talihooldeks ajutisi lumetõkkeid, rajade lumevalle, ja kraave tuisklume tõkestamiseks ning paisata lund väljapoole teemaad, kui nimetatud tegevus ei takista juurdepääsu tema elukohale ja varale.

Tee kaitsevööndi maa omanik võib nõuda tee omanikult piirangute või servituutide tõttu tekkinud kahju hüvitamist.

Juriidilised ja füüsilised isikud, kelle kasutuses olev maa külgneb teemaaga, peavad hoolitsema, et koduloomad ja -linnud ei pääseks maanteele.

Teemaal ja teemaaga külgneval alal mulla-, maaharimis-, ehitus- ja teisi töid tegevad juriidilised ja füüsilised isikud vastutavad selle eest, et sõidukid ei kannaks teele pori, sõnnikut jms või tagavad selle pideva koristamise sõiduteelt, hoiatades ühtlasi liiklejaid teel esinevast ohust.

4.1.7. Tehnovõrkude kaitsevööndid

Alus: *Asjaõigusseadus* (RT I 1993, 39, 590; 1999, 44, 509; 2001, 34, 185; 52, 303; 93, 565; 2002, 47, 297; 53, 336; 99, 579);

Telekommunikatsiooniseadus (RT I 2000, 18, 116; 78, 495; 2001, 23, 125; 53, 310; 2002, 47, 297; 61, 375; 63, 387; 99, 580);

Elektriohutusseadus (RT I 2002, 110, 659);

Vabariigi Valitsuse 2. juuli 2002. a määrus nr 211 *Elektripaigaldise kaitsevööndi ulatus* (RT I 10.07.2002, 58, 366);

Vabariigi Valitsuse 2. juuli 2002. a määrus nr 213 *Surveseadme kaitsevööndi ulatus* (RTI, 10.07.2002, 58, 368).

Liinikoridorid kinnisasjal. Omanik peab lubama paigutada oma kinnisasjale maapinnal, maapõues ja õhuruumis tehnovõrke ja -rajatise (tehnorajatise), kui nende ehitamine ei ole kinnisasja kasutamata võimalik või kui nende ehitamine teises kohas põhjustab ülemääraseid kulutusi. Samuti peab omanik lubama teostada oma kinnisasjal seaduslikul alusel paikneva tehnorajatise teenindamiseks vajalikke töid. Avariitöid võib teha omanikuga eelnevalt kokku leppimata.

Teisele isikule kuuluval kinnisasjal paiknevad tehnorajatised ei ole kinnisasja olulised osad.

Liiniservituut annab õiguse juhtida läbi võõra kinnisasja oma kinnisasjale gaasi- elektri-, side- ja muid liine.

Telekommunikatsiooni liinirajatis on maapinna või veekogu põhjaga püsivalt ühendatud telekommunikatsioonivõrgu osa, milleks on kaablitunnel või -kanalisatsioon või postidele paigutatud kaablite või juhtmete kogum. Liinirajatiseks on ka raadiosidemast.

Liinirajatise kaitsevöönd on ala, mis on määratletud liinirajatise keskjoonest mõlemale poole või raadiomasti keskpunkti raadiusega. Liinirajatise kaitsevööndi mõõtmed on **2 m**

Liinirajatise kaitsevööndis on liinirajatise omaniku loata keelatud igasugune tegevus, mis võib ohustada liinirajatist. Liinirajatise kaitsevööndis kasvavate puude okste lõikamise kohustus on maavaldajal, kelle maa peal need puud kasvavad. Sellega seotud kulud kannab liinirajatise omanik, kui tema ja maavaldaja ei ole kokku leppinud teisiti.

Elektripaigaldise kaitsevöönd on elektripaigaldist, kui see on iseseisev ehitis, ümbritsev maa-ala, õhuruum või veekogu, kus ohutuse tagamise vajadusest lähtudes kitsendatakse kinnisasja kasutamist.

Õhuliini kaitsevöönd on maa-ala ja õhuruum, mida piiravad mõlemal pool piki liini telge paiknevad mõttelised vertikaaltasandid, ning mille ulatus:

alla 1 kV pingega liinide korral - **2 m**;

kuni 20 kV pingega liinide korral - **10 m**;

35...110 kV pingega liinide korral - **25 m**;

Maakaabelliini maa-ala kaitsevöönd on piki kaabelliini kulgev ala, mida mõlemalt poolt piiravad liini äärmistest kaablitest **1 m** kaugusel paiknevad mõttelised vertikaaltasandid.

Veekaabelliini kaitsevöönd on piki kaabelliini kulgev veepinnast põhjani ulatuv veeruum, mida mõlemalt poolt piiravad liini äärmistest kaablitest meres ja järvedes **100 m** kaugusel ning jõgedes **50 m** kaugusel paiknevad mõttelised vertikaaltasandid.

Alajaamade ja jaotusseadmete ümber ulatub kaitsevöönd **2 m** kaugusele piirdeaiast, seinast või nende puudumisel seadmest.

Elektripaigaldise kaitsevööndis on keelatud tõkestada juurdepääsu elektripaigaldisele, ladustada jäätmeid, tuleohtlikke materjale ja aineid, teha tuld, põhjustada oma tegevusega elektripaigaldise saastamist ja korrosiooni ning korraldada massiüritusi, kui tegemist on üle 1000-voldise nimipingega elektripaigaldisega.

Elektripaigaldise omaniku loata on keelatud:

- elektripaigaldise kaitsevööndis ehitada, teha mis tahes mäe-, laadimis-, süvendus-, lõhkamis-, üleujutus-, niisutus- ja maaparandustöid, istutada ning langetada puid ja põõsaid;
- elektri-veekaabelliinide kaitsevööndis teha süvendustöid, veesõidukiga ankrusse heita, liikuda heidetud ankru, kettide, logide, traalide ja võrkudega;
- elektri-veekaabelliinide kaitsevööndis paigaldada veesõidukite liiklustähiseid ja poisid ning lõhata ja varuda jääd;
- elektri-õhuliinide kaitsevööndis sõita masinate ja mehhanismidega, mille üldkõrgus maapinnast koos veosega või ilma selleta on üle **4,5 m**;
- elektri-maakaabelliinide kaitsevööndis töötada löökmehhanismidega, tasandada pinnast, teha mullatöid sügavamal kui **0,3 m**, küntaval maal sügavamal kui **0,45 m** ning ladustada ja teisaldada raskusi.

Maa-aluste soojustorustike kaitsevöönd:

Maa-aluste soojustorustike, mida mõlemal pool torustikke piiravad äärmise torustiku isolatsiooni välispinnast järgmistel kaugustel asuvad mõttelised vertikaaltasandid ja horisontaaltasand, kaitsevööndi ulatus on:

- alla 200 mm läbimõelduga torustiku korral **2 m**;
- 200 mm ja suurema läbimõelduga torustiku korral **3 m**.

Maapealsete soojustorustike kaitsevöönd:

Maapealsete soojustorustike, mida mõlemal pool torustikke piiravad äärmise torustiku isolatsiooni välispinnast järgmistel kaugustel asuvad mõttelised vertikaaltasandid, kaitsevööndi ulatus:

- aurutorustikul töörohul üle 16 baari on **10 m**;
- aurutorustikul töörohul 16 baari ja alla selle on **5 m**;
- veetorustikul töörohul üle 6 baari on **5 m**;
- veetorustikul töörohul 6 baari ja alla selle on **2 m**.

Kaugküttevõrgu juurde kuuluvate rajatiste ja hoonete kaitsevöönd:

Kaugküttevõrgu juurde kuuluvate dreanaažitorude, jaotuskambrite, pumbamajade, mõdtesõlmede ning reguleerpunktide rajatiste ja hoonete kaitsevöönd on maa-ala ja õhuruum, mis asub välisseina äärmistest punktidest **2 m** kaugusel paiknevate mõtteliste vertikaalide vahel.

Kommunikatsioonide (kanalisatsioon, vesi, side, gaas, elekter jne) kaitsevöönd:

Kanalisatsiooni-, vee-, side- ja gaasitrasside ning elektriablate ja teiste kommunikatsioonide rajamisel kaugküttevõrgu kaitsevööndisse on vähimad kaugused kaugküttetorustiku välispinnast kommunikatsiooni välispinnani:

- ristumisel **0,2 m**;
- paralleelsel kulgemisel **1 m**.

4.1.8. Puurkaevude sanitaarkaitsevöönd

Alus: *Veeseadus* (RT I 1994, 40, 655; 1996, 13, 240; 1998, 2, 47; 61, 987; 1999, 10, 155; 54, 583; 95, 843; 2001, 7, 19; 24, 133; 42, 234; 50, 283; 94, 577; 2002, 1, 1; 61, 375; 63, 387);

Keskonnaministri 16.12.1996. a määrus nr 61, *Veehaarde sanitaarkaitseala moodustamise ja projekteerimise kord* (RTL 1997, 3, 8);

Asjaõigusseadus (RT I 1993, 39, 590; 1999, 44, 509; 2001, 34, 185; 52, 303; 93, 565; 2002, 47, 297; 53, 336; 99, 579).

Põhjaveehaardele moodustatakse sanitaarkaitseala, üldjuhul **50 m** raadiuses ümber puurkaevu või **50 m** kaugusele mõlemale poole kaevusid ühendavast sirgjoonest ja **50 m** raadiuses ümber puurkaevude rea otsmiste puurkaevude.

Juhul kui veehaarde projektikohane tootlikkus on suurem kui 500 m³/d ja hüdrogeoloogilised tingimused on keerulised või põhjavesi on nõrgalt kaitstud, võib asukohajärgne riiklik keskkonnateenistus nõuda põhjaveehaarde sanitaarkaitseala piiride määramist hüdrogeoloogiliste arvutuste tulemusel. Juhul kui arvutustega saadakse 200 meetrist suurem sanitaarkaitseala ulatus, võidakse piirid ja neis nõutavad majandustegevuse kitsendused kehtestada ala planeeringuga seaduses ettenähtud korras või veehaarde omaniku ja huvitatud isikute omavaheliste lepingutega.

Sanitaarkaitseala ei moodustata, kui kasutatav põhjavesi ei sobi omadustelt olmeveeks või kui vett võetakse põhjaveekihist alla 10 m³ ööpäevas ühe kinnisasja vajaduseks.

Veehaarde sanitaarkaitseala ulatust võib vähendada Keskonnaminister veeseaduses § 28 toodud juhtudel.

Põhjaveehaarde sanitaarkaitsealal on keelatud majandustegevus, välja arvatud veehaarderajatiste teenindamine, metsa hooldamine, heintaimede niitmine ja veeseire. Veehaarde omanik või valdaja võib keelata veehaarderajatise teenindamisega mitteseotud isikute viibimise veehaarderajatise seadmetel.

Maaomanik, veehaarde omanik või valdaja ei tohi keelata veejuhtimisservituuti (AS §189 ja §164) läbi sanitaarkaitseala, kui see ei halvenda põhja- või pinnavee kaitstust ega veehaarde tööd.

4.1.9. Põhja- ja pinnavee kaitse põllumajanduslikest reostusallikatest pärineva reostuse eest

Alus: *Veeseadus* (RT I 1994, 40, 655; 1996, 13, 240; 1998, 2, 47; 61, 987; 1999, 10, 155; 54, 583; 95, 843; 2001, 7, 19; 24, 133; 42, 234; 50, 283; 94, 577; 2002, 1, 1; 61, 375; 63, 387);

Vabariigi Valitsuse 28.08.2001. a määrus nr 288, *Veekaitse- ja sõnnikuhoidlatele ning siloladustamiskohtadele ja mineraalväetiste, sõnniku ning silomahla kasutamise ja hoidmise nõuded* (RT I 2001, 72, 443; 2002, 15, 89);

Keskkonnaministri 30. detsembri 2002. a määrus nr 78, *Reoveesette põllumajanduses, haljastuses ja rekultiveerimisel kasutamise nõuded* (RTL, 2003, 5, 48).

Põhja- ja pinnavee kaitseks põllumajanduslikest reostusallikatest pärineva reostuse ennetamiseks ja piiramiseks tuleb järgida Vabariigi Valitsuse määrusega kehtestatud mineraalväetiste, sõnniku ning silomahla kasutamise ja hoidmise nõudeid.

Sõnnikuga on lubatud anda haritava maa hektari kohta külvikorra keskmisena kuni 170 kg lämmastikku aastas. Mineraalväetistega on lubatud anda haritava maa hektari kohta külvikorra keskmisena 30 kg fosforit aastas ja selline kogus lämmastikku, mis on põllumajanduskultuuride kasvuks vajalik ning vastavuses kehtestatud mineraalväetiste, sõnniku ning silomahla kasutamise ja hoidmise nõuetega.

Haritava maa ühe hektari kohta tohib pidada kuni 1,5 loomühikule vastaval hulgal loomi. Suuremale arvule loomühikutele vastaval hulgal loomi haritava maa ühe hektari kohta tohib pidada nõuetekohase mahutavusega sõnnikuhoidla või sõnniku- ja virtsahoidla või sõnniku müügilepingu olemasolu korral.

Põllumajanduses, haljastuses ja rekultiveerimisel reoveesette kasutamisel tuleb järgida keskkonnaministri määrusega kehtestatud nõudeid.

Põllumajandustootjal on soovitatav järgida head põllumajandustava st üldtunnustatud tootmisvõtteid ja -viise, mille järgimise korral ei teki ohtu keskkonnale.

Allikate ja karstilehtrite ümbruses on 10 m ulatuses veepiirist või karstilehtrite servast keelatud väetiste ja taimekaitsevahendite kasutamine ning vee kvaliteeti ohustav muu tegevus.

4.1.10. Maaparandussüsteemidega seotud nõuded

Alus: *Maaparandusseadus* (RT I 2003, 15, 84);

Keskkonnaministri 24.12.1996. a määrus nr 64, *Veekaitse nõuete kehtestamine maaparandussüsteemide ehitamisel ja eksploateerimisel* (RTL 1997, 14, 87; 1999, 34, 415);

Vabariigi Valitsuse 14.10.1994. a määrus nr 369, *Riigi poolt korrashoitavate eesvoolude nimekirja ja Munitsipaalomandisse antavate maaparandussüsteemide nimistu kinnitamine* (RT I 1994, 70, 1222);

Asjaõigusseadus (RT I 1993, 39, 590; 1999, 44, 509; 2001, 34, 185; 52, 303; 93, 565; 2002, 47, 297; 53, 336; 99, 579).

Maaparandussüsteem on maa kuivendamiseks, niisutamiseks või veerežiimi kahepoolseks reguleerimiseks vajalike rajatiste ja hoonete kompleks. Eesvool on pinnaveekogu koos sellel asuvate rajatistega, kui sellesse suubuvad teised veejuhtmed. Niisutussüsteem on rajatiste kompleks vee ammutamiseks veeallikast ja selle jaotamiseks niisutatavale maa-alale.

Maaparandustööde tegemiseks ja maaparandushoiuks võib asutada maaparandusühistu. Maaparandusühistu liikmeteks võivad olla maaomanikud ja -valdajad omaniku volituse alusel, kelle maatükile või ettevõttele toob ühistu tegevus kasu. Maaparandusühistu liikmeks olemine on sellega seotud maatüki või ettevõtte omanikule kohustuslik, kui ta saab kasu maaparandussüsteemi toimimisest.

Maaparandussüsteemide rajamine:

Maaparanduslike ehitustöid võib teha, sõltumata maatüki kuuluvusest, vaid kooskõlastatud maaparandusprojekti ja ehitusloa alusel. Maaparandusprojekti kooskõlastamisest ja ehitusloa väljaandmisest keeldutakse, kui maaparandustöödega rikutakse kaitse- ja põhjemadamatult kahjustatakse või põhjemadamatult muudetakse loodust või tekitatakse kahju teistele maaomanikele või maa- ja veekasutajatele. Maaparandusprojekti sisalduvate ja tehnoloogianõuete nähtakse ette maastikuhooldus ning tagatakse maaparandussüsteemide rajamisel ja korrashoiul loodusvarade,

looduskeskkonna, loodusobjektide, muinasmälestiste ning teistele omanikele kuuluvate rajatiste hoid ja säilimine.

Maa kruntimisel või ümberkruntimisel kooskõlas maakorralduslike õigusaktidega tuleb tagada maaparandussüsteemi toimimine ja kaitse.

Maaparandushoidu korraldab maaparandussüsteemi omanik.

Riigi poolt Lihula vallas korrashoitavate eesvoolude nimekiri on toodud **tabelis 10**.

Табел 10. Riigi poolt korrashoitavad eesvoolud Lihula vallas

Jrk nr	Kood	Nimi	Reguleeritud lõigu pikkus (km)
1.	1118800	Männiku kraav	10,6
2.	1115900	Allika jõgi	4,2
3.	1118700	Kasevälja kraav	8,4
4.	1107001	Kirbla peakraav	2,7
5.	1115800	Liivasoone peakraav	2,0
6.	1118100	Oidrema jõgi	6,1
7.	1117800	Penijõe kraav	3,0
8.	1117700	Penijõgi	6,6
9.	1116400	Rootsi oja	2,1
10.	1117900	Tuudi jõgi	7,5

Kitsendused maaparandushoiul:

Igasugune kunstlik veevoolu takistamine ja ummistamine maaparandussüsteemis ning veevõtt maaparandussüsteemist, kui see tekitab kahju teisele maaomanikule või maaparandussüsteemile, on keelatud. Maad ei või harida lähemal kui üks meeter eesvoolu pervest, kui seadusega või Vabariigi Valitsuse poolt kehtestatud korras ei määrata kindlaks laiemat veekaitsevööndit.

Maaomanik peab lubama kasutada oma maad maaparandussüsteemide seisundi kontrollimiseks, maaparanduslikeks uurimis- ja projekteerimistöödeks, maaparandustöödest tingitud ajutisteks läbisõitudeks ja pinnase paigaldamiseks, kui hüvitatakse talle tekitatud kahju.

Maaparandussüsteemi rajamine võõrale maale:

Maa kuivendamiseks või niisutamiseks vajaliku veejuhtme rajamine võõrale maale võib toimuda *asjaõigusseaduse* (RT I 1993, 39, 590) paragrahv 163 3. lõikes ja paragrahvis 164 sätestatud tingimustel. Vee juhtimiseks läbi võõra maa tuleb asjaosalistel seada servituut valitseva kinnisasja kasuks, mille kohta kohaldatakse *asjaõigusseaduse* sätteid, kui *maaparandusseadusest* ei tulene teisiti. Vee juhtimine peab toimuma võimalikult mööda piire või sihte, kus maaparandussüsteem maa kasutamist kõige vähem takistab ja maale kõige vähem kahju tekitab. Läbi õue, puistike, viljapuu- ja kõögiviljaaedade võib vett juhtida ainult toruveejuhtmetega, kui omanikuga ei lepita kokku teisiti.

Loa andmine maaparandussüsteemi rajamiseks võõrale maale:

Vee juhtimiseks läbi võõra maa võidakse anda ajutine või alaline luba, kui loa taotleja kasu on oluliselt suurem teisele omanikule tekitatavast kahjust või loa taotleja kohustub rakendama ettevaatusabinõusid, mis võimaldavad kahju ära hoida või vähendada. Ehitusluba maaparandussüsteemi rajamiseks võõrale maale antakse pärast servituudi kandmist kinnistusraamatusse.

Maaparandussüsteemi kasutamise korra kehtestab süsteemi omanik kokkuleppel maaomaniku või -valdajaga, kelle maal temale kuuluv süsteem või selle osad asuvad. Maaomanikul või -valdajal on õigus kasutada tema maale rajatud maaparandussüsteemi või selle osi omanikuga kokkulepitud tingimustel.

Veekogude kallastel rakendatakse järgmisi keskkonnakaitselisi meetmeid:

- veekogu kallastele rajatakse puhverribasid või puhverlodusid;

- voolusängis oleva reostuse püüdmiseks on sobiva reljeefiga kohtades võimalik ehitada settebasseine;
- vajaduse korral võib voolusängis oleva reostuse püüdmiseks kasutada keemilisi filtreid.

4.1.11. Kanalisatsiooni reoveepuhastite ja -pumplate kujad

Alus: *Veeseadus* (RT I 1994, 40, 655; 1996, 13, 240; 1998, 2, 47; 61, 987; 1999, 10, 155; 54, 583; 95, 843; 2001, 7, 19; 24, 133; 42, 234; 50, 283; 94, 577; 2002, 1, 1; 61, 375; 63, 387);

Vabariigi Valitsuse 16.05.2001. a määrus nr 171, *Kanalisatsiooniehitiste veekaitsenõuded* (RT I 2001, 47, 261);

Vabariigi Valitsuse 31.07.2001. a määrus nr 269, *Heitvee veekogusse või pinnasesse juhtimise kord* (RT I 2001, 69, 424).

Reostusallika ohtliku seisundi tekke vältimiseks ja vee reostumise ennetamiseks on kehtestatud kanalisatsiooniehitiste veekaitsenõuded, mis on potentsiaalselt ohtlike reostusallikate ehitus-, planeerimis- ja eksploatatsiooninõuded, mis aitavad vältida reostusallika ohtlikku seisundit ja vähendada tekkiva reostuse mõju.

Reoveepuhasti asukoha valikul tuleb arvestada:

- et reoveepuhasti paikneks kohas, kus reoveepuhasti avarii korral reovesi ei ohusta põhjavett;
- et reoveepuhasti jääks asulast valdavate tuulte suhtes allatuult;
- et reoveepuhasti paikneks kohas, mida ei ohusta üleujutused;
- maa-ala ehitus- ja hüdrogeoloogilisi tingimusi.

Kuja on kanalisatsiooniehitise, torustik välja arvatud, lubatud kõige väiksem kaugus tsiviilhoonest või joogivee salvkaevust. Kuja ulatus sõltub suublaks olevast pinnasest ja selle omadustest, reoveepuhasti jõudlusest, reovee puhastamise viisist ja reoveepumplasse juhitava reovee vooluhulgast.

Ταβελ 11. Reoveepuhasti kuja

Reovee puhastamisviis	Kuja (m)
Reoveesettetahendus- ja kompostimisväljakutega mehaaniline või bioloogiline reoveepuhasti või eraldi paiknevad reoveesettetahendus- ja kompostimisväljakud	100
Biotiik, tehismärgala, avaveeline taimestikpuhasti	100
Mehaaniline või bioloogiline reoveepuhasti, kus reoveesetet käideldakse kinnises hoones	50

Lihula puhasti biotiikide kuja on **100 m**.

Ühiskanalisatsiooni reoveepumpla kuja - lubatud kõige väiksem kaugus tsiviilhoonest või joogivee salvkaevust - sõltub reoveepumplasse juhitava reovee vooluhulgast:

kui vooluhulk on kuni 10 m³/d, on kuja **10 m**;

kui vooluhulk on üle 10 m³/d, on kuja **20 m**.

Purgimissõlme kuja peab olema **30 m**.

Kanalisatsiooni kaudu või vahetult veekogusse või pinnasesse suunatava heitvee reostusnäitajad peavad vastama Vabariigi Valitsuse määruses kehtestatud nõuetele.

Heitvee veekogusse juhtimine:

Väikese reostuskoormusega (vähem kui 2000 ie) reostusallikatest pärinev reovesi tuleb enne veekogusse juhtimist puhastada nii, et see vastaks vee erikasutusloas nõutavatele heitvee

reostusnäitajate piirväärtustele või reovee puhastusastmetele ja oleks tagatud fosforiärastus reostustundlikku suublasse juhitavast heitveest.

Reostustundlikeks suublateks loetakse *Veeseaduse* § 15 lõike 4 alusel kehtestatud heitveesuublana kasutatavate veekogude või nende osade nimekirja kuuluvaid reostustundlikke suublaid. Saastatud sademevett peab enne suublasse juhtimist puhastama.

Heitvee pinnasesse juhtimine:

Kui heitvee juhtimine kaugel asuvasse veekogusse on ebamajanduslik ning ei ole põhjavee reostumise ohtu, võib heitvett imutada pinnasesse, v.a veehaarde sanitaarkaitsealal ja mitte lähemal kui 50 m selle välispiirist, järgmistes kogustes:

- 10 - 50 m³ ööpäevas pärast reovee bioloogilist puhastamist;
- kuni 10 m³ ööpäevas pärast reovee mehaanilist puhastamist.

Lahkvoolse kanalisatsiooni kaudu tohib sademevett pärast mehaanilist puhastust ja vastavalt Vabariigi Valitsuse määruses toodud nõuetele imutada pinnasesse, välja arvatud joogiveeallika sanitaarkaitsealadel ja nende välispiirist lähemal kui 50 m.

Heitvee pinnasesse juhtimise tingimused (hulk pindalaühiku kohta, reostusnäitajate lubatavad piirväärtused jm) täpsustatakse vee erikasutusloas.

Reoveekogumisaladel on heitvee pinnasesse imutamine keelatud, kui reoveekogumisalal on põhjavee kaitseks ehitatud kanalisatsioon. Kanalisatsiooni puudumisel peavad reoveekogumisaladel reovee kogumiseks olema kogumiskaevud.

Nõrgalt kaitstud põhjaveega aladel võib pinnasesse imutada kuni 10 m³ vähemalt bioloogiliselt puhastatud heitvett ööpäevas.

Heitvee imutussügavus peab olema aasta ringi vähemalt 1,2 m ülalpool põhjavee kõrgeimat taset.

Omapuhasti rajamisel arvestatavad nõuded:

- omapuhasti kuja on vähemalt **10 m** (va septikul);
- septiku kuja on vähemalt **5 m**;
- omapuhastit tohib ehitada väljapoole reovee kogumisalasid;
- omapuhasti peab paiknema joogiveekaevude suhtes allanõlva ning põhjavee liikumissuuna suhtes allavoolu.

Ταβελ 12. Omapuhasti kuja

Maapinna lang %	Kuja meetrites		
	Suublaks olev pinnas ja selle omadused		
	Keskliivast peenem liiv ja muu peenteraline pinnas, mille $d_{10}^1 < 0,1\text{mm}$	Peenliivast jämedam liiv ja muu keskterine pinnas, mille $d_{10}^1 > 0,1\text{mm}$	Moreen
< 5	30	50	30
5 - 15	20	30	20

¹ d_{10} – tera läbimõõt, millest väiksemaid osakesi on pinnases 10 %.

4.1.12. Välisõhu saastekaitse

Alus: *Välisõhu kaitse seadus* (RT I 1998, 41/42, 624; 1999, 10, 155; 95, 843; 2001, 50, 283; 2002, 61, 375; 63, 387);

Sotsiaalministri 18.09.2000. a määrus nr 59, *Paikse saasteallika sanitaarkaitseala eritingimused* (RTL 2000, 103, 1617).

Saasteallikas on saasteaineid välisõhku suunav või eraldav objekt. Saasteallikad jagunevad paikseteks ja liikuvateks saasteallikateks. Paikne saasteallikas on püsiva asukohaga saasteallikas. Liikuv saasteallikas on mootorsõiduk või liikurmasin, mis kasutab gaasilist, vedelat või tahket kütust.

Paikse saasteallika valdajale annab saasteloa saasteallika asukohajärgne keskkonnateenistus, kui saasteainete väljumiskõrgus on **kuni 100 m** maapinnast ning Keskkonnaministeerium, kui saasteainete väljumiskõrgus vähemalt ühest saasteallika valdaja valduses olevast saasteallikast on **üle 100 m** maapinnast.

Välisõhu saastamise all mõistetakse saasteallikast tingitud saasteainete sisaldust välisõhus, mis tulenevad mitteioniseerivast kiirgusest, mürast, vibratsioonist, infra- ja ultrahelist. Paikse saasteallika valdaja peab kavandama meetmeid välisõhku eralduvate saasteainete koguste piiramiseks, et vähendada saastetaset ebasoodsate ilmastikutingimuste puhul.

Kui saasteallika valdajal on tehnilistel või majanduslikel põhjustel võimatu vältida saastetaseme piirväärtuse ületamist väljaspool oma territooriumi, võib ta taotleda sanitaarkaitseala moodustamist saasteallika ümber. Sanitaarkaitseala on maa-ala saasteallika ümber, mille piires kehtivad eritingimused ning mille kohal olevas õhus võib saastetaseme piirväärtust ületada.

Sanitaarkaitseala piirid määrab Lihula vallavalitsus kokkuleppel saasteallikaga piirnevate maavaldajatega. Sanitaarkaitsealale ei projekteerita ega rajata elamuid, puhke-, spordi-, laste-, õppe-, tervishoiu- ja hoolekandehitisi. Sanitaarkaitseala ei kasutata puhkealana, seal ei korraldata spordiüritusi ega muid inimeste massilise kogunemisega seotud üritusi või tegevust.

Saasteainete välisõhku eraldumist vähendavad abinõud ei tohi kaasa tuua mulla, vee ja muude loodusobjektide saastamist.

Lihula vallavalitsus võib keskkonnakaitse ja inimese tervise huvides:

- saasteainete hajumiseks ebasoodsate ilmastikutingimuste korral liiklusmärkidega piirata mootorsõidukite ja liikurmasinate liikumist ja kasutamist, välja arvatud eritalituse sõidukid ning piirata paiksete saasteallikate tööd oma haldusterritooriumi teatud piirkondades vastavalt välisõhu saasteloas märgitud tingimustele;
- ajutiselt või alaliselt piirata mootorsõidukite ja liikurmasinate liiklemist teatud piirkonnas, puhke- ja turismialal, vältimaks kehtestatud saastetaseme piirväärtuste ületamist.

Saasteallika valdaja on kohustatud ja peab:

- otsekohe teatama Lihula vallavalitsusele ja saasteloa väljaandjale kõigist muudatustest tootmises või tehnoloogias, mis suurendavad saasteainete heitkoguseid või halvendavad oluliselt nende hajumistingimusi;
- kavandama meetmeid välisõhku eralduvate saasteainete koguste piiramiseks, et vähendada saastetaset ebasoodsate ilmastikutingimuste puhul. Korralduse saasteainete eraldumise piiramiseks annab Lihula vallavalitsus;
- teatama Lihula vallavalitsusele paikse saasteallika valdaja muutumisest ühe kuu jooksul, alates valduse üleminekust.

4.1.13. Naftasaaduste hoidmisehitiste kujud

Alus: Vabariigi Valitsuse 16.05.2001. a määrus nr 172, *Naftasaaduste hoidmisehitiste veekaitsenõuded* (RT I 2001, 47, 262; 99, 628).

Hoidmisehitis on:

- naftasaaduste mahuti, mille maht on üle 3 m³;
- üle 3 m³ mahuga naftasaaduste mahuti koos torustike ja seadmetega;
- üle 3 m³ mahuga naftasaaduste mahuti koos torustike ja seadmetega ning laadimis- või tankimisplatsiga.

Hoidmisehitise asukoha valikul tuleb eelistada alasid: kus põhjavesi on reostuse eest keskmiselt või hästi kaitstud; kus hoidmisehitis jääks asulast valdavate tuulte suhtes allatuult; mida ei ohusta ülejutused; mida kasutatakse tootmisaana.

Kuja on naftasaaduste hoidmisehitise mahuti välispinna või selle täitmis- või tühjendusava lubatud kõige väiksem kaugus suurõnnetuse ohuga ettevõttest, sanitaarkaitsealata kaevust ja tsiviilhoonest, v.a naftasaaduste hoidmisehitise teenindamisega seotud hoone.

Ταβελ 13. Naftasaaduste hoidmisehitiste kujad

Hoidmisehitise suurus	Kuja m
väike hoidmisehitis – maht on 3 kuni 10 m ³	vähemalt 25 m
keskmine hoidmisehitis – maht on üle 10 m ³ ja kuni 5000 m ³	vähemalt 50 m , kui hoidmisehitise mahuti maht on kuni 1000 m³ ; vähemalt 100 m , kui hoidmisehitise mahuti maht on üle 1000 m³

Hoidmisehitise tohib rajada veehaarde sanitaarkaitsealasse või suurõnnetuse ohuga ettevõtte territooriumile, kui hoidmisehitis teenindab ainult veehaaret või suurõnnetuse ohuga ettevõtet.

4.1.14. Jäätmekäitlus ja prügimäe sanitaarkaitsetsoon

Alus: *Jäätmeseadus* (RT I 1998, 57, 861; 1999, 10, 155; 23, 353; 95, 843; 2001, 16, 72; 24, 133; 43, 239; 50, 283; 56, 340; 93, 565; 2002, 61, 375; 63, 387);

Keskkonnaministri 26.06.2001. a määrus nr 34, *Nõuded prügilate rajamiseks, kasutamiseks ja sulgemiseks* (RTL 2001, 87, 1219; 2002, 146, 2127);

Põllumajandusministri 10.11.2000. a määrus nr 65, *Loomsete jäätmete liigitus, nende käitlemise veterinaarnõuded ning käitlemisega tegelevate ettevõtete tunnustamise kord* (RTL 2000, 120,1874; 2001, 77, 1037; 106, 1471; 137, 2015).

Iga tegevuse juures tuleb rakendada kõiki sobivaid jäätmetekke vältimise ja jäätmete hulga vähendamise võimalusi, samuti kanda hoolt, et jäätmed ei põhjustaks ülemäärast ohtu tervisele ega keskkonnale.

Jäätmekäitluskoht on tehniliselt varustatud või sisustatud ehitis jäätmete kogumiseks, taaskasutamiseks või kõrvaldamiseks. Nõuded jäätmete kõrvaldamiseks ettenähtud jäätmekäitluskohtade rajamiseks, kasutamiseks ja sulgemiseks kehtestab keskkonnaminister.

Prügila on jäätmekäitluskoht, kus jäätmed ladestatakse maa peale või maa alla.

Prügila kaugus teistest ehitistest (ehitistest, mis ei ole prügilaga seotud) on vähemalt **300 m**, kui ei ole selge, et keskkonnahäiringud oleksid tühised ka väiksema vahemaa korral.

Lihula vallas asub suletud Ohemäe prügil.

Prügila järelhooldel perioodil tuleb nii palju kui võimalik vältida või vähendada jäätmete ladestamisest ja ladestatud jäätmetest lähemas ja kaugemas tulevikus tuleneda võivat negatiivset mõju keskkonnale, eelkõige pinna- ja põhjavee ning pinnase ja õhu saastamist, kasvuhooneefekti põhjustavate gaaside teket ja nendest mõjudest tulenevat mis tahes riski inimese tervisele.

Loomsete jäätmete matmispaik peab asuma vähemalt **500 meetri** kaugusel veekogust ja suurkaevust ning piisaval kaugusel hoonetest ja loomade karjatamiseks kasutatavast looduslikust rohumaast, et vältida ohtu inimese ja looma tervisele. Matmispaik peab asuma hästi või keskmiselt kaitstud põhjaveega alal. Matmispaik tuleb ümbritseda piirde ja lukustatava väravaga, millel on

matmispaiga asukohast teavitav silt ning mis takistab kõrvaliste isikute ja loomade ligipääsu. Matmispaiga juurde viivale teele paigaldatakse viit matmispaiga ja selle valdaja kohta.

Lihula vallas asub kaks endist loomade matmispaika: Hälvati külas ja Petaaluse külas. Endiseid loomade matmispaiku on võimalik hädavajadusel võtta kasutusele. Vastavalt käesolevale üldplaneeringule tuleb säilitada suletud prügila ning endiste loomade matmispaikade kaitsetsoone (vastavalt 300 m ja 500 m) kas vähemalt kümne aasta jooksul pärast prügila / loomade matmispaiga sulgemist või läbiviidud uuringu tulemusteni, mis näitavad jääkreostuse taandumist lubatud normide tasemele, et nimetatud maa-alad on võimalik võtta kasutusele muul soovitava otstarbel.

4.1.15. Tuleohutusnõuded

Alus: Siseministri 8.09.2000. a määrus nr 55, *Tuleohutuse üldnõuded* (RTL 2000, 99, 1559);

Keskkonnaministri 15.06.1998. a määrus nr 46, *Metsa ja muu taimestikuga kaetud alade tuleohutusnõuded* (RTL 1998, 216/217, 854).

Vastutus tuleohutusnõuete täitmise eest krundil lasub selle omanikul ja valdajal. Territooriumi sõidutee, juurdepääs ehitisele ja ladustatud materjalile ning tuletõrje-veevõtukohtadele hoitakse vaba ning aastaringselt kasutamiskõlblikus seisukorras. Objekti territoorium tuleb hoida alaliselt puhas põlevmaterjali jäätmetest. Põlevmaterjali jäätmeid kogutakse ja hoitakse selleks määratud kohas või taaras. Jäätmete hoiukoht peab paiknema põlevmaterjalist või süttiva pinnakihi ehitisest või mis tahes tulepüsivusega ehitise välisseinas olevast ukse- akna- või muust avast vähemalt **2 m** kaugusel.

Territooriumil ei tohi:

- ladustada ehitiste vahelisse tuleohutuskuja alasse mis tahes põlevmaterjali, põlevpakendis seadet või -taarat ning parkida mootorsõidukit või muud tehnikat;
- rajada ehitist ilma kehtestatud korras heakskiidetud ehitusprojektita;
- sõita sädemepüüdjaga mootorsõidukiga põlevvedeliku või -gaasi või muu kergestisüttiva materjali kasutamise- ja hoiukohta või -ruumi;
- teostada tule- ja plahvatusohtlikku protsessi väljaspool selleks otstarbeks seadistatud kohta;
- remontida põlevvedeliku või -gaasiga täidetud torustikku või seadet;
- ladustada põlevmaterjali vahetult isoleerimata juhtmetega elektriõhuliini alla või lähemale kui **2 m** objekti territooriumi välispiirist;
- valada põlevvedelikku ja oksüdeerijat maha või kanalisatsioonivõrku;
- tankida mootorsõidukit vahetult selle hoiukohas;
- põletada kulu, välja arvatud keskkonnaministri 15. juuni 1998. a määruses nr 46 "Metsa ja muu taimestikuga kaetud alade tuleohutusnõuete kinnitamine" (RTL 1998, 216/217, 854) kehtestatud juhtudel ja korras.

Tulemüürist või muust tuletõkketarindist mis tahes kommunikatsiooni läbiviigukoht täidetakse kogu tarindi paksuses mittepõleva materjaliga, mis ei vähenda tarindi tulepüsivusaega. Kelder ja põõning hoitakse korras ja puhas põlevmaterjali jäätmetest, nende ukсед lukustatakse ning aknad klaasitakse ja suletakse. Ehitises on keelatud muuta ehitise või ruumi kasutusotstarvet, seda rekonstrueerida, ümber planeerida, kapitaalselt remontida või tehniliselt ümber seadistada ilma kehtestatud korras heakskiidetud ehitusprojektita.

Kütust tuleb hoida selleks ettenähtud ruumis või väljaspool ehitist vähemalt 4 m kaugusel asuval platsil.

Tulekahju tekkimisel tuleb tagada inimeste ohutus ja nende kiire evakueerimine või päästmine ohustatud alast.

Tuleohtlik aeg algab kevadel pärast lume sulamist ning lõpeb sügisel vihmaste ilmade saabumisel. Sel ajal on kulu põletamine üldjuhul keelatud, samuti risu põletamine (välja arvatud selleks kohandatud kohas vihmasel ajal maaomaniku või –valdaja loal).

Täpsed tuleohutuskujad määratakse detailplaneeringu või ehitusprojektiga.

Enne massiürituste korraldamist kontrollib objekti valdaja või ürituse tuleohutuse eest vastutav isik üritusega seotud ruumi või muu paiga üldist tuleohutusseisundit, evakuatsioonitee ja –pääsu kasutamisolukorda, veendub ettenähtud tule tõrje- ja päästevahendite olemasolus ja töökorras olekus.

Tuletõrje-veevõrgu veandmisvõime tõhusust kontrollitakse vähemalt kord aastas.

Tuletõrje-veehoidla või looduslikul veekogul tulekustutusvee võtmiseks kohandatud veevõtukoht tähistatakse eraldi tulbal kuni **2 m** kõrgusele kinnitatud sildiga, mille kaugus vahetust veevõtukohest on kuni **2 m**.

4.1.16. Müra normtasemed

Alus: Sotsiaalministri 04.03.2002. a määrus nr 42, *Müra normtasemed elu- ja puhkealal, elamutes ning ühiskasutusega hoonetes ja müra taseme mõõtmise meetodid* (RTL 2002, 38, 511);

Vabariigi Valitsuse 26. 01. 1999. a määrus nr 38 *Eluruumidele esitatavate nõuete ja üüri arvestamise korra kinnitamine* (RT I 1999, 9, 38; 2000, 66, 427; 2001, 67, 403; 97, 613; 2002, 66, 402).

Müra normtasemete kehtestamisel lähtutakse:

- päevasest (7.00–23.00) ja öisest (23.00–7.00) ajavahemikust;
- müraallikast: auto-, raudtee- ja lennuliiklus, veesõidukite liiklus, tööstus-, teenindus- ja kaubandusettevõtted, spordiväljakud ja meelelahutuspaigad, ehitustööd, elamute ja üldkasutusega hoonete tehnoeadmed, naabrite müra (olmemüra);
- müra iseloomust: püsiva või muutuva tasemega müra;
- välismüra normimisel: hoonestatud või hoonestamata ala kategooriast.

Hoonestatud või hoonestamata alad jaotatakse üldplaneeringu alusel:

- I kategooria - looduslikud puhkealad ja rahvuspargid, puhke- ja tervishoiuasutuste puhkealad;
- II kategooria - laste- ja õppeasutused, tervishoiu- ja hoolekandeadasutused, elamualad, puhkealad ja pargid linnades ning asulates;
- III kategooria - segaala (elamud ja ühiskasutusega hooned, kaubandus-, teenindus- ja tootmisettevõtted);
- IV kategooria - tööstusala.

Välismüra ja ruumides lubatud müra osas tuleb lähtuda Sotsiaalministri 04.03.2002. a määrusest nr 42, *Müra normtasemed elu- ja puhkealal, elamutes ning ühiskasutusega hoonetes ja müra taseme mõõtmise meetodid* toodud arvulistest suurustest. Siinkohal on määrusest välja toodud ainult taotlustaseme arvsuurused uutel planeeritavatel aladel:

Tαβελ 14. Liiklusmüra (auto-, raudtee- ja lennuliiklus, veesõidukite liiklus) ekvivalenttase $L_{pA,eq,T}$, dB

	päeval	öösel
I kategooria	50	40
II kategooria	55	45
III kategooria	60	50
IV kategooria	65	55

Tαβελ 15. Tööstusettevõtete müra ekvivalenttase $L_{pA,eq,T}$, dB

	päeval	öösel
I kategooria	45	35
II kategooria	50	40
III kategooria	55	45

IV kategooria	65	55
---------------	----	----

Kaubandus- ja teenindusettevõtete, spordiväljakute ja meelelahutuspaikade tegevusest põhjustatud müra taotlustase on samane tööstusmüra taotlustaseme arvsuurusega uutel planeeritavatel aladel.

Projekteerimistingimuste määramisel tuleb lähtuda Sotsiaalministri 04.03.2002. a määruses nr 42, *Müra normtasemed elu- ja puhkealal, elamutes ning ühiskasutusega hoonetes ja mürataseme mõõtmise meetodid* toodud arvulistest suurustest.

4.2. Maa reserveerimine

Maa reserveerimise all mõistetakse käesolevas planeeringus seda, et maa-ala on reserveeritud muuks maakasutamise eesmärgiks, kui seda on praegune maakasutamise sihtotstarve. See aga ei tähenda selle maa-ala terviklikku ega automaatset teisel eesmärgil kasutuselevõttu, vaid seda, et antud ala oleks võimalik tulevikus, sellekohase vajaduse ja soovi tekkimisel, reserveeritud otstarbel kasutada (planeeringu järgimine on kohustuslik arendustegevuse korral). Näiteks maade reserveerimine elamuehitamiseks, teede rajamiseks või mõnel teisel eesmärgil.

Mingiks otstarbeks reserveeritud maad saab maa omanik edasi kasutada selle praegusel sihtotstarbel seni, kuni ta seda soovib. Reserveeritud otstarbel saab maaomanik maa kasutusele võtta detailplaneeringu või maa katastris toodud sihtotstarbe muudatuse kaudu. Kui maad soovib kasutada planeeringus toodud eesmärgil keegi teine peale maaomaniku, tuleb tal maa praeguselt maaomanikult ära osta. Näiteks saab elamuehitusmaana reserveeritud maale tellida detailplaneeringu ja seejärel ala kruntida ning krundid elamuehituseks edasi müüa.

Üldplaneeringu või detailplaneeringu elluviimiseks võidakse kohaldada kinnisasja sundvõõrandamist (s.o kinnisasja võõrandamine omaniku nõusolekuta üldistes huvides õiglase ja kohese hüvitamise eest) *Kinnisasja sundvõõrandamise seaduses* (RT I 1995, 30, 380; 59, 1006; 2002, 47, 297; 61, 375) ettenähtud alustel. Kui detailplaneeringu algatamisel on teada, et algatav detailplaneering võib kaasa tuua kinnisasja või selle osa võõrandamise vajaduse, teatab kohalik omavalitsus tähtsaadetisena edastatud kirjaga detailplaneeringu algatamisest vastava kinnisasja omanikule kahe nädala jooksul planeeringu algatamise otsuse tegemise päevast arvates. Juhul, kui üldplaneeringu (valla osa üldplaneeringuga) või detailplaneeringuga kavandatu toob kaasa kinnisasja sundvõõrandamise vajaduse või muudab omaniku tahte vastaselt senist maakasutust või krundi ehitusõigust, teatab kohalik omavalitsus tähtsaadetisena edastatud kirjaga vastava kinnisasja omanikule planeeringu avaliku väljapaneku ning üldplaneeringu avaliku arutelu toimumise aja ja koha hiljemalt kaks nädalat enne avaliku väljapaneku algust ning samuti ühe nädala jooksul planeeringu kehtestamise otsuse tegemise päevast arvates.

Juhul, kui kehtestatud detailplaneeringu või üldplaneeringuga nähakse ette kinnisasja või selle osa kasutamine avalikul otstarbel, piiratakse oluliselt kinnisasja senist kasutamist või muudetakse senine kasutamine võimatuks, on kohalik omavalitsus või riik kohustatud kinnisasja omaniku nõudel omandama olemasoleval hoonestusalal asuva kinnisasja või selle osa kohese ja õiglase tasu eest.

4.2.1. Territooriumite põhifunktsioonid ja neile vastavad lubatud katastriüksuse sihtotstarvete liigid

Ταβελ 16. Territooriumite põhiootstarvete liigid ja neile vastavad lubatud (tabelis tähis "+") katastriüksuse sihtotstarbed

	Põhisihtotstarvete (üldplaneeringu kaardil tähistatud vastava tingmäärgiga) liigid
--	--

Katastriüksuste sihtotstarvete liigid	Elamumaa	Ärimaa	Tootmismaa	Puhkema üldmaamõistes	Puhkema ärimaamõistes	Üldkasutatava hoonema	Üldmaa	Kalmistumaa	Maatulundusmaa	Kaitsealunemaa	Riigikaitsemaa	Jäätmekäitlusmaa	Karjääridemaa	Keskusemaa	Transpordimaa
Elamumaa	+	+	-	-	+	-	-	-	+	-	-	-	-	+	-
Ärimaa	+	+	+	-	+	-	-	-	+	-	-	-	-	+	+
Tootmismaa	-	+	+	-	-	-	-	-	+	-	-	-	+	x	+
Mäetööstusmaa	-	-	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-	-
Sotsiaalmaa	+	+	-	+	+	+	+	+	+	-	-	-	-	+	-
Transpordimaa	+	+	+	-	-	+	+	-	+	-	-	-	+	+	+
Jäätmehooldla maa	-	-	+	-	-	-	-	-	-	-	-	+	+	-	-
Riigikaitsemaa	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-	-	+	-
Kaitsealunemaa	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	-	-	+	-
Maatulundusmaa	+	+	+	-	-	-	-	-	+	-	-	-	-	-	-
Sihtotstarbeta maa	-	-	+	-	-	-	+	-	+	-	-	-	+	-	+

Puhkema ärimaamõistes – maa on reserveeritud puhkemaana, kus on lubatud 25% ulatuses rakendada ärimaasihtotstarvet tingimusel, et see täidab puhkemajanduslikku eesmärki ja ei riku alaeestilist ja puhkeväärtust.

Elamumaal arvestada kõrvalsihtotstarvet kuni 25% ulatuses ärimaaks tingimusel, et see ei riku naabrusõigusi.

4.2.2. Keskuse maa

Keskuse maana on üldplaneeringus reserveeritud linna keskust tähistatav maa, kus on tihedalt põimunud elamud, ameti- ning valitsusasutused, ärid, bürood, kultuuri- ja haridusasutused, ühiskondlikud hooned ning haljas- ja puhkealad.

Keskuse maa-alal on lubatud rakendada kõrvalsihtotstarbeid (vt tabel 16) kuni 35% ulatuses. Kõrvalsihtotstarvete osakaalu suurendamiseks on vajalik naabrite ja vallavalitsuse nõusolek.

Keskuse maale ei ole lubatud määrata sihtotstarbeta maa, mäetööstusmaa, jäätmehooldla maa ning maatulundusmaa sihtotstarvet. Keskuse maale ei ole lubatud rajada uusi kalmistuid ja tootmisobjekte, mille puhul üle kinnistupiiride leviv saastekoormus ei vasta kehtivatele normidele.

Keskuse maa on kantud üldplaneeringukaardile tiheda punase kaldviirutusega.

4.2.3. Elamuehituse otstarbel maade reserveerimine

Saavutamaks parimat võimalikku otsust on kaalutletud elamuehituspiirkondadeks sobivate kohtade eeliseid ja puudusi. Nende optimaalse ja aktsepteeritava vahekorra puhul ongi ala elamuehituseks sobilikuna reserveeritud elamumaana. Lisaks on arvestatud maakonnaplaneeringuga (*Lääne maakonna planeering, 1998*) ja juba olemasolevate elamupiirkondade, töökohtade, sotsiaal- ning teenindusasutuste paiknemise ja kättesaadavusega.

Lihula vald pakub oma loodusilmeliste maastike näol aktiivset ja inimväärselt kohta elamiseks. Elamuehitust vallas peaks soodustama suurtest linnadest madalam maamaks ja suhteliselt suured krundid, mis tagavad privaatsuse.

4.2.3.1. Elamumaa reserveerimine

Elamumaana on vallas reserveeritud maid järgnevalt:

Lihula linnas Jaama tänava, Tallinna mnt, Raudtee tänava ja Pärnu mnt vaheline ala; Ristiku, Metsa ja Uue tänava piirkond; Tööstuse ja Karja tänava vaheline ala ning olemasolevate elamupiirkondade hoonestamata alad;

Parivere küla Lihula linnaga piirneval alal;

Kirbla külas: Kahele poole Liiva teed jääval alal, Kirbla tee äärde jääval alal, Kirblaluha tee ja Rannumäe tee vahelisel alal, Kirbla tee ja Mäealuse tee vahelisel alal.

Tuudi külas: Tuudi-Nurme tee äärsel alal, Pargi tee ääres, Tuudi kooliga piirneval alal;

Ala- ja Kirikukülas: Tuudi jõe ääres nn Pätiküla piirkonnas;

Seira (Vanamõisa) külas: Vanamõisa pargi ja Vanamõisa jõe vahelisel ning Vanamõisa jõe äärsel alal.

Reserveeritud maad on kantud üldplaneeringukaardile kollase kaldviirutusega.

4.2.4. Ettevõtlusotstarbel maade reserveerimine

Olulisemad tegurid ettevõtlusotstarbel maa reserveerimisel on reserveeritava maa sobivus keskkonda; ümbritseva keskkonna võimalikult väike saastamine ning soodne paiknemine teede, kommunikatsioonide, trasside ning elamupiirkondade suhtes.

4.2.4.1. Tootmismaa reserveerimine

Esmajärjekorras on vaja kasutusele võtta olemasolevad kasutatajata endiste tööstusettevõtete ja põllumajanduslike suurmajandite hooned ja ehitised. Tööstusettevõtetele laienemisvõimaluste loomiseks ja uute ettevõtete rajamiseks on reserveeritud maad järgmiselt:

Tuulepargi reservmaa:

Risti–Virtsu–Kuivastu–Kuressaare ja Pärnu–Lihula mnt ristmiku lähisteel on reserveeritud maa tuulepargi rajamiseks (**vt ka ptk 3.5.1.1**).

Tootmisettevõtete ja ladude reservmaa:

Lihula linnas ja selle ümbruses: maa-ala Aia 16 OÜ Lihula Soojus katlamaja ja Sooluse tee vahel katlamaja teenindamiseks ja kütte ladustamiseks kohalike biokütuste kasutamisele ülemineku korral; 1984. a Lihula alevi generaalplaaniga kavandatud soojatrasside alune maa ning maa uute võimalike soojatrasside rajamiseks Lihula linnas; maa-alad Valuste tee, Vana Pärnu maantee, Piiri ja Mäe tänava ning Pärnu-Lihula maantee piirkonnas; maa-ala Piiri ja Raudtee tänava ääres; maa-ala Tallinna maantee 62A juures; maa-ala Oja tänava ääres ning Oja tänava ja Tallinn-Virtsu maantee vahel (Oja tänava pikendus); maa-ala Penijõe tee ääres (Penijõe tee 3 ja Penijõe tee 4B juures); maa-ala Tallinn-Virtsu maantee ja Lihula-Kloostri–Kirbla tee ristmikul (ristmikust edelas); maa-alad Lihula linnas ja Hälvati külas Sooluse tee ääres (endise Lihula sovhoosi laudad, Hälvati kuivati, kartulihoidla ja sigala).

Väljaspool Lihula linna ja selle lähemat ümbrust:

Kelu külas: maa-ala Lautna-Kelu tee ääres (Kelu laut);

Kloostri külas: maa-ala Kloostrisilla tee ääres (Kloostri mõisa laut);

Võhma külas: maa-ala Võhma-Jõeääre tee ääres (Võhma laut);

Seira (Vanamõisa) külas: maa-ala Kirbla-Rumba-Vana-Vigala ja Vanamõisa-Koonga-Ahaste maantee ristmikul (ristmikust edelas); maa-ala Vanamõisa-Koonga-Ahaste maantee ääres 400 m kaugusel Kirbla-Rumba-Vana-Vigala ja Vanamõisa-Koonga-Ahaste maantee ristmikust (Vanamõisa laut);

Seira (Aruküla) külas: maa-ala Vanamõisa-Koonga-Ahaste maantee ääres 400 m kaugusel Vanamõisa-Koonga-Ahaste maantee ja vana raudtee ristmikust (Aruküla laut);

Seira külas: maa-ala Kirbla-Rumba-Vana-Vigala maantee ja Kasari-Rätsepa-Seira tee ristmikust 100 m kirdes (Seira suurfarm); maa-ala Kirbla-Rumba-Vana-Vigala maantee ääres Kirbla-Rumba-Vana-Vigala maantee ja Kasari-Seira tee ristmikust 300 m idas;

Kirbla külas: maa-ala Kirbla-Rumba-Vana-Vigala maantee ääres Kirbla-Rumba-Vana-Vigala maantee ja Põldotsa tee ristmiku vastas; maa-ala Risti-Virtsu maantee ääres maanteest lõunas; maa-ala Kirbla mäel mõlemal pool Rannumäe teed (Rannu laut);

Pagasi külas: maa-alad mõlemal pool Lihula-Kloostri-Kirbla maanteed Lihula-Kloostri-Kirbla maantee ja Hälvati-Pagasi tee ristmikust 350-650 m idas (Pagasi laudad);

Tuhu külas: Tuhu lauda maa-ala;

Kunila külas: Kunila lauda maa-ala;

Parivere külas: maa-ala Vana-Pärnu maantee ja Paju tee ristmikust 170 m kagu suunas;

Meelva külas: maa-ala Tuudi-Saastna ja Meelva-Matsalu maantee ristmikul (ristmikust idas); maa-ala Tuudi-Saastna ja Meelva-Matsalu maantee ristmikust 250 m põhja suunas (Meelva laut);

Metskülas: maa-alad Tuudi-Saastna maantee ääres (Metsküla laudad);

Poanse külas: maa-alad Karuse-Poanse tee ääres (Poanse laudad);

Petaaluse külas: maa-ala Tuudi-Järise tee ääres (endise Tuudi kolhoosi Petaaluse laudad ja kartulihoidla);

Tuudi külas: maa-ala Tuudi-Petaaluse tee ääres (endine Tuudi suurfarm); maa-ala Tuudi tee ääres (endine Tuudi elektrodkatlamaja);

Tuudi (Nurme) külas: maa-ala Tuudi-Nurme teest lõunasuunas; maa-ala Tuudi-Risti maantee ääres (idasuunas), 800 m kaugusel Risti-Virtsu ja Tuudi-Risti maanteed ristmikust.

Reserveeritud maad on kantud üldplaneeringukaardile lilla kaldviirutusega.

„Veetootmise- ja veepuhastuse ehitiste reservmaa:

Lihula linnas: maa-ala Mäe ja Piiri tänava vahelisel alal.“

(Lihula Vallavolikogu 28.04.2011 määrus nr 13 „Lihula Piiri 12 detailplaneeringu kehtestamine“)

4.2.4.2 Ärimaa reserveerimine

Äri- ja teenindusmaana on reserveeritud vallas järgmised alad:

Lihula linnas ja selle ümbruses: maa-ala Karja ja Oja tänava vahel; maa-ala Hälvati külas Risti-Virtsu maantee ja Lihula-Kloostri-Kirbla maantee (Penijõe tee) ristmikul, ristmikust kirdes; maa-ala Risti-Virtsu ja Pärnu-Lihula maantee ristmikul, ristmiku Lihula linna poolses küljes, maa-ala Tallinna mnt ääres Soosaluse tee ristmiku vastas; maa-ala Pärnu-Lihula maantee ja Piiri tänava ristmikul (kasutusotstarve sakraal- ja tavandihoonete maa);

(Lihula Vallavolikogu 28.04.2011 määrus nr 13 „Lihula Piiri 12 detailplaneeringu kehtestamine“)

Väljaspool Lihula linna ja selle lähemat ümbrust:

Kirbla külas: maa-ala Kasari jõe vana silla juures, sillast ülesvoolu endise veskikoha juures; maa-ala Risti-Virtsu ja Kirbla-Rumba-Vana-Vigala maantee ristmikul ristmikust lõunas mõlemal pool Kirbla-Rumba-Vana-Vigala maanteed; maa-ala Kirbla rahvamaja ümbruses;

Penijõe külas maa-ala mõlemal pool Lihula-Kloostri-Kirbla maanteed Matsalu Looduskaitseala keskuse juures;

Matsalu külas: Matsalu mõisa alune ja mõisa ümbruse maa;

Saastna külas: paadisadamate maa; Saastna mõisa varemete alune maa;

Tuudi külas: maa-ala Risti-Virtsu ja Tuudi-Saastna maantee ristmiku ääres ristmikust lõunas ja Tuudi-Nurme tee ääres.

Reserveeritud maad on kantud üldplaneeringukaardile punase kaldviirutusega.

Käesolevas üldplaneeringus on reserveeritud maad puhkemaana ärimaa mõistes, kus on lubatud 25% ulatuses rakendada ärimaa sihtotstarvet tingimusel, et see täidab puhkemajanduslikku eesmärki ja ei riku ala esteetilist ja puhkeväärtust (lubatud katastri sihtotstarbed vt tabel 16) järgmiselt:

Kirbla külas: maa-ala Risti-Virtsu maantee ääres Kasari jõe sildade vahel;

Kirikukülas: maa-ala Penijõe-Suitsu maantee ja Laiandi talutee ristmikust 200 m põhjasuunas; maa-ala Suitsu silla juures;

Matsalu (Keemu) külas: maa-ala Keemu paadisadama ja vaatetorni ümbruses; maa-ala Matsalu mõisast 500 m kirdes endise mõisa abihoone ümbruses;

Meelva külas: maa-ala Tuudi-Saastna maantee ääres, maanteest lõunas, Tuudi-Saastna ja Meelva matsalu maantee ristmikust 800 m läänesuunas;

Penijõe külas: maa-ala Penijõe ja Lihula-Kloostri-Kirbla maantee vahel.

Puhkealad on kantud üldplaneeringukaardile punase püstviirutusega.

4.2.5. Üldiste huvide otstarbel maa reserveerimine

Rekreatiivse väärtusega maastik on Eestis tavaliselt tähendanud metsa või veekogu kallast, ja soovitatavalt mõlemat korraga. Puhkajad armastavad nii supelda (päevitada, kala püüda) kui ka seeni-marju korjata ja jahti pidada. Metsa omadustest peetakse oluliseks vaheldusrikkust ja läbipääsetavust ning marja- ja seenerohkust. Veekogude puhul on oluline vähemalt osaliselt avatud kaldariba. Eelistatakse kindlapõhjalist, kuiva ja liivast kaldaala või randa. Puhkemaastikuna loetakse eriti sobivaks reljeefilt ja taimestikult vaheldusrikkaid maastikke, mille lisaväärtus on veekogud, ajaloolised ja traditsioonilised ehitised ning silmapaistvad looduslikud maastikuelemendid.

Rekreatiivset väärtust omistatakse järgmist tüüpi maastikele/aladele:

Linna/asula lähedased looduslikud või poollooduslikud alad, mille kohta sobiks tarvitada vähemalt mõnda järgmistest omadussõnadest: ilus, omapärane, mitmekesine, looduslähedane, hästi hooldatud ning kus puuduvad või on vähe häirivaid tegureid nagu: müra, hais, tööstusrajatised, kõrgepingeliinid jms;

Maastikud veekogude lähedal, mis sobivad ujumiseks ning mille kaldad on kergesti ligipääsetavad. Rekreatiivse väärtusega on sellised maastikud/alad, millel on/võiks olla arvestatav väärtus puhkealadena nende asendi ja looduslike eelduste tõttu, kuid mis jäävad välja kultuurilis-ajalooliselt ja looduslikult väärtuslike alade piiridest. Rekreatiivse väärtusega maastik on potentsiaalne puhkemaastik. (*Viljandimaa väärtuslike maastike määratlemine, 2000*).

Arvestades eelpool toodud seisukohti ja võttes aluseks Lihula valla maastike mitmekesisust, looduslikke, ajaloolisi ja kultuurilisi vaatamisväärsusi, võimalusi turismiks ja teatavaks sportlikuks tegevuseks on Lihula vallas puhkealadena reserveeritud maa-alad, mis on toodud järgnevas peatükis.

4.2.5.1. Puhkealade maa reserveerimine

Käesolevas üldplaneeringus on reserveeritud maad puhkemaana sotsiaalmaa tähenduses (lubatud katastri sihtotstarbed vt tabel 16) järgmiselt:

Lihula linnas ja selle ümbruses: Lihula park; Lihula linnusemägi; maa-ala Lihula linnusemäe ja Tiigi tee vahel;

Väljaspool Lihula linna ja selle lähemat ümbrust:

Kirbla külas: Kasari jõe ääres asuva ujumiskoha maa-ala; maa-ala Kirbla luha ja Kirbla tee ning korterelamute vahel;

Tuudi külas: maa-alad Tuudi-Saastna maantee ja Tuudi-Järise tee vahel ja Pargi tee ääres;

Matsalu külas: Matsalu mõisa park;

Kloostri külas: maa-ala Kloostri mõisa varemete ümbruses;

Kirikukülas: maa-ala Penijõe-Suitsu maantee ääres Laiandi talutee alguse juures;

Saastna külas: Saastna mõisa park; Lubjaahju mäe maa-ala;

Seira (Vanamõisa) külas: Vanamõisa mõisa park.

Puhkealad on kantud üldplaneeringukaardile rohelise kaldviirutusega.

4.2.5.2. Üldkasutatavate hoonete tarbeks maa reserveerimine

Käesoleva üldplaneeringuga on reserveeritud üldkasutatavate hoonete tarbeks maad alljärgnevalt:

Lihula linnas: Lihula kiriku ja Lihula apostliku õigeusu kiriku varemete alune maa; Lihula Gümnaasiumi, spordihoone ja staadioni maa; Lihula Kultuurimaja, Lihula Lasteaia maa; Penijõe tee 2 hoone maa, Tallinna mnt 25 kooli- ja Jaama 1 haldushoone maa.

Kirbla külas: Kirbla rahvamaja maa; Kirbla koguduse maja maa ja Kasari Põhikooli maa;

Metsküla külas: Metsküla Algkooli maa;

Penijõe külas: Matsalu Looduskaitseala keskuse maa;

Tuudi külas: Tuudi Algkooli maa.

Ühiskondlike hoonete tarbeks reserveeritud maad on kantud üldplaneeringukaardile roosaka kaldviirutusega.

4.2.5.3. Üldmaa reserveerimine

Käesoleva üldplaneeringuga on reserveeritud üldmaana järgmised alad:

Lihula linnas: maa-ala Tallinna maantee ning Sooaluse tee ja Aia tänava reserveeritud tootmismaa vahel; maa-ala Pärnu-Lihula maantee ääres Pärnu-Lihula maantee ja Tallinna maantee ristmiku ümbruses; maa-ala Piiri tänava ääres (kasutusotstarve urnikalmistu maa);
(Lihula Vallavolikogu 28.04.2011 määrus nr 13 „Lihula Piiri 12 detailplaneeringu kehtestamine“)

Kirbla külas: spordiplatsi maa rahvamaja juures; maa-ala Kirbla kalmistu juures;

Tuudi külas: Risti–Virtsu–Kuivastu–Kuressaare mnt ja Tuudi-Nurme tee ristis olev maa;

Metsküla külas: maa-ala kuni 2 ha ulatuses Metsküla rahvamaja juures.

Üldmaana reserveeritud maad on kantud üldplaneeringukaardile roosaka püstviirutusega.

4.2.6 Veekogude maa

4.2.6.1 Vee-alade reserveerimine

Käesoleva üldplaneeringuga reserveeritakse sadama akvatooriumi tarbeks kõikide meresadamate juurde vee-ala kogu sadama-ala pikkuses **300 m** laiusena. Jõesadamate juurde reserveeritakse sadama akvatooriumi tarbeks jõelõik kogu laiuses sadama-ala pikkuses.

4.2.7 Transpordimaa reserveerimine

Avalikuks kasutamiseks reserveeritakse järgmised era- või määratlemata omanikuga teed:

Metskülas Liustemäe tee; Kontjala tee ja Võigaste tee;

Meelva külas Laulepa tee;

Poanse külas Külavahe tee ja Kallikumäe tee;

Petaaluse külas Siimand-Jaani tee, Hüüne tee, Matsi tee ja Jaani-Aadu tee;

Tuudi külas Pargi tee idapoolne lõik;

Vagivere ja Tuudi külas Ohemäe tee;

Kunila külas Pogerit tee; Alakülas Naanu ja Kalda-Jüri tee;

Kirikukülas Külma tee ja Tohvri-Jaani tee;

Hälvati külas Raba tee, Sepa tee ja Metsaveere tee lõik Soosaluse teest lõunasuunas;

Seira külas Rätsepa tee ja teelõigud Vanamõisa mõisa aidast põhjasuunas;

Võhma külas Peetri-Hansu tee;

Rumba külas Vana tee, Mõisa tee;

Lihula linnas Vee tänava ja Tallinna mnt vaheline tänavalõik.

Avalikuks kasutamiseks reserveeritud era- ja määratlemata teed on kantud üldplaneeringukaardile kollase joonega.

Lihula linnas reserveeritakse maad alltoodud tänavate rajamiseks:

Ristiku, Staadioni, Vahtra, Allika, Põllu, Vee ja Oja tänava pikendused; Oja tänava ja Penijõe tee ühendus (Kivi tänav); Uue ja Metsa tänava ühendus; Heina ja Tööstuse tänava ühendus; Tallinna mnt ja Kivi tänava ühendus; Jaama ja Ristiku tänava pikenduse ühendus Metsa ja Raudtee tänava vahelisel alal; Pärnu mnt ja Põllu tänava pikenduse vaheline ühendus (Mulla tänav); Kalmu ja Veski tänava ühendus Jaama ja Allika tänava vahelisel alal; Soo ja Vee tänava pikenduse vaheline ühendus Raudtee ja Saue tänava vahelisel alal

Lihula linnas tänavate rajamiseks reserveeritud maa teed on kantud üldplaneeringukaardile pruuni katkendjoonega.

Väljaspool Lihula linna reserveeritakse maad järgmiste avalike teede rajamiseks või taastamiseks:

Hälvati külas Soosaluse tee pikendus;

Kirbla külas Kasari jõe äärne Õpetajate maja tee, Põldotsa tee pikendus;

Seira (Vanamõisa) külas Seira-Vanamõisa tee ja Kasari jõe ujumiskoha vaheline tee.

Matsalu Looduskaitsealal reserveeritakse maad alljärgnevate teede taastamiseks:

Saastna külas Pikanina tee, Porimäe tee, Kruusiaugu tee;

Metskülas Kägi tee pikendus, Siimo tee pikendus, Poka tee pikendus, Värava tee pikendus, Tammiku tee, Allika tee;

Matsalu külas Tuule tee, Parkmetsa tee, Pärnasalu tee, Porgandi tee pikendus, Kasevälja tee.

Avalike teede rajamiseks reserveeritud maa on kantud üldplaneeringukaardile kollase katkendjoonega.

Kõnni- ja jalgrattateede rajamiseks reserveeritakse maad:

Risti–Virtsu–Kuivastu–Kuressaare mnt äärde;

Matsalu külas Matsalu mõisa ja Keemu paadisadama vahelise Meelva-Matsalu mnt lõigu äärde;

Tuudi ja Kirbla külas ülekäigukohtade rajamiseks Risti–Virtsu–Kuivastu–Kuressaare maanteele (vt ka ptk 3.5.2);

Lihula linnas Lihula mõisa ja kultuurimaja vahelise Tallinna mnt lõigu äärde kõnniteede rajamiseks.

Kõnni- ja jalgrattateede rajamiseks reserveeritud maa on kantud üldplaneeringukaardile punase sakilise joonega.

Parklate rajamiseks reserveeritakse maad:

Lihula linnusemäe juurde Lihula linna piirile Soosaluse tee ja Tallinna mnt vahelisele alale; Kirbla külas Kirbla kalmistu juurde ja rahvamaja vastas asuvale alale.

Reserveeritud parkla maa on kantud üldplaneeringu kaardile pruuni kaldviirutusega.

4.2.8. Sillad

Käesoleva üldplaneeringuga on reserveeritud maad:

Kloostri külas Kasari jõe uue silla ehitamiseks (olemasoleva asemele) eesmärgiga tagada põllumajandusmasinate pääsemine Kasari jõe luhaaladele;

Rumba külas ülepääsu rajamiseks Vigala jõe.

Reserveeritud sildade kohad on kantud üldplaneeringukaardile tingmäärgiga.

4.2.9. Jäätmekäitluse maa reserveerimine

Võimaliku valdade vahelise jäätmete vahejaama tarbeks on käesoleva üldplaneeringuga reserveeritud koht Lihula puhastusseadmete biotiikide läheduses Tallinn-Virtsu maantee ääres. Jäätmete vahejaama asukoht täpsustatakse edasiste planeeringute ja keskkonnamõju hindamise tulemusel.

4.3. Säilitamisele kuuluvad alad

Mitmed piirkonnad vallas on juba praeguseks välja kujunenud säilitamist väärivatena. Mõnes neist kehtivad seaduste ja määrustega kehtestatud piirangud, mõnes mitte. Lähtudes nende alade väljakujunenud ilme säilitamise soovist ongi seal ehitus- ja elutegevuse reguleerimiseks kehtestatud mõningad täiendavad vallapoolsed soovitused.

Ühtlasi soovib Matsalu Looduskaitseala taotleda riigi omandisse kõik sihtkaitsevööndisse jäävad maad, mis ei kuulu tagastamisele ja ostueesõigusega erastamisele.

4.3.1. Riikliku kaitse all olevad alad

Matsalu Looduskaitseala on tuntud linnuriigi ja rahvusvahelise tähtsusega märgalana. Kaitseala eesmärk on teha uurimistööd ja kaitsta siinseid kooslusi ning propageerida looduskaitset. Matsalu on Baltimaade suuremaid ja rikkalikumaid rändlindude peatumis-, pesitsemis- ja sulgimispaiku. Kevadel rändab läbi Matsalu üle 2 miljoni veelinnu. Kaitseala kaitse-eeskiri on toodud **lisas 5. Käesoleva üldplaneeringuga tehakse ettepanek arvata Matsalu Looduskaitseala piiridest välja Kirbla küla kompaktse hoonestusega ala, ettepanek on kantud üldplaneeringukaardile.**

Lihula Maastikukaitseala on võetud kaitse alla Lihula soostiku ja sealsete kaitsealuste liikide elupaikade kaitseks. Kaitseala kaitse-eeskiri on toodud **lisas 6. Käesoleva üldplaneeringuga tehakse ettepanek korrigeerida Lihula Maastikukaitseala piire, ettepanek on kantud üldplaneeringukaardile.**

Tuhu Maastikukaitseala koosneb nn kahest osast. Läänepoolset osa tuntakse Tuudi raba nime all, mis on keerukama ehituse ja liigirikkama elustikuga: seal pesitseb kaljukotkas, on sookurgede peatuspaik, taimharuldustest esineb soohiilakat ja sookäppa. Idapoolne osa on ühtlasema ehitusega, kuid huvitavama maastikuga. Raba piirneb luitevalli ning puisniiduga. Kaitseala kaitse-eeskiri on toodud **lisas 7.**

Lihula muinsuskaitseala: Lihula linnuse varemed koos sellega külgneva muistse asustuse kultuurikihi ja suures osas tänaseni säilinud alevikeskuse hoonestusega moodustab Eestile olulise kultuuriväärtusega omanäolise terviku. Muinsuskaitseala hõlmab muistse asustuse kultuurikihi ala koos vanima asustuse säilinud fragmentide ja tänaseni suures osas säilinud ajaloolise alevikeskusega. Muinsuskaitseala põhimäärus on toodud üldplaneeringu **lisas 2. Käesoleva üldplaneeringuga tehakse ettepanek muuta Lihula Linnusemäe kaugvaateala kaitsetsooni piiri Lihula linnas Lihula - Kloostri - Kirbla mnt ääres. Muinsuskaitseala piir ja kaugvaateala kaitsetsooni piiri muutmise ettepanek on kantud üldplaneeringukaardile.**

Kaitsealad on kantud kaardile vastavalt EELIS (Eesti Looduse Infosüsteem – Looduskaitseregister): KeM Info- ja Tehnokeskusest pärit andmetele.

4.3.1.1. Vääriselupaigad

Üldplaneeringukaardil on toodud Lihula valla territooriumile jäävad vääriselupaigad. Tegevused nendel aladel tuleb kooskõlastada Lihula Vallavalitsuse ja Läänemaa Keskkonnateenistusega.

Andmed vääriselupaikade kohta on pärit EELIS (Eesti Looduse Infosüsteem – Looduskaitseregister): KeM Info- ja Tehnokeskusest.

4.3.1.2. Natura 2000 eelvaliku alad

Lähtudes Euroopa Liidu liikmesriike ühendavast Natura-võrgustikust on käesoleva üldplaneeringu **lisas 9** ära toodud Läänemaal selekteeritud Lihula valla territooriumile jäävad Natura 2000 eelvalikualad.

Natura-alade valikuga moodustuvad loodushoiualad hõlmavad elupaigatüüpide ja liikide väärtuslikud ja esinduslikud esinemiskohad. Hoiualadel konkreetseid tegevuspiiranguid seadusega ei kehtestata. Kui hoiualale kavandatakse tegevusi, mis võivad põhjustada keskkonnaseisundi muutumist, peab kavandatav tegevus läbima keskkonnamõjuhindamise, mille käigus selgub, millist mõju see tegevus loodusväärtustele avaldab. Ka Natura-ala naabrusse planeeritava tegevuse puhul tuleb arvestada, et tegevus ei kahjustaks Natura objekte.

Andmed Natura 2000 eelvalikualade kohta on pärit EELIS (Eesti Looduse Infosüsteem – Looduskaitseregister): KeM Info- ja Tehnokeskusest.

4.3.2. Väärtuslikud maastikud

Väärtuslik maastik on *planeerimisseaduse § 8 lõike 3 punktis 6* nimetatud maastik, mis ei ole miljööväärtusega hoonestusala. Väärtuslik maastik on mitmekesise maakasutuse ja taimestikuga ilus maastik, kus leidub nii kohalikku identiteeti loovaid ajaloolisi elemente kui ka sobivaid elupaiku erinevatele taimedele, loomadele ning teistele elusolenditele.

Väärtuslike maastikena käsitleb Lihula vald järgmisi alasid:

- Matsalu-Saastna-Salevere maastik: Saastna poolsaare külamaastik, kaunis loodus, mõisapark koos tiikidega; kohalike legendidega seotud Porimägi, mõisaaegse kraavitusega ala Matsalu külas, kohalik vaatamisväärsus Kotkakivi; *Saastna kivitamm*: pikkus 0,7 km, (asukoht Hanila ja Lihula valla piiril Saastna ja Ullaste külas) - omapärane, suurtest põllukividest ehitatud teetamm Topi lahe ja Teorehe järve vahel asuval madalal maa-alal (kunagise väina põhi);
- Suitsu-Kirikuküla maastik: Kirikuküla kui Matsalu lahe äärsete poollooduslike koosluste ja hajusa asustusega terviklikult säilinud külamaastik, Kirikuküla vanad ringikujulised põllud;
- Kirbla mägi ja astant koos vaatealaga mäelt ja Risti-Virtsu maanteelt, Kumari kivi;
- Hälvati külas Lihuntsi mägi, kus asub looduskaitse all olev rahn *Lihuntsi kivi*, kunagine asulakoht ja linnus *Lihuntsi kants*;
- Petaaluse-Poanse-Järise maastik: kahele poole Tuudi – Saastna mnt jääv ala, teelt avanevad kaunid vaated kadakatega alvaritele, arheoloogiamälestised, põlised külad;
- Kelu küla Jaagu ja Aasupi talukohad.

Eesmärgid ja seisukohad väärtuslike maastikega seoses:

- säilitada ja eksponeerida valla väärtuslikke maastikke ja nendega seotud objekte ning minimeerida turismi arendamisest tulenevat võimalikku kahju maastikele;
- piirkonna loodusturismi potentsiaali ja loodusväärtuste säilimise seisukohast on tähtis vältida niitude kinnikasvamist, samuti on oluline vältida puistute iseloomuliku struktuuri muutumist, parandmaastike püsimise eelduseks on ekstensiivse põllumajanduse toimimine neil aladel;
- kasutult seisvatele ja lagunevatele ning maastike üldilmet risustavate hoonerühmadele otstarbe leidmine ja nende korrastamine või likvideerimine;
- Matsalu Looduskaitsealaga koostöö tegemine.

Väärtuslike maastike väljaselgitamine võib saada hoolduskavade ja teemaplaneeringute aluseks ning detailplaneeringute ja turismimarsruutide koostamise ja matkaradade kujundamise alusmaterjaliks ning ühtlasi anda inspiratsiooni ja olla abiks kohalikele elanikele, kes tahavad hoida oma kodukandi maastike väärtusi ja omapära.

4.3.3. Miljööväärtusega ehitusalad ja objektid

Miljööväärtuslik hoonestusala on ajalooliselt välja kujunenud hoonestusviisi, haljastuse, ühtse ja omanäolise arhitektuuriga maa-ala, mis moodustab säilitamist vääriava tervikliku miljöö. **Miljööväärtusega ehitusaladena** käsitleb Lihula vald Alaküla ja Valuste küla ajalooliseid keskusi.

Vald peab oluliseks järgmisi miljööväärtusega objekte, mille kohta tehakse käesoleva üldplaneeringuga ettepanek kohaliku kaitse alla võtmiseks:

- Kloostri koolimaja kui 20. saj algusest pärinev hästi säilinud külakoolihoone;
- Metsküla koolimaja;
- Suitsu kalurionnid.

Lisaks tehakse käesoleva üldplaneeringuga ettepanek järgmiste objektide kohaliku kaitse alla võtmiseks:

- Kirikuküla vanad ringikujulised põllud (2 tk);
- Saastna mõisapargi tiigid;
- 1941. a hävituspataljoni poolt hukatute matmispaik Tuudi külas.

Objektid on kantud üldplaneeringukaardile sinise õiekujulise tingmargiga.

Kõik loetletud objektidega seotud toimingud tuleb Lihula Vallavalitsusega kooskõlastada.

4.4. Maa taotlemine munitsipaalomandisse

Munitsipaliseeritakse kõigi Lihula valla omanduses olevate ehitiste alune ja nende teenindamiseks vajalik maa, sealhulgas:

Lihula linnas: Tallinna mnt puurkaevu maa; Vee 13 puurkaevu maa; Valuste põik 14 pumbamaja ja puurkaevu maa; Tallinna mnt 2A korterelamu maa; Tallinna mnt 11A majandushoone-, Tallinna mnt 13 korterelamu-, Tallinna mnt 17 büroo-, Tallinna mnt 21 tootmishoone- ja Tallinna mnt 21A elamumaa; Tallinna mnt 31, 31A, 39 elamute maad; Tallinna mnt 43, 46, 48 elamute maad; Tallinna mnt 37 SA Lõuna-Läänemaa Sotsiaalhoolekande- ja Tervishoiu Keskuse maa;

Metsküla külas: Metsküla puurkaevu maa;

Petaaluse külas: Sause kalmistu maa;

Tuudi külas: endise Tuudi katlamaja maa; Tuudi Algkooli maa;

Kirbla külas: Kirbla rahvamaja maa; puurkaevu maa; Kirbla 8 korterelamu maa;

Matsalu külas: Matsalu puurkaevu maa.

Loetletud maad on üldplaneeringukaardil tähistatud M-tähega

Lisaks soovib vallavalitsus munitsipaliseerida maad lähtuvalt valla arengu vajadustest järgmiselt:

Lihula linnas: Lihula puhastusseadmete tiikide ja järelpuhastusala maa kui võimaliku jäätmejaama asukoht; Lihula puhastusseadmete maa; Lihula Gümnaasiumi maa ja teenindusmaa, spordihoone-, pallimängu välisväljaku-, staadioni- ja spordihoone võimaliku laienduse maa; Lihula apostliku õigeusu kalmistu maa; Lihula vana kalmistu maa; Lihula uue kalmistu maa; Lihula lasteaia maa ja teenindusmaa; Lihula Vallamaja maa ja teenindusmaa ning Tallinna mnt 25 koolimaja maa ja teenindusmaa, parkla maa; Lihula pargi maa; Lihula tsentraalkatlamaja maa, teenindus- ja reservmaa; Lihula linnusemäe maa, laululava- ja noortemaja maa; Lihula kultuurimaja maa ja teenindusmaa; üldmaana reserveeritud endiste Lihula sovhoosi lautade maa ja teenindusmaa Tiigi tee ääres;

Alakülas ja Lihula linnas: tuulegeneraatorite maaks reserveeritud ala ja Alaküla tänava elamute vahelise kaitsetsooni maa;

Kirbla külas: Kasari Põhikooli maa ja teenindusmaa, võimla- ja puurkaevu maa; parkla-, pallimängu- ja jaanituleplatsi maa; kiriku juurde reserveeritud parkla maa; Kirbla reoveepuhasti maa; Kasari jõe ujumiskoha maa; Kirbla kalmistu- ja kalmistu reservmaa; Kirbla kaupluse maa ja teenindusmaa kui võimaliku uue rahvamaja asukoht;

Kirbla/Seira külas: Kirbla vana kalmistu maa;

Tuudi külas: pallimängu- ja jaanituleplatsi maa; Ohemäe kruusakarjääri maa;

Metsküläs: Metsküla Algkooli maa ja teenindusmaa, spordiplatsi-, parkla- ja puurkaevu maa;

Pagasi külas: endise Kloostri 20. saj algusest pärit koolimaja maa (e Kloostri kaupluse hoone);

Tuudi/Petaaluse külas: Tuudi reoveepuhasti maa; puurkaevu- ja puhkemaana reserveeritud maa,

Seira külas: kavandatava Vanamõisa veepuhasti maa; Vanamõisa pargi maa; endise Rootsi raudteejaama maa;

Kloostri külas: Kloostri mõisakeldri maa, mõisavaremete maa.

Munitsipaliseeritavad maad on üldplaneeringukaardil tähistatud sinise piirjoonega.

4.5. Senise maakasutuse säilitavad alad

Käesoleva üldplaneeringuga *väljaspool detailplaneeringu kohustusega alasid* sihtotstarbeid ei muudeta ega piirata ning sihtotstarvete muutmine nendel aladel ei ole üldplaneeringu muutmise aluseks.

Sihtotstarbe muutmiseks *väljaspool detailplaneeringu kohustusega alasid* on vajalik Lihula Vallavolikogu otsus.

Ehitamise aluseks nendel aladel on projekteerimistingimused, kui käesolev planeering ei sätesta teisiti.

5. TIHEASUSTUSEGA ALAD JA DETAILPLANEERINGU KOHUSTUSEGA ALAD

Käesoleva üldplaneeringuga tehakse ettepanek muuta kehtivas Lääne maakonna planeeringus määratletud Lihula vallas asuvad tiheasustusega alad, välja arvatud Lihula linn, detailplaneeringu kohustusega hajaasustatud aladeks.

Käesoleva üldplaneeringuga on Lihula vallas detailplaneeringu koostamine kohustuslik:

- Lihula linnas ja Hälvati küla Lihula linnaga piirneval alal Sooluse ääres;
- Matsalu looduskaitsealal, kus käesoleva üldplaneeringuga on lubatud krundi suurus vähemalt 2 ha, välja arvatud Kirbla küla kompaktse hoonestusega ala kus lubatud krundi suurus on vähemalt 2500 m² (*käesoleva üldplaneeringuga tehakse ettepanek arvata Kirbla küla kompaktse hoonestusega ala välja Matsalu looduskaitseala piiridest, vt ptk 4.2*);
- Seira-, Parivere-, Kirbla- ja Tuudi küla kompaktse hoonestusega alal, kus käesoleva üldplaneeringuga lubatud krundi suurus on vähemalt 2500 m²;
- Kasari, Vigala ja Velise jõgede kaldaaladel, kus käesoleva üldplaneeringuga lubatud krundi suurus on vähemalt 1 ha;
- Lihula - Kloostri - Kirbla maantee Lihula linna ja Penijõe mõisa vahelise teelõigu äärsel ala, kus käesoleva üldplaneeringuga lubatud krundi suurus on vähemalt 1 ha;
- Alaküla ja Valuste külade miljööväärtusega ehitusaladel, kus käesoleva üldplaneeringuga lubatud krundi suurus on vähemalt 2500 m²;

Lisaks detailplaneeringukohustusega aladele on detailplaneeringu koostamine kohustuslik:

- kaubanduse, teeninduse ja muu äriotstarbelise hoonestusega, ladude ja laoplatside, tööstus- ja muu tootmisotstarbelise hoonestusega ning äri- ja tootmismaa sihtotstarbega maa-alal, samuti käesoleva üldplaneeringuga reserveeritud äri- ja tootmismaadel;
- puhke-, virgestus- ja sportimisotstarbelise hoonestusega või kasutusega maal;
- enam kui viiest ühepereelamust, aiamajast või suvilast koosneva hoonegrupi ehitusprojekti koostamisel ja püstitamisel;
- ranna ja kalda alal asuvate katastriüksuste või maa-alade kruntideks jagamisel.

Detailplaneering on aluseks:

- uute hoonete (välja arvatud üksikelamu kõrvalhooned, suvila kõrvalhooned ja aiamaja kõrvalhooned ning teised kuni 20 m² ehitusaluse pindalaga väikehooned) ehitusprojekti koostamisele ja püstitamisele;
- olemasolevate hoonete (välja arvatud üksikelamu, suvila ja aiamaja ning nende kõrvalhooned) maapealsest kubatuurist üle 33% suurusele laiendamisele ja selle ehitusprojekti koostamisele;
- maa-alade kruntideks jaotamisele.

Detailplaneeringu kohustusega alade piirid on näidatud üldplaneeringu kaardil. Matsalu looduskaitsealal ühtib detailplaneeringu kohustusega ala piir looduskaitseala piiriga.

Eelpool nimetatud aladel ja juhtudel, millele planeerimisseadus (§3 lõige 2) detailplaneeringu koostamise kohustust ei sätesta, võib Lihula valla volikogu põhjendatud vajaduse korral algatada detailplaneeringu koostamise.

Detailplaneering koostatakse üldjuhul üldplaneeringuga kavandatu elluviimiseks, kuid sellega võib taotleda ka üldplaneeringu osalist muutmist (va käesolevas planeeringus kehtestatud keelu korral). Detailplaneeringu koostamist Lihula valla territooriumil korraldab Lihula Vallavalitsus, kes võib

detailplaneeringu koostamisest huvitatud isikuga, kellel on soov antud maa-alale ehitada, sõlmida lepingu detailplaneeringu koostamise kohta. Kui detailplaneeringu läbiviimist finantseerib maaomanik või ehitustegevusest huvitatu, on kohalikul omavalitsusel kohustus korraldada avalikkusega suhtlemine planeeringuprotsessi käigus.

Lihula vallavalitsus võib lubada, välja arvatud riikliku kaitse alla võetud maa-alal ja miljöövärtuslikul hoonestusalal, **ilma detailplaneeringut koostamata**:

- tööstusettevõtte krundil olemasoleva tööstushoone laiendamist või selle kõrvalhoone püstitamist ja selleks ehitusprojekti koostamist;
- olemasoleva hoonestuse vahele jäävale ühele krundile üksikelamu ehitusprojekti koostamist ja püstitamist, kui uue üksikelamu projekteerimisel ja ehitamisel järgitakse piirkonna hoonestuslaadi ja planeerimispõhimõtteid ning projekteerimistingimused kooskõlastatakse naaberkinnistute omanikega;
- olemasoleva hoonestuse vahele jäävale ühele tühjale krundile korterelamu ehitusprojekti koostamist ja püstitamist, kui uue elamu korruselisus ja ehitusalune pindala järgib olemasolevate hoonete vastavaid näitajaid ja projekteerimistingimused kooskõlastatakse naaberkinnistute omanikega;
- mitme hoonega hoonestatud krundi jagamist nende hoonete omanike vahel mitmeks krundiks, kui kinnistu jagamise sooviga ei kaasne detailplaneeringu koostamise kohustust tingivate hoonete ehitamise soovi;
- muuta naaberkruntide piire, kui piiride muutmine ei too endaga kaasa nende kruntide senise ehitusõiguse, välja arvatud ehitusalune pindala, ja seniste kasutamistingimuste muutumist ning toimub naaberkruntide omanike kokkuleppel.

Detailplaneeringut võib koostada nii paari krundi piiride muutmiseks kui ka suuremale elamu- või tööstuspiirkonnale. Maa-ala sobiv suurus on harilikult konkreetselt ehitamisele mineva krundi või kruntide suurus.

Väiksemate maa-alade planeerimist on võimalik läbi viia vastavalt detailplaneeringu koostamise lihtsustatud korrale *Planeerimisseadus* (RT I 2002, 99, 579). Detailplaneeringu koostamise lihtsustatud kord kehtib olemasolevale hoonestusalale kuni viie üksikelamu, suvila või aiamaja krundi planeerimise soovi korral. Sel juhul võib kohalik omavalitsus loobuda planeeringu avalikustamise nõuete täitmisest, asendades need planeeritava krundi ja naaberkruntide omanike kooskõlastustega. Samuti võib kohalik omavalitsus asendada avalikustamise nõuded planeeritava krundi ja naaberkruntide omanike kooskõlastustega detailplaneeringu puhul, mis koostatakse olemasolevatele hoonetele ja rajatistele krundi suuruse määramiseks aladel, kuhu ei rajata detailplaneeringu koostamise kohustust tingivaid uusi hooneid ning kus säilib hoonete kasutamise senine otstarve.

Detailplaneeringu koostamise lihtsustatud kord ei laiene muinsuskaitse või looduskaitse all olevatele maa-aladele ja ehitistele ega ranna ja kalda kaitse seadusega sätestatud ranna- ja kaldaaladele. Detailplaneeringute koostamise ja projekteerimistingimused väljastab Lihula Vallavalitsus.

6. EHITAMISE PRINTSIIBID LIHULA VALLAS

6.1. Ehitamise printsiibid tiheasustusega alal

Lihula linnas on käesoleva üldplaneeringuga kehtestatud reserveeritud elamumaadel minimaalseks krundi suuruseks **1000 m²**, eelistatud on **1200 –1500 m²** suurused krundid.

Kolme- ja enama korrusega elamute ehitamise korral on lubatud krundi suurus mitte alla **3000 m²**. Lubatud hoonete arv krundil on **kuni 3**.

Tallinna mnt äärde rajatavate uusehituste puhul on lubatud korruselisus **kuni 2 korrust**.

Kahekorruseliste elamute puhul võib hoone kõrgus olla kuni **10 m**.

Ehitamisel Lihula linnas Tallinna mnt äärsetel maa-aladel ja kruntidel tuleb arvestada sealse hoonestusala ajalooliselt väljakujunenud hoonestusviisi; ehitusjoone; hoonete korruselisuse, paigutuse ja suurusega; traditsiooniliste ehitusmaterjalide ja kujundusvõtete kasutamise ning haljastamise tavadega.

6.2. Ehitamise printsiibid hajaasustusega alal

Hoonete ja rajatiste paigutuse aluseks on maastik. Ehitamisel tuleb arvestada naabruskonna ehitustavade ja loodusliku ümbrusega. Vältida tuleb pinnavormide suuremaid muutmisi. Ehitiste paigutamisel tuleb lisaks lähiümbrusele arvestada ka laiema vaateväljaga.

Ehitustegevuseks ei soovitata kasutada häid põllu- ning metsamaid, liigirikaste biotoopidega alasid ja kasutusväärtusega maavarade või maa-ainesega alasid.

Elamuehituses peab põhiliseks jääma ühepereelamute ehitamine.

Ehitise püstitamisel tuleb silmas pidada, et selle juurde rajatavad kommunikatsioonid (teed, elektriliinid jt) oleksid võimalikult lühikesed ja muudaks võimalikult vähe maastike, eriti puhkemaastike, ilmet.

Tootmisettevõtetele tuleb sanitaarkaitsevöönd maa-ala või krundi sisse arvestada ning selle laiust arvestada hoonestusalast. Tootmisettevõtete maa-alast või krundist tuleb ette näha haljastamiseks 20%, millest 50% peab olema kõrghaljastus.

Kesklinna ohustada võiva tööstuse (sh puidu laoplatid) või teeninduse rajamisel tuleb koos detailplaneeringu koostamisega hinnata mõjusid keskkonnale vastavalt *Keskkonnamõju hindamise ja keskkonnanõude seadusele* (RT I 2000, 54, 348; 2002, 61, 375; 63, 387), et saavutada rajatava tööstuse võimalikult väikest saastusastet.

Hoonete rekonstrueerimise puhul, mis esindavad kindlat arhitektuurilist stiili, ei soovitata muuta aknaraamide laiust ja aknaruutude jaotust. Kui selleks siiski on vajadus, tuleks seda teha tervel majal.

Hajaasustusse ehitamisel tuleb maaomanikul arvestada piiranguid, mis tulenevad muinsus- ning looduskaitsealustele objektidele kehtestatud nõuetest ja nende kaitsevöönditest. Samuti piiranguid, mis on kehtestatud teiste Eesti Vabariigi seadustega (näiteks: veekaitsevööndid, ehituskeelualad jne). Lisaks neile piirangutele tuleb ehitustegevuses lähtuda *Planeerimisseadusest* ja *Ehitusseadusest* ning Lihula valla ehitusmäärusest, samuti käesolevast üldplaneeringust, mis reguleerib planeerimis- ja ehitustegevust Lihula vallas.

Ülevaate omavolilistest ehitistest koostab vallavalitsus. Omanikelt tuleb nõuda nende viimist kooskõlla seadustega või siis nende likvideerimist.

Projekteerimistingimused väljastab Lihula Vallavalitsus, tehniliste rajatiste ja kommunikatsioonide projekteerimistingimused aga trasside haldaja või vastav riigiametkond.

6.3. Ehitamise printsiibid kaitsealadel

Matsalu looduskaitseala:

Matsalu looduskaitseala sihtkaitsevööndid on ehituskeeluvööndid, lubatud on kaitsereežiimi täitmisega ja alade eksponeerimisega seonduv ehitus.

Matsalu looduskaitseala piiranguvööndis moodustatakse uusi krunte, sealhulgas elamuehituse tarbeks, erandkorras. Krundi moodustamiseks on vajalik Lihula Vallavalitsuse ja Matsalu Looduskaitseala administratsiooni kooskõlastus.

Maastike, asustuse ja hoonestuse omapära ja üldise miljöö säilitamiseks on kaitsealal detailplaneeringu kohustus.

Ehitada lubatakse esmajärjekorras asustatud või hoonestatud aladele; kunagistesse hoonestatud paikadesse, varemetele ja vundamentidele ning taluasemetele; teede äärde ja metsaservadesse.

Ehitada ei ole lubatud avamaastikele.

Uusi hooneid on lubatud rajada hajusalt, eesmärgiga vältida uute tihedalt hoonestatud asumite või hoonegruppide teket. Lubatud korruselisis on kuni 2 korrust.

Tuhu ja Lihula maastikukaitsealad:

Maastikukaitseala on ehituskeeluvöönd, lubatud on kaitsereežiimi täitmisega ja alade eksponeerimisega seonduv ehitus.

6.4. Tehnovõrgud

Hajaasustuse piirkonnas rajab kommunikatsioonid reeglina krundi valdaja. Kommunikatsioonide projektid tuleb kooskõlastada Lihula vallavalitsuse ja vastavate ametkondadega.

Tehnovõrke haldavaid ametkondi tuleb teavitada maastiku väärtustest ja juhtida tähelepanu sellele, et telefoni- ja madalpingeliinid risustavad vaateid. Uute liinide rajamisel tuleb soovitada vanade liinikoridoridega arvestamist. Võimaluse korral tuleb paigutada uued liinid maa alla.

7. KURITEGEVUSE ENNETAMINE

Lihula valla elanikud peavad oma linna ja valda üldiselt turvaliseks ja kuritegevus ei ole siin probleem. Lihula linnas puuduvad kohad, mida pimedal ajal välditakse või mis tekitavad üksikus liiklejas hirmu. Ebameeldivused on tingitud rohkem sotsiaalsetest probleemidest - nagu tegevuseta noorukite alkoholitarbimine ja sellega seotud sekeldused. Esineb väiksemaid vargusi ja vandalismiakte ning pisihuligaansusi. Probleemiks on linnast väljas kõrvalistes külakohtades talvel tühjana seisvate suvilate rüüstamised.

Turvalist keskkonda linnalistes tingimustes iseloomustavad sellised tegurid nagu võimalus kergesti orienteeruda (selged liiklusskeemid, tänavanimed, viidad, jalakäijate ülekäigukohad), valgustatud ja piisavalt laiade kõnniteedega varustatud tänavad, autode parkimise võimalused, valgustatud ja hea nähtavusega kohtades asuvad bussiootepaviljonid ning rahaautomaadid ning pimedate ja nn kahtlaste kohtade puudumine.

Lähtudes eelpool toodud teguritest peab Lihula linna edasine planeerimine ja arendustööde kavandamine (kaubanduskeskuste- ja hoonegruppide planeerimine, tööstuse arendamine, parkimise, transpordivahendite ja jalakäijate liikumise jne kavandamine ning kujundus jms) järgima ohutuse ja turvalisuse tagamise strateegiat. Soovitav on järkjärguline ja vajadusel laienev linnaosade/piirkondade arendamine ja uuendamine ning avatud ruumi/maastiku kujundamine, et vältida nn hämaraid ja kahtlaseid kohti.

Turvalise linna planeerimisse on võimalik omavalitsusele appi kaasata ehitajaid, peamisi hoonete/objektide kasutajaid ja haldajaid, avalike teenuste operaatoreid (transport jms), kohalikke huvigruppe ja äriühinguid.

Eesmärgid seoses turvalisuse tagamisega:

- Lihula linna olukorra parendamiseks noortele vaba aja veetmise kohtade loomine, sh võimaluste leidmine spordiplatside ja noortekeskuse rajamiseks;
- naabrivalve edendamine ja kaaskodanike suhtes tähelepaneliku hoiaku arendamine;
- kaubanduskeskuse esise parkla parem organiseerimine ja ristmiku turvalisemaks muutmine;
- tänavavalgustuse lisamine vähevalgustatud kohtadesse;
- kesklinna peatänavale kaamerate paigaldamine.

8. PLANEERINGUTE VAJADUS

Osaüldplaneeringud:

- Lihula linn ja selle lähem ümbrus;
- Matsalu looduskaitseala Matsalu, Metsküla, Saastna ja Meelva külad;
- Kirbla küla kompaktse hoonestusega ala;
- Tuudi küla kompaktse hoonestusega ala;
- Kasari jõe kaldaala.

Teemaplaneeringud:

- Lihula linna kõrghaljastuse teemaplaneering.

Detailplaneeringud:

- Lihula linnuse- ja mõisamäe piirkond;
- Lihula linna kalmistud;
- tuulegeneraatoritele reserveeritud maa;
- Lihula linna Oja tänav;
- Lihula linna Oja tänava pikendus Risti-Virtsu-Kuressaare maanteeni;
- Kirbla ja Tuudi (Sause) kalmistud;
- Kasari jõe sildade piirkond.

Vastavalt vajadusele ja pärast otstarbekuse väljaselgitamist on vajalik läbi viia külade lahkmejoonte täpsustamine ning kohanimedede ennistamine vastavalt *Eesti territooriumi haldusjaotuse seadusele* (RT I 1995, 29, 356; 1996, 42, 808; 1999, 93, 833; 2002, 34, 207).

Konkreetne planeeringute koostamise järjestus sõltub siiski elu poolt dikteeritud vajadustest ja investeerijate ning ehitada soovijate olemasolust. Siin toodud järjestus on soovitusliku iseloomuga ja kajastab käesoleva hetke probleeme ja lahendust vajavate küsimuste aktuaalsust.

9. ETTEPANEKUD KEHTIVA MAAKONNAPLANEERINGU MUUTMISEKS

- käesoleva üldplaneeringuga tehakse ettepanek muuta tiheasustusega alad Lihula vallas, välja arvatud Lihula linn, hajaasustatud aladeks, kus on detailplaneeringu kohustus.
- käesoleva üldplaneeringuga tehakse ettepanek muuta Lihula Linnusemäe kaugvaateala kaitsetsooni piiri Lihula linnas Lihula - Kloostri - Kirbla mnt ääres. Muinsuskaitseala piir ja kaugvaateala kaitsetsooni piiri muutmise ettepanek on kantud üldplaneeringukaardile.
- käesoleva üldplaneeringuga tehakse ettepanek arvata Matsalu looduskaitseala piiridest välja Kirbla küla kompaktse hoonestusega ala, ettepanek on kantud üldplaneeringukaardile.
- käesoleva üldplaneeringuga tehakse ettepanek muuta Lihula maastikukaitseala piire, ettepanek on kantud üldplaneeringukaardile.

10 KESKKONNAMÕJU HINDAMINE

Looduskeskkonnale avalduvate mõjude hindamise eesmärk on planeeringu elluviimisest tulenevate otsuste ja kaudsete muudatuste analüüsimine, võimalike kahjulike mõjude prognoosimine ning vajadusel leevendavate meetmete väljapakumine.

Üldplaneeringu koostamine peab tagama maakasutuse ja valla arengustrateegia vastavuse ümbritseva looduskeskkonna tingimustele ning keskkonna säästva kasutamise ja majandushuvide tasakaalustamise. Planeerimine võimaldab efektiivselt mobiliseerida ressursse ja selgitada, mida soovitakse. Seega teha ümberkorraldusi mõtestatumalt ja väiksemate kulutustega. Kokkuvõtvalt võib öelda, et üldplaneeringu ja kogu planeeringusüsteemi peamiseks ülesandeks on halbade otsuste vastuvõtmise vältimine. Ja seda eelkõige looduskeskkonna suhtes.

Üldplaneeringu koostamise käigus läbiviidava looduskeskkonnamõjude hindamise ülesanne on tagada teadaolevate keskkonnakaitsealset, tervisekaitsealset ja muinsuskaitsealset oluliste objektide fikseerimine ja seadustest tulenevate keskkonnakaitsealsete kitsenduste arvestamine. Saadud andmed võimaldavad planeeringu koostamise ajaks üldistada valla keskkonna kohta teadaoleva informatsiooni ja uuringute tulemusel.

Samaaegselt üldplaneeringu koostamisega viidi läbi keskkonnamõju hindamine, eesmärgiga välja selgitada ja viia miinimumini üldplaneeringuga kavandatud tegevuste võimalik kahjulik mõju loodusele.

10.1. Keskkonna pikaajalisest ja säästlikust kasutamisest

Eesti Vabariigi põhiseaduse järgi on igaüks kohustatud säästma elu- ja looduskeskkonda ning hoiduma sellele kahju tekitamast. Looduskeskkond on ressurss, mida tuleb kasutada läbimõeldult ja säästvalt. Riigikogu poolt on heaks kiidetud *Eesti keskkonnastrateegia* (RT I 1997, 26, 390), kus on määratletud looduskasutuse ja keskkonnakaitse arengusuunad ja põhiülesanded aastani 2000 ja 2010. See tähendab riiklikult suunatud ja üldsuse poolt omaks võetud arengut, kus oleviku põhinõudeid ohustamata võetakse arvesse tulevaste põlvkondade vajadusi. See tähendab ka seda, et majandustegevuses peab arvestama looduse seatud piire ning kõigil keskkonna kasutajatel ja kahjustajatel peab lasuma täielik vastutus oma tegevuse eest. Ettevõtted peavad tagama oma tegevuse vastavuse keskkonnakaitse nõuetele.

Meie heaolu üks aluseid on looduskeskkonna väärtuste taastamine ja säilitamine. Rikutud looduskeskkonna puhul on raske valla elanikkonna kindlustamine võimalikult heade elu-, teenindus-, töö- ja puhketingimustega. Seega on oluline, et kogu maakasutus ja valla arengustrateegia viiks läbimõeldud ja säästliku keskkonna kasutamiseni. Selleks on vajalik igale konkreetsele kohale eelistada just sinna sobivat maakasutuse vormi ja ulatust. Juhul, kui valla üldise arengu nimel ongi vaja kuhugi paigutada saastavama iseloomuga objekte (tööstust jms), siis võib seda teha eelkõige seal, kus keskkonnale tekitatav kahju on kõiki keskkonda mõjutavaid faktoreid arvestades kõige väiksem. Vastavalt *Säästva arengu seadusele* (RT I 1995, 31, 384; 1997, 48, 772; 1999, 29, 398; 2000, 54, 348) võib omandi käsutamise ja ettevõtlusega tegelemise õigust kooskõlas seadustega kitsendada, seda lähtudes vajadusest kaitsta loodust, kui inimkonna ühisvara ja rahvuslikku rikkust.

10.2. Üldplaneeringuga kavandatu

Üldplaneeringuga on arvestatud soovi kujundada Lihula vallast meeldiv elamispiirkond nii vallas kui ka väljaspool valda tööl käivatele inimestele. Piirkond pakub rahu ja vaikust ning on turvaline. Elamualade krundid on kavandatud suuremad, et vähendada survet keskkonnale, arvestades olemasolevat hõredamat asustusstruktuuri ja soovi säilitada elanike privaatsus.

Tagamaks kontrolli ehitustegevuse üle on määratud detailplaneeringu kohustusega alad. Samuti on üldplaneeringuga tehtud määranguid ja antud soovitusi kruntide suuruse osas.

Vald soovib arendada loodusturismi ja sellega seonduvat majandust ning ettevõtlust. Turismi sidus arendamine koos kultuuri ja majandusega (kalapüük, talupidamine jms) pakub võimalusi mitme valdkonna edendamiseks ja annab võimaluse kaasata ettevõtjaid ning eraisikuid. Ühtlasi soovib vald jätkata senist põllumajanduslikku tegevust.

Jätkub puhkekohtade ning parkimiskohtade, teede, jalgrattateede ja matkaradade väljaarendamine. Käesoleva üldplaneeringuga on ära toodud peamised turismialase tähtsusega teed ja need teed, mis vajavad kõva või tolmuvaba katet.

Planeeringuga on loodud eeldused nii Lihula linna kui ka valla ja Läänemaa lõunaosa majanduskeskuse järjepidevaks arenguks. Nii vallas kui ka Lihula linnas jätkub infrastruktuuri väljaehitamine ja laiendamine. Lihula linnas on arvestatud võimalusega minna edaspidi üle kohalikele biokütustele tuginevale küttesüsteemile. Reserveeritud on maa tuulegeneraatorite paigaldamiseks Risti–Virtsu–Kuivastu–Kuressaare ja Pärnu–Lihula mnt ristmiku lähisteel. Arvestatud on võimaliku hüdrojaama ehitamisega Kasari jõe vanast sillast ülesvoolu, mille eelduseks on vana veskitammi taastamine. Tammi taastamine vähendaks Matsalu lahte jõudvate setete kogust.

Ettevõtluse sh ka tootmise arendamiseks on maid reserveeritud kasutades ära eelkõige endiseid põllumajandushooneid, millel praegusel ajal puudub rakendus või on maid reserveeritud olemasolevate tootmisettevõtete lähedusse. Sellega tagatakse tootmise jaoks mõeldud maade senisest otstarbekam kasutamine, mis arvestab ettevõtluse jätkusuutlikkuse tagamise vajadust. Uute tööstus- ja ärialade kasutuselevõtul on võimalik tagada vallas töökohtade arvu mõõdukas kasv. Alade puhul, kus ei ole sinna kavandatava tootmise või tööstuse täpne iseloom teada, saab nende kasutuselevõttust johtuvaid keskkonnamõjusid hinnata detailplaneeringu käigus.

Valla territooriumil asuvad kaitsealad ja looduskaitse üksikobjektid, muinsuskaitse all olevad objektid on kantud üldplaneeringukaardile, mis võimaldavad saada ülevaate looduslikest iseärasustest ja nimetatud objektidest ning ühtlasi ka turistidele atraktiivsetest huviväärsustest. Planeeringuga on määratletud valla väärtuslikud maastikud, miljööväärtusega hoonestusala, samuti kohaliku kaitse alla võetavad objektid.

Arvestades liikluse intensiivistumise ja tee laienemise võimalusega Risti-Virtsu-Kuivastu-Kuressaare (nr 10) põhimaanteel on kummalegi poole sõidutee serva määratletud 250 m laiune mõjuvöönd, mõjuvööndisse jäävatel aladel kavandatava tegevuse puhul on eriti oluline arvestada teelt tuleneva saaste ja müraga ning võimaluse korral viia läbi keskkonnamõju hindamine.

Lihula linna ja valla tähtsamate asulate veevarustuse ja kanalisatsioonisüsteemi ajakohastamiseks koostatakse vee ja kanalisatsiooni arengukava. Perspektiivis on kavandatud Vanamõisa reoveepuhasti ja kanalisatsiooni rajamine. Toimivad puhastusseadmed parandavad keskkonna olukorda ja väheneb reostusohu. Samuti on efektiivsed puhastusseadmed ja veevarustus eelduseks elamuehituse ning ettevõtluse arendamisele. Talupidajatele ja üksikmajapidajatele (hajaasustuses) soovitab vald väikepuhastusseadmete kasutamist. Käesoleva üldplaneeringuga on piiritletud Lihula valla perspektiivsed reovee kogumisalad.

Valdadevahelise võimaliku jäätmevahejaama tarbeks on käesoleva üldplaneeringuga kavandatud koht Lihula puhastusseadmete biotiikide läheduses Tallinn-Virtsu maantee ääres. Koostada tuleb valla jäätmekava. Jäätmekäitluse edasine arendamine on vajalik keskkonnaseisundi jätkuvaks parandamiseks, samuti seoses turismi arenguga.

Vastavalt sotsiaalministri määrusele *Joogivee kvaliteedi- ja kontrollinõuded ning analüüsimeetodid* tuleb vastavalt määrusele hakata pärast 1. jaanuari 2013 rakendama joogiveetöötlust.

Planeeringuga on välja toodud koostöövõimalusi pakkuvad eluvaldkonnad ja valla võimalikud koostööpartnerid.

Seega loob käesolev planeering eelkõige eeldused olemasoleva paremaks kasutamiseks ja uute alade kasutuselevõtmiseks lähtuvalt juba välja kujunenud ehitus- ja maakasutustraditsioonidest. Põhieesmärk planeeringu koostamisel on olnud keskkonnakasutamise ja keskkonda enam muutvate tegevuste sh ehitustegevuse senisest täpsem reguleerimine.

Kokkuvõtvalt võib väita, et üldplaneering ja selle arengustrateegia elluviimine kõrvaldab mitmeid seniseid probleeme ning kontroll olukorra üle piirkonnas muutub senisest paremaks. **Lähtudes sellest võib tõdeda, et Lihula valla üldplaneeringuga kavandatu ei too kaasa olulises mahus negatiivseid keskkonnamõjusid. Kavandatu elluviimisel suureneb valla elanike heaolu, tugevam infrastruktuur ja korrastatud elukeskkond aktiveerivad majanduselu ja kinnitavad elanike sotsiaalset turvatunnet.**

10.3. Planeeringuga kavandatavate tegevuste mõjud ja nende leevendamine

Planeeringuga kavandatud tegevustel võib olla nii positiivseid kui ka negatiivseid mõjusid. Positiivsed on need mõjud, mis aitavad kaasa keskkonna- ja säästva arengu eesmärkide saavutamisele; negatiivsed mõjud on keskkonnale ebasoodsad mõjud, mis võivad seatud arengueesmärkide saavutamisel avalduda keskkonnale.

Järgnevalt on analüüsitud olulisemaid püsivate tegevuste mõjusid piirkonna keskkonnale: hoonete ja rajatiste ehitamine, turismi ja ettevõtluse arendamine ning infrastruktuuri tugevdamine. Negatiivse mõju olemasolu korral on välja toodud võimalikud leevendusvariandid.

10.3.1. Hoonete ja rajatiste ehitamine, infrastruktuuri tugevdamine

Püsiühendus Saaremaaga: Saaremaaga püsiühenduse käivitumine toob Lihula valla jaoks kaasa eelkõige suuremad liiklusvood Risti–Virtsu–Kuivastu–Kuressaare maanteel ja arvatavalt rohkem turiste ja läbisõitjaid, kes soovivad Lihula vallas peatuda ja tarbida pakutavaid teenuseid.

Tuulegeneraatorite paigaldamine: Tuulegeneraatorite paigaldamisel tuleb jälgida, et nende paiknemine ei rikuks maastikku visuaalselt. Samuti tuleb vältida liigset müra ja võimalikku valguse peegeldumist lähedusse jäävate elamute akendesse.

Teede remontimine: Teede hea sõidetavus on oluline nii kohalike elanike kui läbisõitjate ja külastajate jaoks. Korras teed tugevdavad valla infrastruktuuri.

10.3.2. Turismi ja ettevõtluse arendamine

Puhkealade arendamine ja turistide arvu suurenemine: Puhkealasad külastavate turistide hulga suurenemine ohustab ülekoormamise korral valla looduskeskkonda. Piirkonna majanduslikule arengule mõjub see aga intensiivistavalt, kohaliku elanikkonna tööhõive võib arvatavalt suurened. Läbimõeldud puhkemajanduse strateegia peaks arvestama puhkealade külastajate optimaalset jaotamist ja püüdma minimiseerida kaasnedu võivaid kahjulikke mõjusid.

10.3.3. Nõrgalt kaitstud põhjaveed

Kogu Suure väina piirkonnas on põhjavesi nõrgalt kaitstud. Matsalu piirkonnas aluspõhja moodustavad karbonaatsed lubjakivid ja dolomiidid on kohati tugevalt karstunud. Enam on arenenud karstinähtused aluspõhja kõrgendikel (Kirbla, Tuudi), kus esineb lõhelisi aluspõhjakiivimeid ja karst võib märgatavalt mõjutada põhjavee kvaliteeti.¹

Objektide kavandamisel vähekaitstud põhjaveega aladele peab eelnema ehitus- ja hüdrogeoloogiline uuring.

¹ Matsalu piirkonna integreeritud kaitsekorralduskava, Tallinn 1996

Tabel 17. Hoonete, teede, sildade, parklate, väljakute jm rajatiste ehitamisega kaasnevad mõjud

Positiivsed mõjud	Negatiivsed mõjud	Leevendusvariandid
<ul style="list-style-type: none"> • elanikkonna kasv tagab valla tulubaasi tõusu • majandusliku arengu intensiivistumine, kohaliku elanikkonna tööhõive suurenemine • elukeskkonna kvaliteet ja elamistingimused paranevad • reguleeritud parkimiskorraldus • jalgrattaliikluse elavnemine (looduskeskkonda hoidev nn pehme liiklus) • liikumisvõimalused ja juurdepääsetavus paranevad • pinna- ja põhjaveekvaliteedi parandamine läbi olemasolevate puhastusseadmete renoveerimise ja kaasajastamise • joogivee kvaliteedi paranemine ja veekadude vähendamine seoses trasside uuendamisega ja rajamisega mitmel pool vallas 	<ul style="list-style-type: none"> • senise asustusstruktuuri tihenemine ei pruugi olla kõigile vallaelanikele meelne • keskkonnamuutused asustatud kohtade läheduses • loodusmaastiku asendumine tehismaastikuga (looduslike koosluste võimalik hävimine) • pinna- ja põhjavete reostusohu suurenemine • võimalik visuaalne reostus • müra, haisu ja õhusaaste võimalik suurenemine • suured kulutused infrastruktuuri rajamiseks • rajatiste ja trasside ehitustööde käigus esinevate lokaalsete mõjude ja häiringute lisandumine • täiendav saastekoormus heitveesuublana kasutusele võetavale veekogule (taluvus) 	<ul style="list-style-type: none"> • detailplaneeringute nõudmine suuremate uuselamukvartalite rajamisel, mis suurendab valla kontrolli ehitustegevuse üle • piirkonnale iseloomulike hoonete säilitamine ja uutele ehitistele väärtuslike vanade rekonstrueerimise või restaureerimise eelistamine • väärtusliku haljastuse ja loodusliku reljeefi säilitamine ehitusaladel • ehitamisel väärtusliku loodusega piirkonnas pöörata erilist tähelepanu tegevuste eelnevale põhjalikule läbimõtlemisele • traditsioonilise ja loodussõbraliku ehitusviisi eelistamine, kasutades ökoloogilisi materjale ja tehnikaid • ehitusprahi koristamise korra ette nägemine valla jäätmekavas • reovee- ja jäätmekäitlusrajatiste paigutamine aladele, kus need kõige vähem keskkonda ohustavad ja uuringute teostamine leidmaks asukohta nõuetekohaste puhastusseadmete rajamiseks • vanade teede korrastamise eelistamine uute rajamisele • väärtuslikel maastikel ehitamise puhul vajadusel ehitustingimuste täpsustamine valla ehitusmäärusega

Tabel 18. Turismi ja puhkemajanduse arendamisega kaasnevad mõjud

Positiivsed mõjud	Negatiivsed mõjud	Leevendusvariandid
<ul style="list-style-type: none"> Lihula valla tuntuse ja maine tõus piirkonna rekreatsiooniresursside ära kasutamine, mis toob investeeringuid ja teenuste tarbijaid piirkonna majandusliku arengu intensiivistumine ja kohaliku elanikkonna tööhõive suurenemine Läänemaa valdade vahelise koostöö paranemine (valdade ühine ja kooskõlastatud soov piirkonda arendada) kompleksne probleemide lahendus, paraneb teenuste pakkumine 	<ul style="list-style-type: none"> turismi arendamine võib osutada majanduslikult mittetasuvaks (oht, et ehitatud objektid jäävad hooletusse ega leia sihipärast kasutamist) looduslike koosluste hävimine kontrollimatu ja stiihilise turismi korral (ohustatud metsakooslused, lindude ja loomade häirimine, alustaimestiku tallamine) pinna- ja põhjavete reostusohu suurenemine metsatulekahjude ohu suurenemine – külastajate ja telkijate arvukuse kasvuga suureneb õnnetusrisk ebasoovitavad muutused kohalike elanike elurütmis seoses turistide arvu tõusuga, kultuuripärandi ja traditsioonilise eluviisi hääbumise oht 	<ul style="list-style-type: none"> turismi suunamine ja korraldamine (näiteks, viidad, infopunkt või infotahvel valda sissesõidul) tallamisõrna pinnasega matkateedele ja -radadele laudteede rajamine info jagamine ööbimis- ja telkimiskohtadest, infopunktist, internetis - teabe õigel jagamisel saab liikumist reguleerida ja vältida külastajate koormavat arvu väärtuslikes looduspiirkondades väärtuslike piirkondade kohta teabe levitamise ja nende tutvustamise abil külastajate keskkonnateadlikuse tõstmine ökoturismi arendamine turismi arengukava koostamine, keskkonna seisukohalt tundlike alade määratlemine, mis ei sobi turismiarenduseks

Tabel 19. Ettevõtlusest (metsa- ja põllumajandus, väiketööstus) tulenevad mõjud

Positiivsed mõjud	Negatiivsed mõjud	Leevendusvariandid
<ul style="list-style-type: none"> majanduslikust atraktiivsusest tulenev võimalik keskkonnavõimaliteedi paranemine põllu- ja metsamajandustoodangu töötlemise ja turustamise paranemine maaettevõtluse arendamine ja mitmekesistamine, mis annab erinevaid tegutsemisvõimalusi ja alternatiivse sissetuleku Lihula valla ja ümbruskonna elanikele ettevõtlusalane ühistevõime edenedamine – ühistevõime teke külade taastamine ja arendamine ning maaelu parandamine ja kaitsmine ja säilitamine 	<ul style="list-style-type: none"> loodusressursside tarbimise suurenemine (puidu kasutamine/ metsade vähenemine, vee tarbimine) võimalik tööstusest ja põllumajandusest tekkiva saaste mõju keskkonna kvaliteedile jõgede saastekoormuse võimalik suurenemine teede rikkumine raskete metsaveokite poolt 	<ul style="list-style-type: none"> detailplaneeringukohustuse kehtestamine tööstus- ja äriettevõtete rajamiseks keskkonda kaitsvate ja maapiirkondi säilitavate (mahepõllumajandus)põllumajanduslike tootmismeetodite rakendamine keskkonnamõjude täiendav hindamine tööstus- ja põllumajanduslike hoonete ning rajatiste projekteerimisel keskkonda kahjustavate ettevõtluspiirkondade keelustamine kaitsealade ja suure loodusväärtusega alade (k.a poollooduslikud kooslused, rabad, haruldased/ohustatud ökosüsteemide ja liikidega alade) lähedusse minimeerida taastumatute ressursside kasutamine taastuvate ressursside kasutamine taastumisvõimelisuse piires keskkonnateadlikkuse, -hariduse ja –koolituse edendamine maapiirkondade ja maastike ilmete (nt luhaalade regulaarne puhastamine võsast, luhaaladel karjatamine jne) säilitamine väheväärtuslike põllumajandusmaade metsastamine

11. KASUTATUD KIRJANDUS

- Eesti NSV jõgede, ojade ja kraavide ametlik nimestik. 1986. Eesti NSV MN ja Eesti Veemajandusinspektsioon. Tallinn
- A. Järvekülg. Eesti jõed. Tartu, 2001
- Eesti oluliste maanteede liiklussageduse prognoosi koostamine aastani 2010. 1997. Tallinna Tehnikaülikool. Ehitiste projekteerimise Instituut. Tallinn
- Eesti valdade rahvastik. 1996. Riigi Statistikaamet. Tallinn
- Eesti valdade rahvastik. 1997. Riigi Statistikaamet. Tallinn
- Eesti valdade rahvastik. 1998. Riigi Statistikaamet. Tallinn
- Eesti valdade rahvastik. 1999. Riigi Statistikaamet. Tallinn
- Eesti valdade rahvastik. 2000. Riigi Statistikaamet. Tallinn
- Eesti valdade rahvastik. 2001. Riigi Statistikaamet. Tallinn
- Soovitused üldplaneeringu koostamiseks. Toimetaja Kaur Lass, koostanud Entec AS, Tallinn, Keskkonnaministeerium, 2000
- Lihula valla arengukava 2001 – 2008. Lihula Vallavalitsus. Lihula, 2001
- Lääne maakonna planeering. Lääne Maavalitsus. Haapsalu, 1998
- K. Viilma, J. Öövel, P. Tamm, T. Amos, I. Ostonen, P. Sørensen, R. Kuuba, Eesti metsakaitsealade võrgustik. Projekti *Eesti metsakaitsealade võrgustik* lõpparuanne. Triip Grupp, Tartu, 2001
- K. Lotman, J. Kastepõld, Projekt VILLNET, Aruanne Lihula vallast, Lihula Vallavolikogu maaelukomisjon, Lihula, 2000.
- M. Helme, Eestimaa kirikute teejuht. Kirjastus Kunst, 2002
- Eesti arhitektuur 2. Läänemaa, Saaremaa, Hiiumaa, Pärnumaa, Viljandimaa. Tallinn Valgus, 1996
- Saaremaa püsiühendus. Tasuvusuuring. Maanteeameti Tehnokeskus, Tallinn, 2000
- H. Luhamaa, I. Ikonen, T. Kukk, Läänemaa pärandkooslused. Pärandkoosluste Kaitse Ühing, Lounais-Suomen Ympäristökeskus, EPMÜ Zooloogia ja Botaanika Instituut, Tartu-Turku, 2001
- Läänemaa Lihula vald. Kohalikud maanteed, tänavad, era- ja muud maanteed. OÜ Roneco. Rapla, 2002
- Väinameri ja selle rannikualad. Läänemaa lääneranniku ja Hiiumaa idaranniku ning nendevahelise Väinamere osa ja selle valgala integreeritud korraldamise kava.
- Matsalu Looduskaitseala märgalade majandamise kava, projekti memo. Mai, 2002
- Lääne Maakonna aastaraamatud 1994-2001. Lääne Maavalitsus, Haapsalu 1995-2002 a
- Matsalu piirkonna integreeritud kaitsekorralduskava, HELCOM PITF MLW Matsalu Piirkondlik Töörühm Eesti Keskkonnaministeerium, Tallinn 1996

12. LISAD